

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CHARLES DICKENS'İN *OLIVER TWIST* ADLI ESERİNİN
TÜRKÇEYE YAPILMIŞ KISALTILMIŞ ÇEVİRİLERİNDE
GÖZLEMLENEN ÇEVİRMEN KARARLARI**

AYNUR ÖZÇAĞLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI
ÇEVİRİBİLİM PROGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ayşe Fitnat ECE

İSTANBUL, Ocak 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CHARLES DICKENS'İN *OLIVER TWIST* ADLI ESERİNİN
TÜRKÇEYE YAPILMIŞ KISALTILMIŞ ÇEVİRİLERİNDE
GÖZLEMLENEN ÇEVİRMEN KARARLARI**

AYNUR ÖZÇAĞLAR

102006013

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇEVİRİBİLİM ANABİLİM DALI
ÇEVİRİBİLİM PROGRAMI

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ayşe Fitnat ECE

İSTANBUL, Ocak 2014

ÖNSÖZ

Lisans eğitimim sonunda hazırladığım “Charles Dickens’ın *Oliver Twist* adlı Romanında ‘Masumiyet’ Teması” başlıklı bitirme ödevimden esinlenerek oluşturduğum bu çalışmada, bir kaynak metnin herhangi bir erek dizgede birden fazla çeviriyle var olabildiğini ve bu çevirilerin ise hem tam metin hem de kısaltılmış metinler halinde erek okurlara sunulabildiğini gözlemledim. Kısaltılmış çeviri metinler üzerine yaptığım incelemede çevirmenlerin kısaltma ve kültüre özgü öğelerin aktarımı sürecinde aldıkları çeviri kararlarını erek metinlerdeki kişisel izlerini takip ederek betimlemeye çalıştım.

Tez çalışması süresince yardımını hiç esirgemeyen ve yol gösterici müdahaleleriyle çalışmanın tamamlanmasını sağlayan değerli danışmanım Doç. Dr. Ayşe Fitnat ECE başta olmak üzere, *Oliver Twist* çevirilerine odaklanmak ve bu çevirileri araştırmak konusunda beni yüreklendiren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Çağlar TANYERİ ve Okan Üniversitesi Çeviribilim Yüksek Lisans Programı’nda ders veren, alanla ilgili bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen değerli hocalarım Prof. Dr. Saliha PAKER, Prof. Dr. Turgay KURULTAY, Yrd. Doç. Dr. Cemal DEMİRCİOĞLU ve Yrd. Doç. Dr. Yeşim TÜKEL KILIÇ’a teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, yüksek lisans öğrenimim süresince bana her zaman destek olan değerli koordinatörüm Öğr. Gör. İlker ALTUNBAŞAK’a, hayatımın her anında manevi desteklerini benden hiç esirgemeyen sevgili anneme, babama ve bu çalışma boyunca hep yanımda olan eşime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii-iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	vi
BÖLÜM 1. GİRİŞ VE AMAÇ	1-5
BÖLÜM 2. KISALTIMA BİÇİMLERİ	6-39
2.1. GIDEON TOURY VE MATRİKS NORMLAR	6
2.2. ANDRÉ LEFEVERE VE YENİDEN YAZMA	7-8
2.3. BÜTÜNCE İNCELEMESİ	8-38
2.4. SONUÇ GÖZLEMLERİ	38-39
BÖLÜM 3. KÜLTÜRE ÖZGÜ ÖĞELER	40-59
3.1. GIDEON TOURY VE METİNSEL-DİLSEL NORMLAR ...	40-41
3.2. LAWRENCE VENUTİ: YERLİLEŞTİRME ve YABANCILAŞTIRMA	41-45
3.3. BÜTÜNCE İNCELEMESİ	45-58
3.4. SONUÇ GÖZLEMLERİ	58-59
BÖLÜM 4. ÇEVİRMEN KARARLARI	60-92

4.1. GIDEON TOURY VE ÖNCÜL NORMLAR	60-61
4.2. GIDEON TOURY VE ÇEVİRMENİN “KARA KUTUSU”... ..	61-63
4.3. METİN İÇİ VE METİN DIŞI KAYNAKLAR	63-64
4.4. HANS J. VERMEER VE SKOPOS KURAMI	64-67
4.5. BÜTÜNCE İNCELEMESİ	67-90
4.5.1. Çeviri Sürecinde Verilen Kararlar	67
4.5.1.1. Kısaltma Süreci	67-79
4.5.1.2. Kültüre Özgü Öğelerin Aktarım Süreci	79-85
4.5.1.3. Çevirmenlerin Benimsedikleri İdeolojik Amacın Erek Metinlere Yansıması Süreci	85- 90
4.6. SONUÇ GÖZLEMLERİ	90-92
BÖLÜM 5. SONUÇ	93-97
KAYNAKLAR	98-102
ÖZGEÇMİŞ	103-104

ÖZET

Bu çalışma bir dünya edebiyatı yazarı olan Charles Dickens'ın *Oliver Twist* adlı eserinin Türkçeye yapılmış kısaltılmış çevirilerini odak noktasına almıştır. Dickens'ın endüstrileştirilmiş 19. yüzyıl Londrası'nda yaşanmış olan sosyal, ahlaki ve ekonomik bunalımları anlattığı bu eser Türkçeye pek çok kez çevrilmiştir. Bu çalışmada, günümüzde okurların kitabevi raflarında bulabileceği beş kısaltılmış çeviri incelenmek üzere seçilmiştir. Söz konusu çevirilerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesinin ardından kısaltma biçimleri ve kültüre özgü öğelerin aktarımına örnek teşkil edebilecek “Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him” başlıklı bölüm inceleme bütüncesi olarak belirlenmiştir. Bütünce üzerinde yapılan incelemeler sonucunda çevirmenlerin çeviri sürecinde erek metinleri kısaltmak için “atlamalar, eklemeler, yer değiştirmeler ve bölümlendirmede değişiklikler” yaptıkları gözlemlenmiştir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı sırasında erek metinleri akıcı ve anlaşılır hale getirmek için “yerlileştirici” bir yaklaşım sergileyen çevirmenler, zaman zaman da kaynak metnin başkalığını korumak amacıyla “yabancılaştırıcı” bir tutum sergilemeyi yeğlemişlerdir. Çeviri sürecinde söz konusu çevirmenlerin yaşadıkları bu ikilem onları kimi zaman “kabul edilebilirlik” kutbuna kimi zaman da “yeterlilik” kutbuna yaklaştırmıştır.

Anahtar Kelimeler: çeviri normları, yeniden yazma, yerlileştirme ve yabancılaştırma, metin-içi kaynaklar, çevirmenin “kara kutusu”, skopos kuramı.

Tarih: 08.01.2014

ABSTRACT

This study focuses on abbreviated Turkish translations of the work entitled *Oliver Twist* by Charles Dickens who is a world literature author. This work, in which Dickens told about social, moral and economic depressions that were experienced in industrialized 19th century London, has been translated into Turkish more than once. In this study, five abbreviated translations that readers can find in bookstores nowadays were chosen to analyze. After detailed analysis of translations in question, the chapter entitled “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him”, serving as a model for abbreviation styles and transfer of culture specific items, was determined as study corpus. After the analysis on the corpus, it is observed that the translators made “omissions, additions, changes of location and manipulations of segmentation” in order to abbreviate target texts during translation process. Translators, who adopt “domesticating” approach to make the target text fluent and comprehensible during the transfer of culture specific items, occasionally preferred adopting “foreignizing” approach for the purpose of preserving the source text’s otherness. During translation process, this dilemma that the translators in question experienced sometimes placed them closer to the “acceptability” pole and sometimes to the “adequacy” pole.

Key Words: translational norms, rewriting, domestication and foreignizing, textual sources, translator’s “black box”, skopos theory.

Date: 08.01.2014

KISALTMALAR

EM1: Erek Metin 1 (İnkılâp Kitabevi tarafından 2000 yılında basılan çeviri.)

EM2: Erek Metin 2 (Akvaryum Yayınevi tarafından 2009 yılında basılan çeviri.)

EM3: Erek Metin 3 (Erdem Yayınları tarafından 2011 yılında basılan çeviri.)

EM4: Erek Metin 4 (Remzi Kitabevi tarafından 2011 yılında basılan çeviri.)

EM5: Erek Metin 5 (Zambak Yayınları tarafından 2011 yılında basılan çeviri.)

Ç1: Çevirmen 1 (Öner Kemal)

Ç2: Çevirmen 2 (Erdal Çakıcıoğlu)

Ç3: Çevirmen 3 (Şerif Benekçi)

Ç4: Çevirmen 4 (Gürol Koca)

Ç5: Çevirmen 5 (Murat Mat)

BÖLÜM 1

GİRİŞ ve AMAÇ

Dünya edebiyatının önemli yazarlarından olan Charles Dickens, eserlerinde Sanayi Devrimi'nin en ciddi ve ağır etkilerinin yaşandığı Viktorya dönemi İngilteresi'ni ve o dönemde toplumda yaşanan sıkıntıları ön plana çıkarır. Dickens, güçlü karakterleri ve ayrıntılı tasvirleri ile dünya edebiyatının unutulmaz eserleri arasında yer alan kitaplara imzasını atmıştır. Eserlerini son derece etkileyici ve sürükleyici bir anlatımla kaleme alan yazar, çok yönlü karakterler yaratmış ve bu karakterler aracılığıyla o dönemde yaşanan olumsuzlukları eleştirmiştir. Yaşadığı dönemin hiyerarşik düzenini, yasal sisteminin karmaşıklığını, gizemini, ikiyüzlülüğünü, bu durumun toplumsal hayat ve bireyler üzerindeki etkilerini eserlerinde öylesine ustalıkla işlemiştir ki bu eserler Viktorya döneminde yazılmış olmasına rağmen günümüzde hâlâ okunmakta ve her yaşta okur kitlesine hitap etmektedir. Bu eserlerden biri olan *Oliver Twist* bir çocuğun büyüme sürecini ve bu süreçte yaşadığı sıkıntıları anlatması özelliğiyle bir çocuk edebiyatı klasiği olmuştur. Dickens, bu kitabında endüstrileştirilmiş 19. yüzyıl Londrası'nda yaşanmış olan sosyal, ahlaki ve ekonomik bunalımları romanın kahramanı Oliver Twist'in etrafında örmüştür.

Bu eser yıllar içinde Türkçeye sayısız kez çevrilmiştir. Yaptığım araştırmalar sonucunda bir dünya klasiği olan bu eserin yetmiş altı farklı Türkçe çevirisinin olduğunu saptadım. Bu çeviriler incelendiğinde on dört tam, altmış iki tane ise kısaltılmış metin olduğu görülmektedir. Eserin çevirilerinin çoğunluğunu kısaltılmış metinler oluşturmaktadır. Bu çeviriler farklı dönemlerde farklı çevirmenler tarafından yapılmış ve farklı yayınevleri tarafından yayınlanmıştır. Kısacası Charles Dickens'ın *Oliver Twist* adlı eseri pek çok farklı çeviriyle Türk okurlarına sunulmuştur. Bu çalışmada günümüz yayın dünyasında yan yana var olan, hemen hemen her kitapçada bulunan ve kitapçı raflarında okurlara birlikte sunulan kısaltılmış beş *Oliver Twist*

çevirisi incelenmiştir: İnkılâp Kitabevi (Düzenleyen: Öner Kemal, 2000), Akvaryum Yayınevi (Editör: Erdal Çakıcıoğlu, 2009), Erdem Yayınları (Çeviren: Şerif Benekçi, 2011), Remzi Kitabevi (Çeviren: Gürol Koca, 2011) ve Zambak Yayınları (Yayına Hazırlayan: Murat Mat, 2011). Akvaryum Yayınevi, Remzi Kitabevi ve Zambak Yayınları bu eseri 100 Temel Eser kapsamında yayınlarken Erdem Yayınları ise Dünya Çocuk Klasikleri başlığı altında yayınlamayı uygun görmüştür. Son olarak, İnkılâp Kitabevi *Oliver Twist* adlı bu eseri Gençler İçin Dünya Klasikleri dizisi içerisinde yayınlamıştır. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında seçilen beş kısaltılmış çevirinin erek okur kitlesini çocuklar ve gençlerin oluşturduğu söylenebilir.

Türkiye’de Çocuk ve Gençlik Edebiyatı’nın gelişiminin Tanzimat Dönemi’nde başlayan ve Cumhuriyet Dönemi’nde yaygınlaşarak devam eden aydınlanma ve modernleşme çabasının ürünü olduğunu söylemek mümkündür (Neydim 2003: 150). *Çeviri Çocuk Edebiyatı* adlı kitabında Necdet Neydim, Tanzimat Dönemi’nde başlayan söz konusu yenileşme hareketi sürecinde Çocuk ve Gençlik Edebiyatı’nı oluşturabilmek için çevirilerden sıkça faydalandığını ifade eder. Büyük değişimler geçiren Türk toplumunda bu değişimlere yanıt verebilecek Çocuk ve Gençlik edebiyatının süreç içinde gelişmeye devam ettiğinin altını çizer. Toplumsal değişimleri etkileyen unsurların başında büyük kentlere doğru yapılan göçler ve bu göçlerin yarattığı sosyal değişimlerin bulunduğunu söyleyen Neydim, göçler sonucunda kentlerde kültürel altüst oluşların yaşandığını, fakat modernleşme çabalarının yine de devam ettiğini öne sürer. Çocuğun tüketim nesnesi olarak keşfi onu yeni bir hedef kitlesi konumuna getirmiş ve sonuç olarak çocuk bir özne olarak algılanmaya başlanmıştır (a.g.e.: 151). İletişim olanaklarının artması ve yurt dışı fuarlarının izlenmesi sonucu yeni yayınlarla karşılaşan ve yayın politikalarını bu yönde değiştirme kararı alan yayıncılar, Batı’da Çocuk Edebiyatı’ndaki anlayış değişimlerini temsil eden önemli yazarların eserlerinin Türkçeye çevrilmesinde önemli rol oynamışlardır. Türkiye’de Çocuk ve Gençlik Edebiyatı konusunda bir değişimin yaşanmakta olduğunu öne süren Neydim’e göre, bu süreçte söz konusu değişime yanıt verecek ürünlerin benzer değişimleri yaşayan ülkelerin edebiyatlarından çeviri yoluyla aktarılabilir. Çeviri edebiyatımızda buna yanıt verecek nitelikte ürünler vardır ve yeni çeviriler yapılmaya devam etmektedir. En önemlisi çocuklar bu edebiyatın farkındadırlar ve onların talepleri devam ettiği için Çocuk ve Genlik Edebiyatı’nın gelişimi de devam etmektedir. (a.g.e.: 152-153). Dünya

Klasikleri arasında yer alan *Oliver Twist* pek çok çevirmen tarafından Türkçeye aktarılmış olan bir eserdir. Kısaltılmış çevirilere odaklanan bu çalışmada incelenen çeviri eserler Çocuk ve Gençlik Edebiyatı kapsamında çevrilmiş olan eserlerdir. Dolayısıyla Batı'da Çocuk ve Gençlik Edebiyatı açısından önem taşıyan eserlere imzasını atmış olan Charles Dickens gibi bir yazarın eserini Türkçeye çevirtme kararı alan yayıncıların, söz konusu eserin Türkiye'de Çeviri Çocuk ve Gençlik Edebiyatı okurlarını oluşturan kitlenin beklentilerini karşılayabilecek nitelikte bir eser olduğunu düşündükleri için bu yönde bir karar verdikleri belirtilebilir. Bir başka deyişle, Türkiye'deki çocuk ve gençlerin tüketim nesnesi olarak fark edilmesinin ardından yayıncıların bu alandaki boşluğu doldurabilmek için çocuk ve gençlerin ilgisini çekebilecek çeviri eserler yayınlama kararı aldıkları söylenebilir. Odak noktasına kısaltılmış beş *Oliver Twist* çevirisini alan bu çalışmada yayıncıların Türkiye'deki çocuk ve gençlerin taleplerini karşılamak amacıyla yayın listelerine almış ve farklı çevirmenlere çevirtmiş oldukları bu eserin İngilizceden Türkçeye aktarımı sürecinde verilen çeviri kararlarına dair açıklayıcı varsayımlar oluşturulmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada, erek okur kitlesini çocuk ve gençlerin oluşturduğu *Oliver Twist* adlı eserin söz konusu beş kısaltılmış çevirisinin birbirlerinden farklarını görebilmek için farklı kısaltma biçimleri ve kaynak kültüre özgü öğelerin erek kültüre aktarımı incelendikten sonra çevirmenlerin hem kısaltma sürecinde hem de kültürel öğelerin aktarımında vermiş oldukları kararların olası nedenleri araştırılacaktır. Söz konusu erek metinlerin hangi kaynak metinden yola çıkılarak oluşturulduğuna dair bir bilgiye ulaşamadığı için erek metinlerle kaynak metnin karşılaştırılması sürecinde varsayılmış bir kaynak metinden hareket edilecektir. Bu çalışmada *Oliver Twist* adlı eserin çevirilerinde kısaltma kararlarının ve kültüre özgü öğelerin aktarımının belirgin olduğu bölüm inceleme bütüncesi olarak belirlenmiştir. Erek metinlere “Yeni Bir Ev Daha” (İnkılâp Kitabevi), “Şans Oliver’a Gülüyor” (Erdem Yayınları), “Oliver Dostlar Arasında” (Remzi Kitabevi), “Yaralı Oliver” (Zambak Yayınları) başlıklarıyla aktarılmış olan bu bölüm, kaynak metinde “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlığıyla yer almaktadır. Üzerinde çalışılan bir diğer erek metin olan Akvaryum Yayınevi tarafından yayınlanmış olan kısaltılmış çeviride ise bölüm başlıklarına yer verilmediği için bu bölüm de başlıksız olarak yayınlanmıştır.

Günümüz yayın dünyasının bir gerçeği olan söz konusu beş kısaltılmış çeviri birbirlerinden hangi özellikleriyle ayrılmaktadır? Her biri kısaltılmış çeviri olan bu metinler kaynak metnin hangi bölümlerine neleri gözeterek çevirilerinde yer vermiştir? “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümün çevirisi ele alındığında çevirmen kararları birbirlerine ne ölçüde benzer, birbirlerinden ne ölçüde farklıdır? Hem kısaltma biçimleri hem de kültüre özgü öğelerin aktarımı göz önüne alındığında sınırlı bir bütüncü içinde gözlemlenen çeviri davranışları ile ilgili ne tür varsayımlar oluşturabiliriz? Tüm bu sorulara yanıt arayan bu çalışmanın temel amacı çevirmenlerin erek metinlere bıraktıkları kişisel izlerini takip etmektir.

Çalışmanın ikinci bölümünde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünün çevirmenler tarafından nasıl kısaltıldığı incelenecektir. Erek metinlerde gözlemlenen “atlama, ekleme, yer değiştirme ve bölümlendirmede yapılan değişiklikler” Gideon Toury’nin “matriks normlarının” kılavuzluğunda betimlenecektir. İnceleme sırasında karşılaşılan sorular, André Lefevere’in edebiyat çevirisi ve edebiyat çevirmenleriyle ilgili geliştirdiği yaklaşım ve “yeniden yazma” kavramından yararlanılarak yanıtlanmaya çalışılacaktır. Tezin bu bölümünde beş farklı çevirmen ve oluşturulmuş beş farklı metin karşılaştırmalı olarak incelenecek ve metni kısaltma sürecinde çevirmenlerin sergiledikleri “yeniden yazma” eylemi, kaynak metindeki varlıkları erek metinde gözlemlenmeyen öğeler ve erek metinlere yapılan eklemeler bağlamında incelenecektir.

Üçüncü bölümde kaynak metnin odaklanılan bölümünde yer alan kültüre özgü öğelerin erek metinlere nasıl aktarıldığı incelenecektir. Çevirmenlerin kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda verdikleri kararlar Gideon Toury’nin “metinsel dilsel normları” bağlamında betimlenmeye çalışılacaktır. Betimlenen bu çevirmen davranışları Lawrence Venuti’nin “yerleştirme–yabancılaştırma” kavramlarının rehberliğinde açıklanacaktır. Bu noktada, Venuti’nin çeviri eylemi ve çevirmenlerle ilgili geliştirdiği yaklaşım tartışılacak ve erek metinlerdeki yerleştirme–yabancılaştırma eylemlerinin örnekleri üzerinde durulacaktır. Erek kültürde metni akıcı hale getirmek ve kabul edilebilir kılmak için hangi çevirmenlerin “yerleştirici” ya da tam aksine kaynak metnin başkalığını koruyabilmek için hangilerinin “yabancılaştırıcı” bir yaklaşım sergilediklerinin izi sürülecektir. Öte yandan *Oliver Twist* adlı eserin seçilen bölümünün çevirilerinde aynı çevirmenin erek metnin farklı noktalarında iki farklı yaklaşım, başka

bir deyişle, hem yerlileştirici hem de yabancılaştırıcı yaklaşım benimseyip benimsemediği de incelenecektir.

Tezin dördüncü bölümünde çeviri sürecinin öznesi konumunda olan çevirmenlerin iki kültür dizgesi arasında yaptıkları aktarım sürecinde kaynak metni kısaltırken ve kaynak kültüre özgü öğeleri erek metinlere aktarırken aldıkları kararların olası nedenleriyle ilgili varsayımlar oluşturulacaktır. Bu bölümde çevirmenlerin erek okurların beklentilerini öne çıkaran bir tavır mı, yoksa kaynak metnin başkalığını olabildiğince yansıtmaya çalışan bir yaklaşım mı sergiledikleri betimlenecektir. Çevirmenlerin sergiledikleri bu davranışlar Toury'nin “öncül normuyla” ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Toury'nin deyişiyle bir “kara kutu” olan çevirmen zihninde çeviri sürecinde neler yaşandığı ve ne gibi kararlar alındığına dair varsayımlarda bulunmak, çevirmen kararlarının ürünü olan erek metin ile çevirmenden bağımsız var olan kaynak metnin karşılaştırılması sonucunda mümkün hale gelebilmektedir (Toury 1995: 182). Bu çalışmada söz konusu beş farklı erek metin ve kaynak metin karşılaştırılarak çeviri sürecinde çevirmenlerin “kara kutularında” alınmış olan kararlarla ilgili varsayımlar oluşturulacaktır. Toury, metin içi kaynakların metin dışı kaynaklardan daha güvenilir olduğunu ifade eder (a.g.e.: 65). Bu nedenle bu çalışmada güvenilir bir kaynak olan metin içi kaynaklara odaklanılarak erek metinlerdeki farklılıkların izi sürülecektir. Ayrıca çevirmenlerin herhangi bir ideolojik amaç benimseyip benimsemedikleri sorusu erek metin incelemelerinde ele alınacaktır. Bu noktada çevirmenlerin belirlediği amaç Hans J. Vermeer'in “Skopos Kuramı” kılavuzluğunda betimlenecek ve bu amacın erek metinlere ne şekilde yansıdığı incelenecektir.

Sonuç bölümünde bütüncü üzerinde yapılan incelemelerden hareketle çevirmenlerin kaynak metni kısaltırken ve kültüre özgü öğeleri aktarırken aldıkları kararlar oluşturulan varsayımlar bağlamında değerlendirilecektir. *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünün incelenmesiyle elde edilen bulgulardan yola çıkarak oluşturulan varsayımlar çevirmenlerin erek metinlere bıraktıkları kişisel izler bağlamında yorumlanacaktır. Söz konusu beş farklı kısaltılmış çevirinin birbirlerine ne ölçüde benzediği, birbirlerinden hangi noktalarda ayrıştıkları, kaynak metnin hangi bölümlerine neleri gözeterek yer verdikleri ve hangi bölümlerini ne tür amaçlarla erek metinlerinden çıkardıkları değerlendirilecektir.

BÖLÜM 2

KISALTMA BİÇİMLERİ

2.1. GIDEON TOURY VE MATRİKS NORMLAR

Çeviribilimci Gideon Toury, çeviri edimi sırasında çevirmen tarafından verilen kararların çeviri süreci normlarının kılavuzluğunda betimlenebileceğini ifade eder. Çeviri süreci normlarını “matriks normlar” ve “metinsel dilsel normlar” olmak üzere ikiye ayıran Toury, matriks normların kaynak metinde yer alan dilsel malzemenin yerini erek metinde hangi dil malzemesinin alacağını, bu malzemenin metin içindeki yerini ve metnin nasıl bölümlendirileceğini yönlendirdiğini belirtir. Kaynak metnin çevirisi sürecinde yapılan atlama, ekleme, yer değiştirme ve bölümlendirmedeki değişikliklerin de matriks normlar tarafından yönlendirilebileceğini öne süren Toury, çeviri edimi sırasında büyük çapta atlama yapıldığı takdirde genellikle bölümlendirmede de değişiklik oluşabileceğini ifade eder. Metnin bir bölümünde yapılan bir yer değişikliğinin, bir yerde yapılan bir atlamının bir başka yerde ekleme yapılarak giderilmesi olarak açıklanabileceğini söyler. Toury’ye göre, betimleyici bir araştırmanın temel amacı çeviri sürecinde gerçekte neyin meydana gelmiş olabildiğine dair veya hayatla birebir örtüşen açıklamalar yapmak yerine (az çok ikna gücü olan) açıklayıcı varsayımlar oluşturmaktır (Toury 1995: 58-59).

Çalışmanın bu bölümünde bütüncü üzerinde yapılan incelemelerden yola çıkılarak çevirmenlerin çeviri sürecinde yaptıkları atlamalar, eklemeler, yer değiştirmeler ve bölümlendirmede yaptıkları değişiklikler betimlenecektir. *Oliver Twist* adlı kaynak metnin seçilen bölümünde yer alan dilsel malzemenin yerini Türkçeye yapılmış beş farklı kısaltılmış çevirisinde hangi dil malzemesinin aldığı, bu malzemenin metinler içindeki yeri ve metinlerin nasıl bölümlendirildiği “matriks normlar” bağlamında açıklanmaya çalışılacaktır. Erek metinlerden herhangi birinde metnin bir bölümünde

yapılmış olan bir yer değişikliğinin, bir yerde yapılmış olan bir atlamanın bir başka yerde ekleme yapılarak giderilip giderilmediği incelenecektir.

2.2. ANDRÉ LEFEVERE VE YENİDEN YAZMA

“Yeniden yazma” olgusu sayesinde yıllar içerisinde unutulmaya yüz tutmuş, ancak “özgün değeri” olan bir edebiyat eserinin yeniden hayat bulabileceğini dile getiren Andr Lefevere, yeniden yazılan bir edebiyat eserinin okuyucu kitlesinin büyük bir çoğunluğunu sıradan okuyucuların oluşturduğunu ifade eder (Lefevere 1992: 1). Lefevere’e göre, yeniden yazılan bir edebi eserin kabul ya da reddi, kanonlaştırılması ya da kanonlaştırılmaması fark edilmesi nispeten kolay “iktidar, ideoloji, kurum, ve manipülasyon” gibi somut faktörler tarafından tayin edilir (a.g.e.: 2). Yeniden yazan kişilerin çok eski tarihlerden beri var olduğunu belirten Lefevere, “yeniden yazma” olgusunun, ocuklara Romalı statları öğretmek için Yunan klasikleri antolojilerini derleyen Yunan kölelerinden, Yunan ve Roma klasiklerinin nispeten daha güvenilir nüshalarını oluşturabilmek için çeşitli el yazmalarını derleyip düzenleyen Rönesans limlerine, daha önce pek çok çevirmen tarafından keşfedilip dilden dile aktarılmış olmasına rağmen orijinal bir eserin kültürlerarası yolculuğunu devam ettiren yirminci yüzyıl evirmeninden, sıradan bir okurun eğitiminin bir parçası olarak okuması gereken kitaplar ve yazarlarına hızlı referans sağlayabilmek için çalışan kişilere kadar uzanabileceğini vurgular (a.g.e.: 2).

Orijinal esere değer veren, asıl bilgiye bu eserle ulaşılabileceğinin farkında olan profesyonel okuyucular olduğu gibi, sadece yeniden yazılmış eserleri okuyarak gerçek bilgiye ulaştıklarını zanneden sıradan okuyucuların da olduğu bir dünyada bu çeşit yeniden yazmaların sıradan okuyucuları eserin yazarından uzaklaştırarak yeniden yazarına yaklaştırdığını ifade eder (a.g.e.: 4). Lefevere, düzenleme, gözden geçirme, antoloji haline getirme, edebi tarih ya da referans çalışmalar içerisinde yer alan hikaye zetleri, gazete ve dergilerdeki eleştiri yazıları, eleştirel makaleler, sahne ya da ekranda sergilenen oyunlar ve en önemlisi eviri gibi Őekilleri olabilen “yeniden yazma” olgusunun hep var olduğunu ancak son zamanlardaki gibi hiçbir zaman bu denli aşıkr olmadığını ne sürer (a.g.e.: 6). Ayrıca yeniden yazmaların orijinal eserlerden daha çok

kişiyeye ulaştığını ve bu nedenle daha çok kişi üzerinde etkili olabileceğini söyler. Son derece etkili bir yeniden yazma şekli olan “çevirinin” başka bir dilde ve kültürde yazar tarafından oluşturulmuş olan bir edebiyat eserini edebiyat çevirmenin kendi dil ve kültürünün öğelerini kullanarak yeniden yazmasını sağlayabileceğini ifade eder (a.g.e.: 9). Bu noktada yeniden yazarak çevirenlerin eserin yazarının önüne geçebileceğini, bir başka deyişle, orijinal eserin yazarını ve hangi kültürde yaratıldığını önemsemeyen sıradan okurlar için çevirmenin eserin yazarıymış gibi algılanabileceğinin altını çizer.

Lefevere’e göre, sıradan bir edebiyat okuru söz konusu bir eser ile ilgili yazılmış bir referans çalışma, edebi tarih, kısa özet, gazete veya dergilerdeki eleştiriler ve diğer eleştirel makaleleri okuyarak ve sahnede ya da ekrandaki bir gösteriyi izleyerek o eseri kavrayabileceğini düşünebilir. Ancak edebiyat eserini orijinalinden okumakla o eser üzerine yazılmış bazı metinleri okumak arasında fark vardır. Günümüzde artık yok sayılamayacak derecede yaygınlaşmış olan “yeniden yazma” olgusunu inceleyen uzmanların, kimin, neden, hangi koşullarda ve hangi okuyucu kitlesi için yeniden yazdığını ve/veya çevirdiğini araştırması gerektiğini belirten Lefevere, “yeniden yazmanın” edebiyatı yönlendirdiğini ve sıradan edebiyat okurları üzerinde etkili olduğunu vurgular (a.g.e.: 7, 9). Edebiyatın “yeniden yazılmasının” araştırılması, öğrencilerin bütün iletişim araçlarında kullanılmakta olan her çeşit metnin manipülasyonunun arkasında yatanı görmelerini sağlar. “Yeniden yazma” olgusunun araştırılması ise öğrencilere ne yapacaklarını söylemek yerine, başkalarının onlara ne yapacaklarını söylemelerine müsaade etmemenin yollarını gösterebilir (a.g.e.: 9).

Oliver Twist adlı eserin seçilen beş farklı kısaltılmış çevirisine odaklanan bu çalışma sırasında, çevirmenlerin kısaltma sürecinde söz konusu eseri nasıl “yeniden yazdıkları” incelenecektir. Kısaltılma sürecinde yeniden yazılarak oluşturulan bu beş farklı erek metni okuyan kişilerin (çocuklar, gençler ya da sıradan okuyucular) kaynak metinde yazar tarafından anlatılanlardan ne derece haberdar olabilecekleri betimlenecektir. Yeniden yazmaların orijinal eserlerden daha çok kişiyeye ulaştığı bu son dönemde söz konusu “yeniden yazmaların” kimler için, kimler tarafından, neden ve hangi koşullar altında oluşturulduğu betimlenmeye çalışılacaktır.

2.3. BÜTÜNCE İNCELEMESİ

Bu bölümde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünün çevirmenler tarafından nasıl kısaltıldığı incelenecektir. İnceleme sırasında öncelikle erek metinler (EM) yayın tarihi sırasına göre sıralanarak kısaltma biçimleri karşılaştırılacak, daha sonra erek metinlerle kaynak metin (KM) arasındaki benzerlik ve farklılıklar incelenecektir. Yayın tarihine göre erek metinler şu şekilde sıralanmaktadır: İnkılâp Kitabevi tarafından 2000 yılında basılmış olan Öner Kemal’in düzenlediği çeviri (EM1), Akvaryum Yayınevi tarafından 2009 yılında basılmış olan Erdal Çakıcıoğlu’nun editörlüğünü yaptığı çeviri (EM2), Erdem Yayınları tarafından 2011 yılında basılmış olan Şerif Benekçi’nin yaptığı çeviri (EM3), Remzi Kitabevi tarafından 2011 yılında basılmış olan Gürol Koca’nın yaptığı çeviri (EM4) ve Zambak Yayınları tarafından 2011 yılında basılmış olan Murat Mat’ın yayına hazırladığı çeviri (EM5). Bu bölümdeki amaç, erek metinlerde gözlemlenen “atlamaları, eklemeleri, yer değiştirmeleri ve bölümlendirmede yapılan değişiklikleri” “matriks normlar” bağlamında incelemek ve her bir erek metnin çevirmenler (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5)¹ tarafından nasıl “yeniden yazıldığını” betimlemektir.

Bu çalışma kapsamında seçilen erek metinler incelendiğinde, bütüncenin erek metinlere farklı başlıklarla aktarılmış bölümler içerisinde yer aldığı görülmektedir. Bölüm başlıkları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1. EM1: “Yeni Bir Ev Daha”

EM2: “Bölümlendirme yapılmadığı için başlık kullanılmamış”

EM3: “Şans Oliver’a Gülüyor”

EM4: “Oliver Dostlar Arasında”

EM5: “Yaralı Oliver”

KM: “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him”

---

¹ EM1, EM2 ve EM5’in çevirmenlerinin kim olduğuna dair bir bilgiye ulaşılamamıştır. Kitap kapaklarında ve künyelerinde şu isimler geçmektedir: EM1, düzenleyen Öner Kemal; EM2, editör Erdal Çakıcıoğlu; EM5, yayına hazırlayan Murat Mat. Bu nedenle bu metinlerdeki çevirmen kararlarının söz konusu kişilere ait olduğu varsayılacaktır.

EM1, EM3, EM4 ve EM5'in çevirmenleri eseri bölümlere ayırarak çevirmeyi yeğlemişlerdir. Ancak KM'de 53 farklı başlık altında bölümlendirilmiş olan eseri Ç1 33, Ç3 16, Ç4 13 ve Ç5 32 bölüm halinde aktararak çeviri sürecinde kısaltma yapmayı tercih etmiştir. Ç2 ise eseri bölümlere ayırmaksızın çevirmeyi yeğlemiştir. Erek metinlerin yukarıdaki başlıklar altında yer alan kısmı bu çalışma kapsamında inceleme bütüncesi olarak belirlenmiş olan "Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him" başlıklı KM'nin (30.) bölümünü içermektedir. KM'nin bu bölümü EM1'in (22.), EM3'ün (9.), EM4'ün (8.), ve EM5'in (19.) bölümünün içerisinde yer almaktadır. Bu noktada Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5'in kısaltma sürecinde bölüm birleştirdikleri ve/veya bölüm atladıklarını söylemek mümkündür. Ç2'nin ise KM'de 53 bölüm olarak aktarılmış olan olayı baştan sona bütün bir metin halinde, bir başka deyişle bölümlendirme yapmaksızın aktarmayı yeğlediği belirtilebilir. Çevirmenlerin çeviri sürecinde erek metinlerin bölümlendirilmesinde yaptıkları bu gibi değişiklikler Gideon Toury'nin "matriks normlarının" kılavuzluğunda açıklanabilir. Toury'e göre çevirmenlerin erek metinlerin bölümlendirilmesi sürecinde yaptıkları değişiklikler "matriks normlar" tarafından yönlendirilir ve çevirmenler çeviri sürecinde gerekli gördükleri durumlarda bölümlendirmede değişiklikler yapabilirler. (Toury 1995: 58-59). Bu noktada, bu araştırma kapsamında incelenen beş erek metinde çevirmenlerin KM'nin bölümlerini dikkate almaksızın EM1, EM3, EM4 ve EM5'e uygun yeni bölümlendirme düzeni oluşturduklarını söylemek mümkündür. KM'de yer alan başlık ve erek metinlerde kullanılmış olan başlıklar karşılaştırmalı olarak incelendiğinde söz konusu başlıklar arasında benzerlik olmadığı görülebilir. Bu noktada, Ç1'in "Yeni Bir Ev Daha" başlığını kullanarak eserin kahramanı Oliver'in oradan oraya savrulan bir karakter olmasına vurgu yapmaya çalıştığı söylenebilir. Ç3'ün ise başına türlü talihsizlikler gelen Oliver'in artık daha güzel bir hayat süreceğini "Şans Oliver'a Gülüyor" başlığıyla öne çıkarmaya çalıştığı belirtilebilir. "Oliver Dostlar Arasında" başlığını kullanmayı yeğleyen Ç4'ün, Oliver'in iyi insanlar arasında olmasına vurgu yaptığı, "Yaralı Oliver" başlığını kullanan Ç5'in ise, Oliver'in başına gelen talihsiz bir olay sonucu yaralanmasını vurgulamaya çalıştığı söylenebilir. Öte yandan, bölümlendirmede değişiklik yapan ve oluşturdukları yeni bölümlere "yeniden başlık yazan" çevirmenlerin bu davranışı André Lefevere'in "yeniden yazma" kavramıyla açıklanabilir. Lefevere, çevirinin çok etkili bir "yeniden yazma" aracı olduğunu, çevirmenlerin bir dilden bir

başka dile yaptıkları aktarım sürecinde kaynak metin öğelerini yeniden yazarak erek metinlere aktarabileceklerini ve yeniden yazma sırasında erek metinlere açıklayıcı öğeler eklemelerinin mümkün olabileceğini ifade eder (Lefevere 1992: 9). Nitekim yukarıdaki başlıklar incelendiğinde, çevirmenlerin oluşturdukları yeni bölümlere açıklayıcı yeni başlıklar yazdıkları görülebilir. Son olarak Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5'in yazdıkları söz konusu yeni başlıklar bütüncü olarak belirlenen bölümün başlığıyla karşılaştırıldığında aralarında herhangi bir benzerlik bulunmadığı söylenebilir.

2. EM1: “Dayalı döşeli bir odada iki kadın oturmuşlar, güzel hazırlanmış bir masada kahvaltı ediyorlardı. Siyahlar giymiş olan Mr. Giles masanın yanında onlara servis yapıyordu. Kadınlardan biri yaşlı, diğeri ise henüz on yedi yaşını bile tamamlamamış, mavi gözlü, tatlı gülümseyişli, güzel bir kızdı. Adı Rose Maylie’ydi. Yaşlı kadın da teyzesiydi.”

EM2: -

EM3: “Oliver, uzandığı çukurdan acılarla uyandı. Doğrulamak istedi, ama yaralı kolunu kaldıramadı. Yağmur yağıyordu. Oliver, burada daha fazla kalırsa öleceğine inanmıştı. Yerinden güçle doğruldu ve sendeleye sendeleye yürümeye başladı. Derken karşıda bir ev gördü. Bu, gece soymak istedikleri evdi. Oliver evi tanıyınca kaçmak istedi ama buna gücünün yetmeyeceğini anlayınca eve yaklaştı, bahçe kapısını ittirdi ve kapının ziline bastı.”

EM4: “Çeneniz parçalansın, aç kurtlar sizi!” diye mırıldandı Sikes, dişlerini sıkarak. “aranızda olmayı çok isterdim; o zaman ulamak neymiş görürdünüz.”

EM5: “Gün doğarken Oliver, Bill’in bırakmış olduğu yerde, kendinden geçmiş bir halde çamurlar içerisinde, yatıyordu. Hava aydınlanmaya başladığında yağmur hâlâ yağıyordu. Bu sırada Oliver, inilti içinde kıvrılarak gözünü açtı. Koluna sarılan atkı kanlar içinde kalmıştı. O kadar halsizdi ki yerinden bile doğrulamakta güçlük çekti. Soğuk, iliklerine kadar işlemişti. Eğer burada biraz daha kalsaydı ölebilirdi.”

KM: “With many loquacious assurances that they would be agreeably surprised in the aspect of the criminal, the doctor drew the young lady’s arm through one of his, and offering his disengaged hand to Mrs Maylie, led them, with much ceremony and stateliness, upstairs.”

Yukarıdaki örnekte EM1'in (22.), EM3'ün (9.), EM4'ün (8.), ve EM5'in (19.) bölümünün ilk paragrafları yer almaktadır. KM'nin (30.) bölümü olan ve bu çalışma kapsamında inceleme bütüncesi olarak belirlenen bölümün ilk paragrafı da yukarıda görülebilir. Bu örnekte birlikte verilen erek metin paragrafları ve KM paragrafı karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, erek metinlerin söz konusu paragrafları ile KM'nin bu paragrafı arasında herhangi bir benzerlik bulunmadığı belirtilebilir. Her bir erek metnin eserin olay örgüsünde yer alan farklı noktalardan hareket edilerek bölümlendirildiği söylenebilir. İnceleme bütüncesi olarak seçilen bölüm erek metinlerin söz konusu yeni bölümleri içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle, kaynak metni erek metinlere aktarırken Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5'in bütüncesi olarak belirlenen bu bölüme erek metinlerinde ayrı bir başlık altında yer vermediği, söz konusu bölümler içerisinde değinmeyi tercih ettikleri söylenebilir. Bu nedenle, Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5'in kısaltma sürecinde KM'nin bölümlendirilmesinde değişiklik yaparken aynı zamanda KM'nin dilsel malzemesinin yerini de değiştirdiğini söylemek mümkündür. Gideon Toury'nin "matriks normlar" tarafından yönlendirildiğini söylediği "yer değiştirme" (Toury 1995: 58-59) metodunu kullanan çevirmenlerin bölüm birleştirirken KM'de yer alan bölüm veya cümlelerin yerini değiştirerek erek metinleri kısaltmaya çalıştıkları belirtilebilir. Ç2'nin ise bölümlendirme yapmadığı ve bütüncesi olarak belirlenmiş olan KM'nin "Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him" başlıklı bölümünü birkaç paragrafa sığdıracak şekilde kısalttığı belirtilebilir. Kısaltma sürecinde Ç2'nin KM'de anlatılan olayı birkaç paragrafa sığdırabilmek için "yeniden yazdığını" söylemek mümkündür. André Lefevere, "yeniden yazma" olgusunun son dönemde sıradan okurlara ulaşabilen ve edebiyat çevirileri söz konusu olduğunda çok etkili bir çeviri yöntemi olarak nitelenmesinin mümkün olabileceğini ifade eder (Lefevere 1992: 9). Son olarak, kaynak metni kısaltma sürecinde, Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in bölüm birleştirerek erek metinleri kısalttıklarını söylemek mümkündür.

3. EM1: "Korkacak bir şey yok. Şu anda gayet sakin ve rahat. Ben buradayken ikiniz de gelip onu görür müsünüz?"

- EM2:** “Oliver’ı yatağa yatırıp doktor çağırıldılar. O gece geç saatlerde, evin sahibi Bayan Maylie, genç yeğeni Rose ve doktor Losberne, uyuyan çocuğun yatağının çevresinde toplanmış konuşuyorlardı.”
- EM3:** “Doktor, bir saate yakın Oliver’ın yanında kaldı. Yarayı temizleyip, sardıktan sonra aşağıya indi. Doktor heyecanla, “Bayan Maylie, siz hırsızı görmüş müydünüz”, diye sordu.”
- EM4:** “Bu koşullar altında bu olağandışı bir şey sayılmaz,” dedi doktor. “Durumunun tehlikeli olduğunu sanmam. Bu hırsızı gördünüz mü?”
- EM5:** “Hayır, hayır! Tehlikeli olduğunu sanmıyorum. Siz yaralıyı hiç gördünüz mü?”
- KM:** “With many loquacious assurances that they would be agreeably surprised in the aspect of the criminal, the doctor drew the young lady’s arm through one of his, and offering his disengaged hand to Mrs Maylie, led them, with much ceremony and stateliness, upstairs.”

Yukarıda EM1, EM2, EM3, EM4 ve EM5’ten yapılan alıntıların bütüncenin erek metinlere aktarılmış olası başlangıcı olduğu söylenebilir. Kısaltma sürecinde, KM’de yer alan pek çok cümleye yer vermeyen çevirmenlerin, olay örgüsü açısından önem taşıdığını düşündükleri bu kısma erek metinlerde yer vermeyi tercih ettikleri belirtilebilir. Doktorun Bayan Maylie’yi yaralı Oliver’ın yanına götürüşüne dair cümleler içeren KM’nin bu paragrafına Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5’in kısaca da olsa değindikleri bu örnekte görülebilir. KM’nin bu paragrafında herhangi bir soru olmamasına rağmen Ç1 “Ben buradayken ikiniz de gelip onu görür müsünüz?”, Ç3 “Bayan Maylie, siz hırsızı görmüş müydünüz?”, Ç4 “Bu hırsızı gördünüz mü?” ve Ç5 “Siz yaralıyı hiç gördünüz mü?” sorularını ekleyerek erek metinlerini daha akıcı hale getirmeye çalıştıkları söylenebilir. Bu noktada, Gideon Toury’nin “matriks normlar” tarafından yönlendirildiğini belirttiği ve çeviri sürecinde etkili bir yöntem olan “eklemeler” yapmayı yeğleyen çevirmenlerin erek metinlerin bir kısmında yaptıkları bir atlamayı bir başka noktada “eklemeler” yaparak telafi etmeye çalıştıklarını söylemek mümkündür (Toury 1995: 58-59). Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5’in aksine Ç2’nin aktarım sürecinde, KM’de olduğu gibi düz cümleler kullanmayı yeğlediği, herhangi bir soru cümlesine yer vermediği belirtilebilir.

4. EM1: “Doktor yatağın perdelerini açtı. Orada siyahlara bürünmüş, kötü bir adamla karşılaşacaklarını sanan iki bayan küçük bir çocukla karşılaştılar. İstirabı fazla olduğundan derin derin uyuyordu. Sol kolu göğsünün üzerindeydi. Başı, uzun saçlarının arasına gizlenmiş olan diğer kolunun üzerinde duruyordu. Bayanlar ve doktor sessiz sessiz çocuğu seyrediyorlardı. Daha sonra Rose çocuğun üzerine eğilip saçını yüzünden çekti. Bu sırada kızın gözyaşları çocuğun yüzüne döküldü. Oliver kımıldandı ve derin uykusunda gülümsedi.”

EM2: -

EM3: -

EM4: “Doktor onlardan önce odaya girerek yatağın perdesini açtı. Yatakta hanımefendilerin görececeklerini zannettikleri kara suratlı, gaddar görünümlü biri yerine, duyduğu acının ve yorgunluğun etkisiyle derin bir uykuya dalmış bir çocuk yatıyordu. Genç hanımefendi yavaşça yatağın yanına gelip oradaki sandalyeye oturdu ve Oliver’ın yüzüne inen saçlarını düzeltti. Üzerine eğilirken, gözyaşları çocuğun yüzüne aktı.”

EM5: “Önde doktor, arkasında iki bayan merdivenlerden yukarı çıktılar. Odada korkunç bir adam görmeyi bekliyorlardı. Oysa yatakta küçük, zavallı bir çocuk yatıyordu. Gözlerine inanamadılar. Çocuk acıdan ve yorgunluktan dolayı derin bir uykuya dalmıştı. Küçük kız, çocuğu sargılar içinde görünce çok duygulandı. Çocuğa daha yakından bakmak için üzerine doğru eğilince yanağından süzülen bir damla gözyaşı çocuğun yüzüne düştü. Çocuk yavaşça kımıldayarak, uykusunda gülümsedi.”

KM: “Stepping before them, he looked into the room. Motioning them to advance, he closed the door when they had entered, and gently drew back the curtains of the bed. Upon it, in lieu of the dodged, black-visaged ruffian they had expected to behold, there lay a mere child, worn with pain and exhaustion, and sunk into a deep sleep. His wounded arm, bound and splintered up, was crossed upon his breast; his head reclined upon the other arm, which was half-hidden by his long hair as it streamed over the pillow.

The honest gentlemen held the curtain in his hand, and looked on for a minute or so in silence. Whilst he was watching the patient thus, the younger lady

glided softly past, and seating herself in a chair by the bedside, gathered Oliver's hair from his face. As she stooped over him her tears fell upon his forehead.”

Yukarıdaki paragraflar incelendiğinde, EM1’de KM’deki paragraf düzeninin korunmaya çalışıldığı, EM4 ve EM5’de ise KM’de iki paragraf şeklinde yer alan kısmın tek paragrafta birleştirilerek kısaltılmaya çalışıldığı görülebilir. EM2 ve EM3’te KM’de yer alan bu paragraflara hiç değinilmemiş, bu kısım tamamen atlanmıştır. Çeviri sürecinde KM’de yer alan olay örgüsüne dair bazı bilgilerin “atlanmasının” mümkün olabileceğini ifade eden Gideon Toury, çevirmenlerin yaptıkları bu gibi “atlamaların” “matriks normlar” tarafından yönlendirilebileceğini belirtir (a.g.e.: 58-59). EM1’in ilk cümlesine bakıldığında, Ç1’in bu cümlede KM’nin ikinci cümlesinin sadece bir kısmına yer vermeyi yeğlediği, Ç4’ün ise EM4’te KM’nin ilk iki cümlesini birleştirerek ve bazı kısımlarını atlayarak kısaltmayı tercih ettiği söylenebilir. EM5’te söz konusu bölüm Ç5 tarafından hem kısaltılmış hem de “arkasında iki bayan merdivenlerden yukarı çıktılar” şeklinde bir ekleme yapılmıştır. Ç5’in yaptığı bu ekleme Toury’nin bakış açısına göre EM5’in önceki kısımlarında yapılmış olan bir atlamayı ve bu süreçte EM5’in yitirdiklerini metne tekrar kazandırabilmek için yapılmış olabilir. KM’nin bir sonraki cümlesi, EM1 ve EM5’te ikiye bölünerek çevrilmiş, EM4’te ise bölünmeden aktarılmıştır. EM1’in ilk paragrafının son iki cümlesi incelendiğinde ise, bu cümlelerle KM’nin ilk paragrafının son cümlesinin bölünerek aktarılmaya çalışıldığı görülebilir. EM4 ve EM5’te ise bu cümleye yer verilmemiştir. EM1’in ikinci paragrafının ilk iki cümlesi incelendiğinde, bu cümlelerle KM’nin ilk iki cümlesinde anlatılan olayın birleştirilerek, kısaltılarak ve “yeniden yazılarak” aktarıldığı söylenebilir. EM1’de yer alan “Bayanlar ve doktor sessiz sessiz çocuğu seyrediyorlardı. Daha sonra Rose çocuğun üzerine eğilip saçını yüzünden çekti” cümleleri, KM’deki “The honest gentlemen held the curtain in his hand, and looked on for a minute or so in silence. Whilst he was watching the patient thus, the younger lady glided softly past, and seating herself in a chair by the bedside, gathered Oliver's hair from his face” cümlelerini aktarmak için kullanılmıştır. Ç4 ise EM4’te KM’deki bu iki cümleyi birleştirerek kısaltmayı yeğlemiştir. Ç5’in EM5’te, “Küçük kız, çocuğu sargılar içinde görünce çok duygulandı” cümlesi ekledikten sonra KM’deki “...the younger lady glided softly past, and seating herself in a chair by the bedside, gathered Oliver's hair from his face. As

she stooped over him her tears fell upon his forehead” cümlelerini “Çocuğa daha yakından bakmak için üzerine doğru eğilince yanağından süzölen bir damla gözyaşı çocuğun yüzüne düştü” şeklinde birleştirerek kısalttığını ve değıştirerek “yeniden yazdığını” söylemek mümkündür. EM1’in söz konusu paragrafının son iki cümlesine bakıldığında ise, bu cümlelerden ilkinin KM’nin son cümlesini, diğzerinin ise KM’nin bir sonraki paragrafının ilk cümlesini aktardığı görölmektedir. Bu noktada, Ç1’in EM1’de paragraf birleştirmeyi yeğlediğini söylemek mümkündür. EM4’ün son cümlesinin KM’nin son cümlesini kısaltmadan ve ekleme yapmadan aktardığı belirtilebilir. EM5’teki son cümlelerin ise, EM1’de olduğı gibi KM’nin bir sonraki paragrafından alınarak yerinin değıştirildiğı söylenebilir.

5. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Çocuk kımıldadı ve uykusunda gülümsedi.”

EM5: -

KM: “The boy stirred and smiled in his sleep, as though these marks of pity and compassion had awakened some pleasant dream of love and affection he had never known; as a strain of gentle music, or the rippling of water in a silent place, or the odour of a flower, or even the mention of a familiar word, will sometimes call up sudden dim remembrances of scenes that never were in this life, which vanish like a breath, and which some brief memory of a happier existence, long gone by, would seem to have awakened, for no voluntary exertion of the mind can never recall them.”

EM4’te yer alan yukarıdaki kısa cümle KM’de yer alan yukarıdaki paragrafın ilk cümlesinin sadece bir kısmını aktarmaktadır. 4. örnekte belirtildiğı gibi EM1 ve EM5’te söz konusu cümle bir önceki paragrafın sonuna eklenmiştir. Ç1 ve Ç5 bu cümlelerin yerini değıştirmeyi yeğlemişlerdir. Çeviri sürecinde KM’nin dilsel malzemesinin erek metinlerdeki “yerinin değıştirilmesinin” mümkün olabileceğini ifade eden Toury’nin yaklaşımından hareketle, Ç1 ve Ç5’in kısaltma sürecinde “yer değıştirme” metodunu kullanarak EM1 ve EM5’te yaptıkları atlamaların EM1 ve EM5’in akıcılığını ve

bütünlüğünü bozmaması için böyle bir tutum sergilemeyi yeğledikleri düşünülebilir. EM2 ve EM3'te ise bu cümleye yer verilmemiştir. Öte yandan KM'de yer alan bu paragrafın diğer cümleleri erek metinlerden hiçbirinde yer almamaktadır. Bu nedenle, Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in KM'nin bu paragrafını atlayarak bu çalışma kapsamında incelenen beş erek metni kısaltmayı yeğlediklerini söylemek mümkündür.

6. EM1: “Yaşlı kadın, ‘Bu da ne demek? Bu zavallı çocuk asla hırsız olamaz,’ dedi.

EM2: “Bayan Maylie dikkatle Oliver’ı süzdü, ‘Bu çocuk, gerçekten hırsızlardan biri olabilir mi?’”

EM3: “Bir hırsızın yüzüne benzemiyor bu çocuğun yüzü, dedi ihtiyar kadın. Öyle değil mi doktor?”

EM4: “Bunun anlamı ne olabilir?” dedi yaşlı hanımefendi. “Bu zavallı çocuğun o hırsızlarla bir ilgisi olamaz.”

EM5: “Bayan Maylie, ‘Bu zavallı bir çocuk!’ dedi. “Böyle bir çocuk, hırsız olamaz. Bu yüz, kötü bir çocuğun yüzüne benzemiyor, değil mi doktor bey?”

KM: “What can this mean?” exclaimed the elder lady. “This poor child can never have been the pupil of robbers!”

EM1, EM2, EM3, EM4 ve EM5'ten alınan yukarıdaki cümleler incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in bu cümlelerle farklı biçimlerde de olsa KM'nin yukarıdaki cümlelerini aktarmaya çalıştıkları görülebilir. Bu noktada, incelenen tüm erek metinlerde herhangi bir kısaltma ya da atlama yapılmaksızın KM'de yer alan söz konusu cümlelere yer verildiği söylenebilir. Ancak Ç2 KM'nin “This poor child can never have been the pupil of robbers!” cümlesini “Bu çocuk, gerçekten hırsızlardan biri olabilir mi?” şeklinde yeniden yazmış ve bir soru cümlesine dönüştürmeyi yeğlemiştir. Ç3 ise KM'nin aynı cümlesini “Bir hırsızın yüzüne benzemiyor bu çocuğun yüzü, dedi ihtiyar kadın. Öyle değil mi doktor?” şeklinde çevirmiştir. Ç3'ün cümleleri incelendiğinde, KM'de yer almayan “hırsızın yüzü” ifadesi ve “Öyle değil mi doktor?” sorusu dikkat çekmektedir. Bu nedenle Ç3'ün EM3'e söz konusu eklemeleri yapmayı tercih ettiği ve bu eklemelerle anlatımını zenginleştirmeyi ve akıcı hale getirmeyi hedeflediği düşünülebilir. Ç5'in ise Ç3'ün EM3'e yaptığı gibi EM5'e eklemeyi yeğlediği söylenebilir. “Bu yüz, kötü bir çocuğun yüzüne benzemiyor, değil mi doktor

bey?” cümlesini EM5’e ekleyen Ç5’in de yaptığı bu eklemeye akıcı bir anlatım sağlayabilme amacını güttüğü söylenebilir. Öte yandan, çeviri sürecinde çevirmenlerin KM’nin dilsel malzemesini erek metinlere aktarırken “eklemeler” yapmalarının mümkün olabileceğini ve çevirmenlerin bu davranışlarının “matriks normlar” adı verilen çeviri normları tarafından yönlendirilebileceğini ifade eden Gideon Toury’nin bu yaklaşımından yola çıkılarak bu örnekte birlikte verilen EM3 ve EM5 cümlelerini yazarken Ç3 ve Ç5’in oluşturdukları erek metinlere “eklemeler” yapmayı uygun gördükleri söylenebilir (a.g.e.: 58-59). EM1 ve EM4’ün cümleleri KM ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç1 ve Ç4’ün KM ile olabildiğince yakın anlamlı sayılabilecek cümleler kullanmayı ve herhangi bir ekleme yapmamayı tercih ettikleri belirtilebilir.

7. EM1: -

EM2: “Henüz on yedi yaşında bile olmayan güzel Rose, “Hem de bu kadar genç yaşta,” diye mırıldandı. Derin mavi gözleri sevecenlikle parıldıyordu.

EM3: “Doktor, “Bilmem ki,” dedi.

Genç kadın, “Fakat bu kadar küçük yaşta,” diyebildi.

EM4: “Bu narin çocuğun, o berbat insanların arasına kendi isteğiyle katıldığına inanabiliyor musunuz?” dedi Rose.

EM5: “Kötülük insanların içindedir.”

Rose, “Ama bu kadar küçük yaşta olamaz.” diye itiraz etti.

KM: “Vice,” sighed the surgeon, replacing the curtain, “takes up her abode in many temples, and who can say that a fair outside shall not enshrine her?”

“But at so early an age!” urged Rose.

EM2’de yer alan cümle incelendiğinde, KM’de yer alan ilk cümle atlandığı ikinci cümleye ise ekleme yapıldığı söylenebilir. EM3’te ise KM’nin ilk cümlesi değiştirilmiş, ikinci cümle olduğu gibi aktarılmaya çalışılmıştır. EM4’te yer alan yukarıdaki cümlelerin metin içindeki yerinin değiştirildiği belirtilebilir. 9. örnekte incelenecek olan KM’nin sonraki paragraflarından birinde yer alan “But can you – oh, sir! Can you really believe that this delicate boy has been the voluntary associate of the worst outcasts of society? said Rose” cümlesini erek metne aktarmak için Ç4’ün bu cümlelerin yerini değiştirdiği düşünülebilir. Bu örnekte birlikte verilen EM2, EM3 ve EM4 cümleleri incelendiğinde,

Gideon Toury'nin "matriks normlar" başlığı altında bahsettiği çevirmenlerin çeviri sürecinde uygulayabilecekleri "atlama, ekleme ve yer değiştirme" metotlarının örnekleri görülebilir. EM5'te yer alan ilk cümle KM'nin ilk cümlesinin kısaltılarak ve yeniden yazılarak aktarımı olduğu söylenebilir. Çevirmenlerin çeviri sürecinde KM'nin dilsel malzemesini erek okur tarafından daha anlaşılır hale getirebilmek için André Lefevere'in özellikle edebiyat metinleri çevirilerinde sıkça uygulanan bir yöntem olduğunu belirttiği "yeniden yazma" bu örnekte incelenen EM5'in ilk cümlesinde görülebilir (Lefevere 1992: 9). İkinci cümle ise KM ile benzerdir. EM1'de KM'de yer alan bu cümlelere yer verilmemiştir.

8. EM1: "Kim bilir. Güzel bir evde kötü şeylerin yaşadığı sık sık görülür. Ölüm gibi kötü bir şey yaşlıların kapısını çaldığı gibi gençlere de sokulabiliyor," dedi doktor.

EM2: Doktor üzüntüyle başını salladı, "Suç da ölüm gibi yalnızca hastalar ve yaşlılar için değildir. En genç ve en güzelleri de kurban olarak seçer."

EM3: "Doktor, "Küçük hanım, dedi. Suç da ölüm gibi yaşlılara, çirkin insanlara özgü bir şey değildir."

EM4: Doktor böyle bir şeyin mümkün olabileceğinden korktuğunu belli eden bir hareketle başını salladı. Sonra hastayı rahatsız edebileceklerini söyleyerek başka bir odaya geçmeyi önerdi.

EM5: Doktor, "Küçük hanım." dedi. "Suç da ölüm gibidir. Sadece yaşlılar, çirkinler suç işlemez."

KM: "My dear young lady," rejoined the surgeon, mournfully shaking his head, "crime, like death, is not confined to the old and withered alone. The youngest and fairest are too often its chosen victims."

EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in yukarıdaki cümlelerle KM'de yer alan söz konusu cümleyi erek metinlere farklı biçimlerde aktardıkları söylenebilir. Ancak EM1'e "Kim bilir. Güzel bir evde kötü şeylerin yaşadığı sık sık görülür." cümlesi eklenmiştir. EM1, EM3 ve EM5'te KM'de yer alan cümlelerin aktarımı sırasında değişiklik yapılırken, EM2'de cümle herhangi bir ekleme veya çıkarma yapılmaksızın aktarılmaya çalışılmıştır. EM4 incelendiğinde, Ç4'ün 9. örnekte incelenecek olan ve KM'nin ilerleyen paragraflarında yer alan "The surgeon

shook his head in a manner which intimated that he feared it was very possible; and observing that they might disturb the patient, led the way into an adjoining apartment” cümlesini EM4’e aktarmak için bu cümlenin yerini değiştirdiği söylenebilir. Yine bu örnekte incelenen erek metin ve kaynak metin cümlelerinden yola çıkılarak Ç1’in “ekleme” Ç4’ün ise “yer değiştirme” metodunu kullanmayı yeğlediğini söylemek mümkündür.

9. EM1: “Ama bu kadar küçük yaşta bir çocuğun ölmesi. Ne kadar da genç. Bu çocuk ömründe ne bir anne sevgisi tatmıştır, ne de rahat bir evde yaşamıştır, “diye bağırdı Rose.”

EM2: Rose teyzesine baktı, “Bu çocuk suçlu bile olsa, ne kadar genç olduğunu düşünün. Sevgili teyzeciğim, bu çocuğu atmalarına izin vermeden önce, lütfen bunu düşün. Benim de bir öksüz olduğumu anımsa. Sen beni yanına almasaydın, ben de hiç tanımadığım anne sevgisini tatmadan büyüyüp gidecektim.”

EM3: “Düşünün bir kere,” diye konuştu genç kadın. “Bu çocuk bir hırsızlar çetesinin eline düşmüş olamaz mı? Zorla hırsızlık yaptırıyorlardır belki zavallı yavrucağa. Teyzeciğim, ne olur, şu hasta çocuğun hapisaneye düşmesine izin vermeyin. Acıyın ona!”

EM4: “Günahkâr olsa da,” dedi Rose, “daha çok küçük, ona acıyın!”

EM5: “Olsun, yine de o bir çocuk. Allah bilir hangi şartlar onu suç işlemeye zorlamıştır! Halacığım, zavallı çocuğu hapisaneye götürmelerine izin vermeyin! Ne olur!”

KM: “But can you – oh, sir! Can you really believe that this delicate boy has been the voluntary associate of the worst outcasts of society?” said Rose.

The surgeon shook his head in a manner which intimated that he feared it was very possible; and observing that they might disturb the patient, led the way into an adjoining apartment.

“But even if he has been wicked,” pursued Rose, “think how young he is; think that he may never have known a mother’s love, or the comfort of a home, and that ill-usage and blows, or the want of bread, may have driven him to herd with men who have forced him to guilt. Aunt, dear aunt, for

mercy's sake, think of this before you let them drag this sick child to a prison, which in any case must be the grave of all his chances of amendment. Oh! As you love me, and know that I have never felt the want of parents in your goodness and affection, but that I might have done so, and might have been equally helpless and unprotected with this poor child, have pity upon him before it is too late!”

Ç4'ün KM'nin ilk cümlesine ve sonraki paragrafına EM4'ün önceki kısımlarında yer verdiği 7 ve 8. örnekte belirtilmişti. EM1, EM2, EM3 ve EM5'in yukarıdaki kısımları incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'de yer alan “But can you – oh, sir! Can you really believe that this delicate boy has been the voluntary associate of the worst outcasts of society? said Rose” cümlesini ve bu cümleden sonra gelen paragrafı erek metinlerden çıkartarak kısaltma yoluna gittiklerini söylemek mümkündür. EM1, EM2, EM3, EM4 ve EM5'ten alınan yukarıdaki cümleler dikkatle incelendiğinde, her bir metnin çevirmeninin KM'yi değişik şekillerde kısaltmayı tercih ettiği söylenebilir. KM'de yer alan Rose'un uzun cümleleri EM1, EM3, EM4 ve EM5'te kısaltmış ve bazı kısımları atlanmıştır. Kısaltma sürecinde Gideon Toury'nin “matriks normlar” başlığı altında açıkladığı ve çeviri sürecinde kullanılması mümkün olabilen “atlama” yöntemini kullanmayı tercih eden Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5'in bu yaklaşımlarının örnekleri yukarıda incelen cümlelerde görülebilir. EM2 incelendiğinde, diğer metinlere kıyasla daha fazla ayrıntıya yer verildiği söylenebilir.

10. EM1: “Yaşlı kadın genç kızını göğsüne bastırarak cevap verdi, ‘Sevgili yavrum, bu çocuğun kılına dokunabileceğimi aklından geçirebiliyor musun? Günlerim sayılı benim. Başkalarına iyilik yaptığım sürece başkaları da bana merhamet eder.’”

EM2: “Bayan Maylie Rose'u kucakladı, ‘Çocuğun saçının teline bile zarar vermem, ben. Ama onu polisten korumak için ne yapabiliriz? Giles, bu sabah polise haber vermişti. Bow Street polisi az sonra burada olur.’”

EM3: “Bayan Maylie, ağlamaklı olan kızını kucaklayarak, “Sevgili Rose, dedi. Tasalanma, kılına zarar getirmem onun. Tanrı'nın huzuruna merhametli biri olarak çıkmak isterim.”

EM4: “Sevgili Rose,” dedi yaşlı hanımefendi, ağlayan kızı bağrına basarak, “ona bir zarar gelmesine izin verir miyim sanıyorsun?”

“Yo, hayır!” dedi Rose hemen atılarak.

“Elbette hayır,” dedi yaşlı hanımefendi. “Günlerim artık sayılı. Başkalarına merhamet gösterdiğim ölçüde merhamet gösterilecek bana. Onu kurtarmak için ne yapabilirim?”

EM5: “Yaşlı kadın ağlamakta olan Rose’yi bağrına basarak, “Sen hiç merak etme sevgili kızım! Onun bir teline bile zarar gelmesine müsaade etmem.” dedi.

“Artık benim bir ayağım çukurda. Benim başkalarına acıdığım gibi Allah da bana merhamet etsin. Doktor bey, onu kurtarmak için ne yapabilirim?”

KM: “My dear love,” said the elder lady, as she folded the weeping girl to her bosom, “do you think I would harm a hair of his head?”

“Oh, no!” replied Rose eagerly.

“No,” said the old lady, with a trembling lip. “My days are drawing to their close; and may mercy be shown to me as I show it to others! What can I do to save him, sir?”

EM1’den alınan yukarıdaki cümleler incelendiğinde, Ç1’in KM’de yer alan cümleleri birleştirerek ve Rose’un aradaki konuşmasını çıkararak KM’den EM1’e aktarım yapmayı yeğlediği görülebilir. EM2’de yer alan söz konusu cümlelerin ilki ise yukarıda KM’den alıntılanan bölümü aktarabilmek için çevrilmiş ve diğer cümleler de 22. örnekte incelenecek olan KM’nin ilerleyen bölümlerinden alınmıştır. Dolayısıyla, EM2’de, KM’de yer alan yukarıdaki cümlelerin bir kısmının metinden çıkartılarak kısaltma yoluna gidildiği ve bu süreçte bazı cümlelerin yerinin değiştirildiği söylenebilir. EM3’te ise yine Rose’un aradaki konuşması çıkartılarak ve Bayan Maylie’nin konuşmalarının da değiştirilerek ve kısaltılarak aktarıldığı ifade edilebilir. Bu noktada, Ç1, Ç2 ve Ç3’ün kısaltma sürecinde KM’den alımladıkları olayı kendi cümleleriyle, bir başka deyişle, özet şeklinde “yeniden yazarak” aktarma eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür. André Lefevere’in de belirttiği gibi sıradan bir edebiyat okuru orijinal bir eserin tamamını okumaktansa o eserin özeti niteliğindeki çevirisini okuyarak söz konusu eseri kavrayabileceğini düşünebilir (Lefevere 1992: 7-9). Ancak özet niteliğindeki bir çeviri yazarın satır aralarında vermek istediği

mesajlardan yoksundur. Bu nedenle, böyle çevirileri okuyan kişilerin sadece eser hakkında kısaca bilgi sahibi olabileceği, fakat eseri tamamen kavrayamayacağı söylenebilir. EM4 ve KM karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç4'ün KM'yi herhangi bir ekleme, çıkarma veya yer değiştirme yapmaksızın olduğu gibi aktardığını söylemek mümkündür. EM5 incelendiğinde ise, Ç5'in Rose'un konuşmasına yer vermeksizin Bayan Maylie'nin konuşmalarını birleştirerek aktarmayı ve Bayan Maylie'nin konuşmalarında herhangi bir değişiklik yapmamayı yeğlediği söylenebilir.

11.EM1: -

EM2: “Doktor biraz düşündü. Sonra, ‘Bir planım var,’ dedi.

EM3: “Doktor, ‘Sorgu için gelen polise, çocuğun kendine gelmesi gerektiğini söylemiştim, dedi. Kendisi aşağıda hizmetçilerin bulunduğu odada. Gidip bu işi yarın sabah yapmasını söyleyelim.’”

EM4: “Düşüneyim efendim,” dedi doktor. “Biraz düşüneyim.”

Bay Losberne ellerini ceplerine sokup odada bir ileri bir geri yürüdü; uzun süre düşündü, sonra şunları söyledi:

“Giles’la Brittles’in fikrini değiştirmem için bana tam yetki verirseniz bence bu iş olur.”

EM5: -

KM: “Let me think, ma’am,” said the doctor; “let me think.”

Mr Losberne thrust his hands into his pockets, and took several turns up and down the room; often stopping and balancing himself on his toes, and frowning frightfully. After various exclamations of “I’ve got it now,” and “No, I haven’t,” and as many renewals of the walking and frowning, he at length made a dead halt, and spoke as follows: -

“I think if you give me a full and unlimited commission to bully Giles, and that little boy, Brittles, I can manage it. He is a faithful fellow, and an old servant, I know; but you can make it up to him in a thousand ways, and reward him for being such a good shot besides. You don’t object to that?”

EM2'nin yukarıda yer alan kısmı incelendiğinde, Ç2'nin KM'de bu noktadan sonra yer alan kısmı kısaltarak iki cümleyle özetlediği görülebilir. EM3'e bakıldığında ise

yukarıdaki cümle ile Ç3'ün KM'nin bir sonraki bölümüne geçtiğini ve bütüncü olarak belirlenmiş olan bölümün geri kalan kısmını atlamayı yeğlediğini söylemek mümkündür. Kısaltma sürecinde bölüm birleştirmeyi tercih eden Ç3'ün, aynı zamanda KM'de yer alan ve bütüncü olarak belirlenmiş olan bölümün bu noktadan sonraki cümlelerini de EM3'e aktarmamayı, bu cümleleri atlamayı yeğlediği söylenebilir. Bu noktada, Gideon Toury'nin çeviri sürecinde “matriks normlar” tarafından yönlendirildiğini belirttiği “bölüm birleştirme ve atlama” yöntemini kullanan Ç3'ün bu yaklaşımının KM'de yer alan pek çok cümleyi EM3'e aktarmamasına, dolayısıyla EM3'ün KM'de yer alan pek çok ayrıntıyı içermemesine yol açtığı söylenebilir. EM4 ve KM karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç4'ün KM'de yer alan bu bölümü tamamen çıkarmak yerine, kısaltarak aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Özet niteliğinde çevirmeyi yeğleyen Ç4'ün Lefevre'in “yeniden yazma” olarak adlandırdığı aktarım biçimini kullanmayı yeğlediği belirtilebilir. EM1 ve EM5'te ise KM'nin bu bölümüne yer verilmemiştir.

12.EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “ ‘Çocuğu kurtarmanın başka yolu yoksa...’ dedi Bayan Maylie.”

“Başka yolu yok,” dedi doktor. “Çocuk bir saate kadar uyanır. Aşağıdaki o kalın kafalı kâhyaya hayati tehlikesi olduğu için çocuğu hareket ettirmemesi, onunla konuşmaması gerektiğini söyledim. Şimdi şunu öneriyorum: Sizin önünüzde onu sorguya çekeceğim ve söylediklerini düşüneneceğiz; kötü bir çocuksa –ki bu daha muhtemel görünüyor- o zaman onu kaderine terk ederiz ve ben, başına geleceklere karışmam.”

EM5: “Doktor biraz düşündükten sonra, ‘Bayan Maylie, bir teklifim var. Çocuk yaklaşık bir saat sonra uyanır.’ dedi. “Çocuk uyanınca onunla konuşalım, eğer anlattıklarından hırsız olduğu sonucuna varırsak onu kaderi ile baş başa bırakırız. Hırsız olmadığına kanaat getirirsek o zaman gerekenleri yaparız. Önerime ne dersiniz?”

KM: “Unless there is some other way of preserving the child,” replied Mrs Maylie.

“There is no other,” said the doctor – “no other, take my word for it.”

“Then my aunt invests you with full power,” said Rose, smiling through her tears; “but pray don’t be harder upon the poor fellows than is indispensably necessary.”

“You seem to think,” retorted the doctor, “that everybody is disposed to be hard-hearted today except yourself, Miss Rose. I only hope, for the sake of the rising male sex generally, that you may be found in as vulnerable and soft-hearted a mood by the first eligible young fellow who appeals to your compassion; and I wish I were a young fellow who appeals to your compassion; and I wish I were a young fellow, that I might avail myself, on the spot, of such a favourable opportunity for doing so as the present.”

“You are as great a boy as poor Brittles himself,” returned Rose, blushing.

“Well,” said the doctor, laughing heartily, “that is no very difficult matter. But to return to this boy. The great point of our agreement is yet to come. He will wake in an hour or so, I dare say; and although I have told that thick-headed constable fellow downstairs that he mustn’t be moved or spoken to, on peril of his life, I think we may converse with him without danger. Now, I make this stipulation – that I shall examine him in your presence, and that if, from what he says, we judge, and I can show to the satisfaction of your cool reason, that he is a real and thorough bad one (which is more than possible), he shall be left to his fate, without any further interference on my part, at all events.”

Yukarıda yer alan EM4 ve KM’den alıntılanmış cümleler incelendiğinde, EM4’te KM’nin söz konusu bölümünün kısaltılarak çevrildiği söylenebilir. Rose’un konuşmalarının ve doktorun Rose ile ilgili düşüncelerinin yer aldığı paragrafları metinden çıkaran Ç4’ün, söz konusu alıntının son paragrafını da kısaltarak aktarmayı tercih ettiği düşünülebilir. EM5’te de KM’de yer alan bu kısım atlanarak ve kısaltılarak aktarılmıştır. Rose’un konuşmaları ve doktorun düşüncelerine EM4’te olduğu gibi EM5’te de yer verilmemiştir. Ç4 ve Ç5’in bu çeviri yaklaşımlarından yola çıkılarak, her iki çevirmenin de KM’de anlatılan olayı özet şeklinde de olsa aktarma eğiliminde oldukları söylenebilir. KM’nin bazı cümlelerini atlayan çevirmenlerin bazı cümleleri ise “yeniden yazarak” kısaltmaya çalıştıklarını söylemek mümkündür. Bu nedenle, Ç4 ve

Ç5'in kısaltma sürecinde sergiledikleri benzer çeviri davranışlarını Gideon Toury'nin "matriks normlar" olarak adlandırdığı çeviri normları ve André Lefevere'in "yeniden yazma" kavramıyla açıklamak mümkündür. Toury, çeviri sürecinde çevirmenlerin KM'nin dilsel malzemesini erek metinlere aktarırken KM'nin bazı cümlelerini "atlamalarının" söz konusu olabileceğini ve çevirmenlerin bu davranışlarının "matriks normlar" tarafından yönlendirildiğinin düşünölebileceğini belirtir (Toury 1995: 58-59). Lefevere ise, kısaltılarak "yeniden yazılan" bir edebiyat eserinin sıradan edebiyat okurları için eser hakkında bilgi sahibi olunabilecek bir kaynak oluştuğunu ve edebiyat çevirileri söz konusu olduğunda bu yöntemin sıkça kullanılan ve etkili bir yöntem olduğunu belirtir (Lefevere 1992: 9). Bu bilgilerden hareketle, Ç4 ve Ç5'in erek okur kitlesini çocuklar ve gençlerin oluşturduğu bir grup için çeviri yaparken "atlama" ve "yeniden yazma" yöntemlerini kullanmayı yeğledikleri söylenebilir. EM1, EM2 ve EM3'te KM'de yer alan bu kısmın tamamen atlandığını ve bu metinlerin kısaltıldığını söylemek mümkündür. Bu nedenle Ç1, Ç2 ve Ç3'ün kısaltma sürecinde KM'de yer alan bazı cümle ve paragrafları EM1, EM2 ve EM3'ten tamamen çıkarmayı yeğledikleri belirtilebilir.

13. EM1: "Saatler birbirini kovaladı... Oliver hâlâ o derin uykudan uyanmamıştı. Dr. Losberne bayanlara, çocuğun uyandığını ve konuşacak hale geldiğini söylediğinde gece olmuştu."

EM2: -

EM3: -

EM4: "Öneri kabul edildi. Doktorla iki hanımefendi Oliver'in uyanmasını sabırsızlıkla beklemeye başladılar.

İyi kalpli doktor, çocuğun konuşabilecek kadar iyi olduğu haberini getirdiğinde akşam vaktiydi."

EM5: "Bu düşünce bir süre tartışıldıktan sonra kabul edildi. Aşağı salona inerek beklemeye başladılar. Çocuk uyanınca da doktor yukarı çıkarak çocukla konuşmaya başladı. Konuşma oldukça uzun sürdü. Oliver, bütün olanları anlattı. Doktor, duyduklarını anlatmak için aşağı inerken nemlenmiş olan gözlerini sildi."

KM: "Oh, no, aunt!" entreated Rose.

“Oh, yes, aunt!” said the doctor. “Is it a bargain?”

“He cannot be hardened in vice,” said Rose, “it is impossible!”

“Very good,” retorted the doctor; “then so much the more reason for acceding to my proposition.”

Finally, the treaty was entered into; and the parties thereunto sat down to wait, with some impatience, until Oliver should awake.

The patience of the two ladies was destined to undergo a longer trial than Mr Losberne had led them to expect, for hour after hour passed on, and still Oliver slumbered heavily. It was evening, indeed, before the kind-hearted doctor brought them the intelligence that he was at length sufficiently restored to be spoken to. The boy was very ill, he said, and weak from the loss of blood; but his mind was so troubled with anxiety to disclose something, that he deemed it better to give him the opportunity, than to insist upon his remaining quiet until next morning, which he should otherwise have done.

EM1, EM4 ve EM5’den alınan yukarıdaki cümleler incelendiğinde, KM’nin bu örnekte incelenen ilk birkaç cümlesinde yer alan Rose ve doktor arasında geçen diyaloga bu metinlerden hiçbirinde yer verilmediği görülebilir. EM4 ve EM5’te doktorun teklifinin kabul edildiğini belirten bir cümleye yer verilmiştir, fakat EM1’de böyle bir cümle bulunmamaktadır. Daha önceki örneklerde de belirtildiği gibi kısaltma sürecinde Ç1, Ç4 ve Ç5 cümle ve paragraf atlamayı yeğlemişlerdir. Zaman zaman KM’de yer alan ama erek metinlere aktarmadıkları kısımlara ise kısaca değinerek, bir başka deyişle, bu kısımda yer alan bilgiyi “yeniden yazarak” çevirmeyi tercih etmişlerdir. KM’de yer alan, Oliver’ın uyandığını ve konuşacak kadar iyi olduğunu ifade eden paragraf ise her üç metinde de kısaca aktarılmıştır. Ayrıca EM5’te yer alan ve 15. örnekte incelenecek olan “Konuşma oldukça uzun sürdü. Oliver, bütün olanları anlattı. Doktor, duyduklarını anlatmak için aşağı inerken nemlenmiş olan gözlerini sildi.” cümleleri KM’nin bir sonraki paragrafından alınarak yeri değiştirilmiş ve EM5’in bu paragrafına eklenmiştir. Gideon Toury, çeviri sürecinde metin içinde Ç5’in yaptığı bu gibi “yer değiştirmelerin” “matriks normlar” tarafından yönlendirildiğini belirtir. Bu nedenle, Ç5’in kısaltma sürecinde KM’nin dilsel malzemesinin yerini EM5’te

oluşturduğu metin içinde uygun gördüğü biçimde değiştirmekten çekinmediğini söylemek mümkündür. Öte yandan Ç1 ve Ç2 bu örnekte incelenen KM cümlelerinden hiçbirine EM1 ve EM2’de yer vermemeyi yeğlemişlerdir. Bu nedenle Ç1 ve Ç2’nin kısaltma sürecinde cümle ve paragraf temelli atlamalar yaptıklarını söylemek mümkündür.

14. EM1: “Konuşmaları uzun sürdü. Oliver onlara hayat hikâyesini anlatırken ara sıra ağrıdan ve güçsüzlükten sözlerini yarıda kesmek zorunda kaldı. Hasta bir çocuğun ölgün sesini, çektiği ıstırapları, koca adamların ona yaptıkları kötülükleri dinlemek gerçekten çok üzücüydü.

Ama artık ona ince eller uzanmış, sevgi dolu gülümseyişler yüzünü aydınlatmıştı. Ev halkı ona yardım etmeye hazır bekliyordu. Oliver mutluordu. Böyle bir huzur içinde ölse de gam yemeyecekti.”

EM2: -

EM3: -

EM4: “Konuşma epey uzun sürdü. Oliver onlara bütün hikâyesini anlattı; konuşurken duyduğu acı nedeniyle ve gücünü toplamak için sık sık duruyordu. O gece yastığını nazik eller düzeltti ve uyurken onu sevgi dolu, erdemli yürekler kolladı. Oliver kendini sakin ve mutlu hissediyordu, artık ölümünü bile itirazsız kabul edebilirdi.”

EM5: -

KM: “The conference was a long one, for Oliver told them all his simple history, and was often compelled to stop by pain and want of strength. It was a solemn thing to hear, in the darkened room, the feeble voice of the sick child recounting a weary catalogue of evils and calamities which hard men had brought upon him. Oh! If, when we oppress and grind our fellow-creatures, we bestowed but one thought on the dark evidences of human error, which, like dense and heavy clouds, are rising, slowly it is true, but not less surely, to Heaven, to pour their after-vengeance on our heads; if we heard, but one instant, in imagination, the deep testimony of dead men’s voices, which no power can stifle and no pride shut out; where would be the

injury and injustice, the suffering, misery, cruelty, and wrong, that each day's life brings with it!

Oliver's pillow was smoothed by gentle hands that night, and loveliness and virtue watched him as he slept. He felt calm and happy, and could have died without a murmur.”

EM1’de yer alan bu iki paragrafın, KM’nin yukarıdaki iki paragrafının aktarımı olduğu düşünülebilir, fakat Ç1 KM’nin ilk paragrafında yer alan ayrıntıların çoğunu EM1’den çıkarmış ve bu şekilde EM1’i kısaltmaya çalışmıştır. EM1’in ikinci paragrafına bakıldığında ise, Ç1’in KM’nin ikinci paragrafını herhangi bir ekleme ya da çıkarma yapmaksızın aktarmaya çalıştığı görülebilir. EM4 incelendiğinde, Ç4’ün KM’nin söz konusu iki paragrafını tek paragrafta birleştirdiği ve KM’de yer alan tüm ayrıntıları Ç1’in EM1’de yaptığı gibi metinden çıkarmayı yeğlediği ve EM4’ü bu şekilde kısaltmaya çalıştığı söylenebilir. Çeviri sürecinde Ç1 ve Ç4’ün yaptığı ve bu örnekte incelenen “atlamaların” “matriks normlar” tarafından yönlendirilebileceğini belirten Toury’nin yaklaşımından hareketle, çevirmenlerin kısaltma sürecinde KM’de yer alan bazı ayrıntıları oluşturdukları erek metinlerden çıkarabilecekleri söylenebilir. EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde ise, Ç2, Ç3 ve Ç5’in çeviri sürecinde KM’nin bu cümle ve paragraflarını EM2, EM3 ve EM5’den tamamen çıkarmayı tercih ettikleri görülebilir.

15.EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Konuşma bittikten ve Oliver dinlenmeye bırakıldıktan sonra doktor, Bay Giles’la konuşmak üzere aşağı indi. Salonunda kimseyi bulamayınca, mutfığa gitti. Tamirciyle kâhya dâhil, tüm hizmetliler oradaydı.”

EM5: -

KM: “The momentous interview was no sooner concluded, and Oliver composed to rest again, than the doctor, after wiping his eyes, and condemning them for being weak all at once, betook himself downstairs to open upon Mr Giles. And finding nobody about the parlours, it occurred to him that he could

perhaps originate the proceedings with better effect in the kitchen; so into the kitchen he went.

There were assembled, in that lower house of the domestic parliament, the women-servants, Mr Brittles, Mr Giles, the tinker (who had received a special invitation to regale himself for the remainder of the day, in consideration of his services), and the constable. The latter gentleman had a large staff, a large head, large features, and large half-boots, and looked as if he had been taking a proportionate allowance of ale – as indeed he had.

The adventures of the previous night were still under discussion; for Mr Giles was expatiating upon his presence of mind when the doctor entered, and Mr Brittles, with a mug of ale in his hand, was corroborating everything, before his superior said it.”

EM4’ün yukarıda yer alan paragrafı KM ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç4’ün KM’de üç paragrafa bölünerek anlatılan olayı bir paragrafta birleştirerek ve kısaltarak aktarmaya çalıştığı görülebilir. Dolayısıyla Ç4’ün KM’de yer alan ayrıntıları çıkararak EM4’ü kısaltmayı yeğlediğini söylemek mümkündür. Ç4’ün bu çeviri yaklaşımını André Lefevere’in “yeniden yazma” olgusuyla açıklamak mümkündür. KM’nin bu örnekte incelenen paragraflarından alımladıklarını özet şeklinde “yeniden yazan” Ç4’ün bu davranışının EM4’ün erek okurlarının eserin bütün ayrıntılarından olmasa da olayın genel hatlarından haberdar olmasını sağladığı söylenebilir. Öte yandan EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde, KM’de yer alan bu paragrafları Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in kısaltma sürecinde erek metinlerinden tamamen çıkarmayı tercih ettikleri görülebilir. Eserin olay örgüsünde yer alan ve okuyucunun anlatılan olayı daha ayrıntılı bir şekilde kavrayabilmesi için önem taşıyan KM’nin bu kısmını atlamayı yeğleyen Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in kısaltma sürecinde aldıkları bu kararın KM ile okuyucuya ulaşan söz konusu erek metinler arasında anlamsal farklılıklar oluşmasına sebep olduğu düşünülebilir.

16. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Kalkmayın,” dedi doktor oturmalarını işaret ederek.

“Sağolun efendim,” dedi Giles. “Hasta nasıl bu gece?”

EM5: -

KM: “Sit still,” said the doctor, waving his hand.

“Thank you, sir,” said Mr Giles. “Misses wished some ale to be given out, sir; and as I felt noways inclined for my own little room, sir, and was disposed for company, I am taking mine among’em here.”

Brittles headed a low murmur, by which the ladies and gentlemen generally were understood to express the gratification they derived from Mr Giles’s condescension. Mr Giles looked round with a patronizing air, as much as to say, that so long as they behaved properly he would never desert them.

“How is the patient tonight, sir?” asked Giles.

EM4’ten alınan yukarıdaki diyalog incelendiğinde, metinde doktorun konuşmasında herhangi bir değişiklik yapılmadığı görülebilir. Ancak KM ile yapılan karşılaştırmadan yola çıkılarak Giles’in konuşmasının kısaltılarak aktarıldığı söylenebilir. Ç4’ün Brittles’in Mr Giles ile ilgili düşüncelerini betimleyen paragrafa EM4’te yer vermediği, bu kısmı atlamayı yeğlediği belirtilebilir. Son olarak Ç4’ün Giles’in KM’nin sonunda yer alan sorusunun yerini değiştirdiği ve bir önceki konuşması ile birleştirmeyi tercih ettiği söylenebilir. Çeviri sürecinde, KM’nin dilsel malzemesini EM4’e aktarırken Toury’nin “matriks normlar” tarafından yönlendirilebileceğini belirttiği “atlama ve yer değiştirmeler” yapmayı yeğleyen Ç4’ün bu yaklaşımıyla EM4’ü kısaltmaya çalıştığı ve kısaltma sürecinde KM’de yer alan bazı ayrıntılara EM4’te yer vermemeyi yeğlediği belirtilebilir. KM’nin bu örnekte incelenen kısmına EM1, EM2, EM3 ve EM5’te yer vermemeyi tercih eden Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in kısaltma sürecinde cümle ve paragraf atlamayı yeğlediklerini söylemek mümkündür.

17.EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Şöyle böyle,” dedi doktor. “Korkarım başınız belada Bay Giles. Protestan mısınız?”

“Evet, efendim, öyle olduğumu umarım,” dedi Bay Giles sesi titreyerek; yüzü bembeyaz kesilmişti.

EM5: -

KM: “So-so,” returned the doctor. “I am afraid you have got yourself into a scrape there, Mr Giles.”

“I hope you don’t mean to say, sir,” said Mr Giles, trembling, “that he’s going to die. If I thought it, I should never be happy again. I wouldn’t cut a boy off – no, not even Brittles here – not for all the plate in the country, sir.”

“That’s not the point,” said the doctor, mysteriously. “Mr Giles, are you a Protestant?”

“Yes, sir, I hope so,” faltered Mr Giles, who had turned very pale.

EM4’ün yukarıdaki cümleleri incelendiğinde, Ç4’ün doktorun konuşmalarını birleştirerek aktarmayı yeğlediği görülebilir. Bay Giles’in aradaki konuşması EM4’te yer almamaktadır, EM4 Bay Giles’in bir sonraki konuşmasıyla devam etmektedir. Çeviri sürecinde “cümle atlama, birleştirme ve cümlelerin yerini değiştirmeyi” yeğleyen Ç4’ün, KM’nin bazı cümlelerini atlamış olsa bile olay örgüsü açısından önem taşıdığını düşündüğü noktalara kısaca değindiği, bir başka deyişle, KM’nin söz konusu paragraflarını tamamen atlamadığı söylenebilir. Ancak Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in bir önceki örnekte de görüldüğü gibi KM’nin bu kısmını EM1, EM2, EM3 ve EM5’e aktarmamayı yeğlediği ve kısaltma sürecinde cümle ve paragraf atlama konusundaki tutumlarını sürdürdükleri belirtilebilir.

18.EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Sen nesin peki evlat?” diye sordu doktor sert bir sesle, Brittles’a dönerek.

“Aman Tanrım!” dedi Brittles heyecana kapılarak. “Ben de efendim.”

EM5: -

KM: “And what are you, boy?” said the doctor, turning sharply upon Brittles.

“Lord bless me, sir!” replied Brittles, starting violently; “I’m – the same as Mr Giles, sir.”

EM4’ten alınan yukarıdaki diyalog KM ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç4’ün herhangi bir kısaltma ya da ekleme yapmaksızın KM’yi olabildiğince tam bir şekilde aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür. EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde ise, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in KM’nin bu cümlelerine hiç değinmedikleri görülebilir. KM’nin uzunca bir bölümünü atlamak konusunda hem fikir olan Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in kısaltma sürecinde KM’de yer alan söz konusu cümle ve paragrafları olay örgüsü açısından çok önemli bulmadıkları için atlamayı yeğledikleri düşünülebilir.

19.EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “O zaman şu soruma cevap verin,” dedi doktor. “Yukarıdaki çocuğun gece o küçük pencereden giren çocuk olduğuna yemin eder misiniz? Hadi cevap verin! Gördüğünüz gibi bu basit bir kimlik belirleme sorusu.”

EM5: -

KM: “Then tell me this,” said the doctor, “both of you – both of you! Are you going to take upon yourselves to swear that that boy upstairs is the boy that was put through the little window last night? Come! We are prepared for you!”

The doctor, who was universally considered one of the best-tempered creatures on earth, made this demand in such a dreadful tone of anger, that Giles and Brittles, who were considerably muddled by ale and excitement, stared at each other in a state of stupefaction.

“Pay attention to the reply, constable, will you?” said the doctor, shaking his forefinger with great solemnity of manner, and tapping the bridge of his nose with it, to bespeak the exercise of that worthy’s utmost acuteness. “Something may come of this before long.”

The constable looked as wise as he could, and took up his staff of office, which had been reclining indolently in the chimney-corner.

“It’s a simple question of identity, you will observe,” said the doctor.

EM4'ten alınan doktorun konuşması incelendiğinde, Ç4'ün doktorun iki konuşması arasında yer alan ve o an içinde bulunduğu duyguları ayrıntılı bir şekilde tasvir eden paragrafı metinden çıkararak iki konuşmayı birleştirdiğini söylemek mümkündür. Bu örnekten yola çıkılarak Ç4'ün Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in aksine kısaltma sürecinde cümle ya da paragrafları tamamen atlamak yerine "birleştirme" ve kısaltarak "yeniden yazma" yöntemini benimsediği söylenebilir. Ç4'ün bu tutumu KM'de yer alan ve önemsizmiş gibi görünen kısımları bile okuyucuya aktarma çabasında olduğunu kanıtlar niteliktedir. Herhangi bir ekleme yapmaksızın, sadece KM'yi özetleyerek aktarmaya çalışan Ç4'ün eserin olay örgüsünde yer alan öğelere Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'den daha fazla değer verdiği ve bunları erek okurla paylaşabilmek için metinden tamamen çıkarmak yerine kısaca da olsa değinmeyi yeğlediği belirtilebilir.

20. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: "Evet efendim," dedi kâhya. Sonra, neden sorgulandıklarını sordu.

"Size tekrar soruyorum," diye gürledi doktor. "Hırsızın o çocuk olduğuna şerefînz üzerine yemin eder misiniz?"

EM5: -

KM: "That's what it is, sir," replied the constable, coughing with great violence; for he had finished his ale in a hurry, and some of it had gone the wrong way.

"Here's a house broken into," said the doctor, "and a couple of men catch one moment's glimpse of a boy, in the midst of gunpowder-smoke, and in all the distraction of alarm and darkness. Here's a boy comes to that very same house, next morning, and because he happens to have his arm tied up, these men lay violent hands upon him; by doing which they place his life in great danger, and swear he is the thief. Now, the question is, whether these men are justified by the fact; and if not, in what situation do they place themselves?"

The constable nodded profoundly. He said, if that wasn't law, he would be glad to know what was.

“I ask you again,” thundered the doctor, “are you, on our solemn oaths, able to identify that boy?”

EM4’ün yukarıdaki cümleleri incelendiğinde, Ç4’ün KM’de yer alan kâhyanın konuşmalarının bir kısmını birleştirdiği ve bir kısmını da metinden çıkardığı görülebilir. KM’de yer alan ve doktorun olayla ilgili düşüncelerine dair ayrıntıların bulunduğu paragrafı EM4’ten tamamen çıkarmayı yeğleyen Ç4’ün bu yaklaşımıyla EM4’ü kısaltmaya çalıştığı söylenebilir. Toury, çeviri sürecinde çevirmenlerin KM’nin dilsel malzemesini erek metinlere aktarırken “atlama, yer değiştirme ve birleştirme” yapabileceklerini ve çevirmenlerin bu davranışlarının “matriks normlar” adı verilen çeviri normları tarafından yönlendirilebileceğini ifade eder (Toury 1995: 58-59). Bu bilgidен hareketle, çeviri sürecinde kaynak metni kısaltmak için Ç4’ün bu örnekte incelenen “atlama, yer değiştirme ve birleştirmeleri” yapmayı uygun gördüğü söylenebilir. EM1, EM2, EM3 ve EM5 ise, KM’nin bu örnekte incelenen söz konusu cümlelerini içermemektedir. Bu nedenle Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in cümle ve paragraf atlamaya devam ettikleri ve bu şekilde KM’yi kısaltmaya çalıştıkları belirtilebilir.

21.EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: Brittles şüpheyle Bay Giles’a baktı, Bay Giles da şüpheyle Brittles’a. Tam o sırada bahçe kapısında bir zil sesi, ardından da bir arabanın tekerleklerinin sesi duyuldu.

EM5: -

KM: Brittles looked doubtfully at Mr Giles; Mr Giles looked doubtfully at Brittles; the constable put his hand behind his ear, to catch the reply; the two women and the tinker leaned forward to listen; and the doctor glanced keenly round; when a ring was heard at the gate, and at the same moment the sound of wheels.

EM4’ün yukarıdaki cümleleri KM ile karşılaştırıldığında, Ç4’ün EM4’te KM’de yer alan “the constable put his hand behind his ear, to catch the reply; the two women and

the tinker leaned forward to listen; and the doctor glanced keenly round” cümlesine yer vermemeyi yeğlediği görülebilir. Bunun yerine Ç4, KM'nin sonraki cümlelerinin yerini değiştirmiş, bu cümleleri önceki cümlelerle birleştirmeyi ve aradaki cümleleri çıkararak metni kısaltmayı tercih etmiştir. Ç4'ün çeviri sürecinde bu örnekte incelenen “atlama, yer değiştirme ve birleştirmeleri” KM'yi kısaltmak için yapmayı yeğlediği söylenebilir. Kısaltma sürecinde cümle ve paragraf atlamayı yeğleyen Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'nin bu örnekte incelenen cümlelerine de EM1, EM2, EM3 ve EM5'te yer vermedikleri söylenebilir.

22. EM1: -

EM2: “Ertesi sabah kapı çaldı ve sert bir ses, ‘Kapıyı açın! Polis,’ dedi.”

EM3: “Doktor daha mutfığa yeni girmişti ki kapının zili çaldı. Hizmetçi, -Oliver’ı yaralayan adam- gidip kapıyı açtı. İri yarı iki adam kapıda görüldü.

Doktor, “Bunlar da kim,” diye sordu.

Hizmetçi, “Bow Street dedektifleri,” diye cevap verdi.

EM4: “Polisler geldi!” diye bağırdı Brittles bir mum alarak. “Bu sabah buraya polis göndermelerini söylemiştik.”

“Ne?” diye bağırdı doktor.

“Evet,” dedi Brittles. “Arabacıyla haber göndermişim. Neden gelmediler hâlâ diye merak ediyordum.”

“Merak ediyordun öyle mi? O arabacının da canı cehenneme,” dedi doktor ve çekip gitti.

EM5: “O sırada bir polis de gelmişti. Doktor bey, duyduklarını bir bir anlattı. Böylelikle Oliver’in suçsuz olduğu ortaya çıkmıştı.”

KM: “It’s the runners!” cried Brittles, to all appearance much relieved.

“The what!” exclaimed the doctor, aghast in his turn.

“The Bow Street officers, sir” replied Brittles, taking up a candle; “me and Mr Giles sent for’em this morning.”

“What!” cried the doctor.

“Yes,” replied Brittles; “I sent a message up by the coachman, and I only wonder they weren’t here before, sir.”

“You did, did you? Then confound your – slow coaches down here; that’s all,” said the doctor, walking away.

KM’nin bölümlerini birleştirerek aktarma kararı almış olan Ç2, kısaltma sürecinde, KM’de yer alan pek çok ayrıntıya yer vermemesine rağmen yukarıdaki cümleyle bütüncü olarak belirlenmiş olan KM bölümünün bitişini metne dâhil etmeyi tercih etmiştir. Ç3 de KM’nin bu bölümünün bitiş cümlelerini dikkate almış ve EM3’e aktarmaya çalışmıştır. EM4 incelendiğinde ise, Ç4’ün Brittles’in ve doktorun konuşmalarının bir kısmını yine birleştirerek aktarmayı yeğlediği görülebilir. Ç5 ise Ç2’nin EM2’de yaptığı gibi KM’de yer alan ayrıntılara EM5’te yer vermemeyi yeğlemiş ve KM’de yer almayan “Doktor bey, duyduklarını bir bir anlattı. Böylelikle Oliver’in suçsuz olduğu ortaya çıkmıştı.” cümleleri metne eklemiştir. EM1 incelendiğinde ise, Ç2, Ç3 ve Ç5’in aksine Ç1’in KM’nin bu örnekte incelenen cümlelerini de atlamayı yeğlediği söylenebilir. Bu örnekte incelenen paragrafların çevirisi sürecinde Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5 cümle “atlamayı” yeğlemişlerdir. Ayrıca Ç4, daha önceki örneklerde de değinildiği gibi cümlelerin “yerini değiştirmeyi ve cümle birleştirmeyi” tercih etmiştir. Öte yandan Ç5 ise, KM’de yer almayan bir cümleyi EM5’e eklemiştir. Bu bilgilerden hareketle, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5’in çeviri sürecinde Toury’nin “matriks normlar” tarafından yönlendirilebileceğini belirttiği “atlama, ekleme, yer değiştirme ve birleştirmeler” yaparak EM2, EM3, EM4 ve EM5’i kısaltmaya çalıştıkları söylenebilir. Bütüncü olarak belirlenmiş olan KM’nin söz konusu bölümünün son cümleleri olması sebebiyle bu örnekte incelenen cümlelere değinmeyi uygun gören Ç2, Ç3, ve Ç5’in KM’nin olay örgüsü bakımından çok önem taşıdığını düşündükleri için bu kısmı aktarmayı tercih ettikleri belirtilebilir.

23. EM1: “Huzurlu ve güzel bir şekilde üç ay geçti. Oliver gerçekten çok mutluydu. Bayanların ikisi de ona çok iyi bakıyorlardı. O da onları bütün kalbiyle seviyordu.”

EM2: -

EM3: “Harry, damdan düşer gibi soruverdi. “Beni seviyor musun, Rose?” Kız ciddileşti: “Beni cevap vermek için zorlama lütfen,” dedi. “Bu soğuk ve kibar olmayan bir davranış.”

“Bana cevap ver lütfen Rose.” Kız, “Beni azıcık seviyorsan, biraz farklı düşün, dedi ve odadan çıktı.””

EM4: “Kendisine önemli olduğunu hissettiren bu sözler karşısında Oliver gurur duydu ve genç beyefendinin istediğini yapacağına söz verdi. Bay Maylie de Oliver’a, onu koruyacağına dair söz vererek oradan ayrıldı.”

EM5: -

EM1, EM3, EM4’ün söz konusu bölümlerinin son paragrafları incelendiğinde, eserin olay örgüsü düşünüldüğünde, bu metinlerin farklı noktalarda sonlandırıldığı görülebilir. Ç1, Ç3 ve Ç4’ün bu bölümü kısaltırken bütüncü olarak seçilen bölümden sonra yer alan bölümü de birleştirmeyi tercih ettiklerini söylemek mümkündür. Ç2 bölümlendirme yapmadığı için bu örnekte EM2’ye ait bir bitiş cümlesi veya paragrafına yer verilmemiştir. Ç5 ise 22. örnekte yer alan cümleleri EM5’e aktararak KM’ye benzer bir biçimde EM5’i sonlandırmayı yeğlemiştir.

2.4. SONUÇ GÖZLEMLERİ

Çalışmanın bu bölümünde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünün çevirmenler tarafından nasıl kısaltıldığı incelenmiştir. Beş farklı erek metin ve kaynak metin karşılaştırılarak yapılan bu incelemede çevirmenlerin kısaltma sürecinde “atlamalar, eklemeler, yer değiştirmeler ve bölümlendirmede değişiklikler” yapmayı ve KM’yi kısaca aktarabilmek için zaman zaman özet şeklinde “yeniden yazmayı” yeğledikleri belirtilebilir. Kısaltma sürecinde zaman zaman cümle ve paragraf atlama ve KM’de olmayan cümleler ekleme eğiliminde olan Ç1’in EM1’e yaptığı aktarım sırasında Gideon Toury’nin “matriks normlar” tarafından yönlendirilebileceğini ifade ettiği “yer değiştirme ve birleştirme” metodunu kullanmayı yeğlediği söylenebilir. Kısaltma sürecinde cümle, paragraf ve bölüm “birleştirmeyi” tercih eden Ç1’in KM’nin bazı cümlelerini ise olabildiğince eksiksiz ve KM’ye benzer bir şekilde aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür. KM’nin bazı bölümlerini birleştirmeyi tercih eden Ç1’in birleştirdiği bu bölümlere uygun yeni başlıklar kullandığı ve bu başlıklarla okuyucuya söz konusu bölümlerle ilgili ipuçları vermeye çalıştığı belirtilebilir. Bölüm başlıklarına yer vermeyen, bir başka deyişle,

KM'nin bölümlerini dikkate almayan, KM'yi bölümlendirmeden aktarmayı tercih eden Ç2'nin kısaltma sürecinde "atlama ve yer değiştirme" yaptığı söylenebilir. KM'nin bütüncü olarak belirlenmiş olan bölümünü birkaç paragrafa indirgeyecek şekilde kısaltan Ç2'nin KM'nin çoğu cümlesine EM2'de yer vermediğini, ancak aktarmayı yeğlediği bazı cümleleri ise eksiltmeden, KM'ye olabildiğince benzer bir şekilde aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Ç1 ve Ç2'ye benzer bir şekilde kısaltma sürecinde cümle ve paragraf atlamayı uygun gören Ç3'ün ise, zaman zaman KM'de yer almayan cümleleri EM3'e eklemeyi yeğlediği belirtilebilir. Kısaltma sürecinde olay örgüsü bakımından önem taşımadığını düşündüğü KM cümlelerine yer vermeyen Ç3'ün bu cümlelerin yerine KM'den anladıklarını ifade eden bambaşka cümleler kullanarak KM'yi yeniden yazdığı söylenebilir. Öte yandan Ç3'ün Ç2'nin aksine birleştirerek de olsa bölümlendirme yaptığını ve bölüm başlıklarına yer verdiğini söylemek mümkündür. Ç1 ve Ç3'e benzer şekilde bölüm birleştirerek bölümlendirme yapan ve bu bölümlere yeni başlıklar yazan Ç4'ün cümle ve paragraf temelli birleştirmeler de yaptığı söylenebilir. Zaman zaman KM cümlelerinin yerini değiştiren Ç4'ün çoğu zaman KM'yi olabildiğince eksiksiz aktarma eğiliminde olduğu ve kısaltma sürecinde KM'nin olay örgüsü bakımından önem taşıdığını düşündüğü tüm ayrıntılara yer vermeye çalıştığı belirtilebilir. Ç1, Ç2 ve Ç3 ile karşılaştırıldığında Ç4'ün kısaltma sürecinde daha az atlama ve yer değiştirme yaptığını söylemek mümkündür. Bu nedenle EM4'ün kısaltma sürecinde EM1, EM2 ve EM3'te olduğu kadar anlamsal kayba uğramadığı söylenebilir. Son olarak Ç5'in oluşturduğu EM5 üzerinde yapılan incelemelerden yola çıkılarak Ç5'in kısaltma sürecinde Ç1, Ç3 ve Ç4'e benzer şekilde birleştirerek bölümlendirme yaptığı ve söz konusu bu bölümlere yeni başlıklar eklediği belirtilebilir. KM'den EM5'e yaptığı aktarım sürecinde cümle ve paragraf da birleştirmeyi yeğleyen Ç5'in zaman zaman KM'nin cümlelerinin EM5 içindeki yerini de değiştirdiği söylenebilir. KM'de yer almayan bazı cümleleri EM5'e ekleme eğiliminde olan Ç5'in, kısaltma sürecinde cümle ve paragraf temelli atlamalar yaptığını söylemek mümkündür.

BÖLÜM 3

KÜLTÜRE ÖZGÜ ÖĞELER

3.1. GIDEON TOURY VE METİNSEL-DİLSEL NORMLAR

Çeviri süreci normlarından olan “metinsel-dilsel normların” kaynak metinde yer alan dilsel malzemenin yerini, erek metinde alacak olan dilsel malzemenin seçimini yönlendirdiğini öne süren Gideon Toury, metinsel-dilsel normların “genel” ya da “özel” olabileceğini belirtir. Genel olan metinsel-dilsel normların çevrilmiş bir metin olarak çeviri için geçerli olabileceğini, özel olan metinsel-dilsel normların ise belirli metin türlerine ve/veya çeviri üslûbuna özgü olabileceğini vurgular. Metinsel-dilsel normların bazılarının çeviri olmayan metinlerin üretimini yönlendiren normlarla aynı olabileceğini öne süren Toury, böylesine bir aynılığın hiçbir zaman önceden doğru olarak kabul edilmemesi gerektiğinin altını çizer. Toury’ye göre, çeviri üzerine yapılan hiçbir çalışma, bu yöntembilimsel nedenden ötürü, çeviri olmayan metinleri yönlendiren normların erek dili veya erek dilde daha önceden var olan metinsel geleneğinin tamamını temsil ettiği varsayımından hareket edemez, etmemelidir (Toury 1995: 59). Toury’nin bu yaklaşımından hareketle, kaynak metnin yazarının kaynak metni oluştururken kullandığı dilsel malzemenin seçimini yönlendiren normların, erek metnin çevirmeninin kaynak metinden erek metne yaptığı aktarım sırasında kullanmayı tercih ettiği dilsel malzemenin seçimini yönlendiren normları temsil edemeyeceği düşünülebilir. Kaynak dil ve kültür dizgesinde var olan değerler ve sembollerin etkisinde oluşturulan kaynak metin ile tamamen farklı bir dil ve kültür dizgesi olan erek dizgedeki değerler ve semboller aracılığıyla aktarılmaya çalışılan erek metnin oluşumu sırasında yönlendirici olan normların aynı olabileceği varsayılabilir (a.g.e.: 59). Ancak yöntembilimsel bir yanılığa düşmemek için çeviri üzerine bir çalışma yapılırken bu varsayımdan yola çıkılmaması gerektiğini söylemek mümkündür.

Charles Dickens'ın *Oliver Twist* adlı eserinin Türkçeye yapılmış beş farklı kısaltılmış çevirisinin inceleneceği çalışmanın bu bölümünde, kaynak metindeki dilsel malzemenin erek metinlerde nasıl yeniden üretildiği metinsel-dilsel normlar bağlamında betimlenecektir. Kaynak metnin, yazarı tarafından kaynak kültür dizgesinde geçerli olan değerlerin etkisinde ve kaynak dilin sembolleri kullanılarak oluşturulduğu söylenebilir. Böyle bir süreçten geçmiş olan kaynak metni, çeviri sürecinde bir dilden başka bir dile aktarmaya çalışan çevirmenlerin erek kültür dizgesinde egemen olan değerlerden etkilenecek ve erek dil sembollerini kullanarak farklı farklı erek metinler oluşturmaları mümkündür. Bu bölümde kaynak metinden erek metne yapılan aktarım sırasında yönlendirici olan normlarla ilgili varsayımlar oluşturulacaktır.

3.2. LAWRENCE VENUTİ: YERLİLEŞTİRME ve YABANCILAŞTIRMA

Lawrence Venuti, "Translation as Cultural Politics: Régimes of Domestication in English" başlıklı makalesinde çevirinin yabancı dilde yazılmış bir metni erek dil ve kültür dizgesinde daha önceden var olan değerler, inançlar ve sembollerle yeniden oluşturma sürecini bünyesinde barındırdığını söyler (Venuti 2010: s.65-80). "Şiddet" içeren bu süreçte aktif rol oynayan çevirmenin çeviri kararları alırken, bir başka deyişle, bir dilden diğer dile aktarım yaparken kaynak veya erek metne uygulayacağı "şiddetin" derecesini ve yönünü belirleyebileceğini öne süren Venuti, erek kültürdeki baskın değerleri ve kalıpları alt üst ederek kaynak metni korumaktan yana olduğunu belirtir (a.g.e.: 65). Kaynak metni koruyabilmek için ise "yabancılaştırıcı" çeviri metodunu benimser. Ancak ona göre, "yabancılaştırıcı" çeviri metodundaki "yabancılık" kavramı, bir özün (kaynak metnin) saydam bir temsili olarak algılanmamalıdır. "Yabancılık" yabancı bir metinde kendiliğinden var olduğu, kaynak dil ve kültür içinde değer taşıdığı ve erek dilde stratejik bir yapılandırma sonucunda rastlantısal bir biçimde olduğu için değerlidir. Özel metinsel stratejiler kullanılarak oluşturulmaya çalışılan "yabancılaştırma" sürecine karşı olan Venuti, çevirmenin kaynak metni çevirirken bu metindeki dilsel ve kültürel değerleri koruyabilmek için erek dil ve kültür dizgesine yaptığı aktarım sürecinde "yabancılaştırıcı" çeviri metodu kullanması gerektiğini öne sürer (Venuti 2010: 65).

Tarih boyunca çeviriye farklı yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bu yaklaşımlar genellikle birbirine zıt kutuplar şeklinde seyretmiştir. “Kelimesi kelimesine” (word for word) – “anlamı anlamına” (sense for sense) ya da “sadık” (faithful) – “serbest çeviri” (free translation) örneklerinde olduğu gibi Venuti’nin “yabancılaştırıcı” (foreignizing) çeviri metodunun zıt kutbu ise “yerlileştirme” (domestication) metodudur. Bu çeviri metodunu “dirençli” bir metot olarak niteleyen Venuti, yabancı metin üzerinde erek dil ve kültür öğelerine uygun değişiklikler yapılmasını öngören bu yöntemin kaynak dil ve kültüre şiddet uyguladığını ve bu şiddetin aynı zamanda erek dil ve kültürü de etkilediğini öne sürer (a.g.e.: 66). Çevirinin çeviri gibi okunabilmesi için “yabancılaştırıcı” bir yöntem benimsenerek yapılması gerektiğini savunan Venuti, çevirmenin çeviri sürecinde aldığı kararların çevirinin “yabancılaştırıcı” mı yoksa “yerlileştirici” mi olacağını belirlediğini vurgular. Çevirmen, kaynak metni korumuş ve erek dil ve kültüre şiddet uygulamışsa çeviride “yabancılaştırma”, erek metni korumuş ve kaynak metin, dil ve kültüre şiddet uygulamış ise çeviride “yerlileştirme” yaklaşımının söz konusu olduğu söylenebilir.

Venuti, türü ne olursa olsun çeviri bir metnin yayıncılar, eleştirmenler ve okuyucular tarafından kabul edilebilir olabilmesi için kolay okunabilir olması gerektiğini öne sürer. Metnin dilsel ya da biçimsel özelliklerinin, yabancı yazarın kişiliğinin ya da o eseri yazmaktaki niyetinin veya yabancı metnin asıl anlamının yansıtıldığı izlenimini vererek söz konusu metni saydam bir hale getirdiği, bir başka deyişle, çevirinin aslında bir çeviri metinmiş gibi değil, “orijinal” bir metinmiş gibi algılanmasıyla söz konusu kolay okunabilirliğin sağlanabileceğini öne sürer (Venuti 2004a: 1). Bu noktada, bir çevirmenin çevrilecek metne yaklaşma biçimini etkileyen unsurlar olan yayıncı, eleştirmen ve okuyucuların çevirmeni ve dolayısıyla çeviri sürecini yönlendirdikleri düşünülebilir. Öte yandan yayıncı, eleştirmen ve okuyucuların kolay okunabilir olmasını istedikleri çeviri metin ortaya çıktığında aslında yabancı metinden bir hayli uzaklaşmış, akıcı ve söz konusu erek dile özgü pek çok özelliği içeren çeviri gibi görünen ama çeviriden çok orijinal bir metinle karşılaşılır. Venuti’ye göre, “bir çeviri ne kadar akıcı ise çevirmen o kadar ‘görünmezdir’ ve yabancı metnin yazarı ve anlamı da bir o kadar görünürdür” (a.g.e.: 2).

Yabancı dilde yazılmış olan bir metni çevirirken çevirmen hem kaynak metnin hem de erek metnin sözdizim kurallarını düşünmek durumundadır. Çünkü çeviri bir aktarım sürecidir ve çevirmen bu süreçte söz konusu iki dilin dilbilgisi kurallarını göz önünde bulundurmalıdır. Venuti'nin söylediğine göre, “akıcılık” yabancı metne pek sadık olmayan sözdizimine bağlıdır ve bir çevirmen erek dilin sözdizim kurallarını kullanarak aktarmaya çalıştığı kaynak metindeki öğeleri tam olarak yansıtabilmek için söz konusu erek dilin sözdizim kurallarının mümkün kıldığı ölçüde açıklama yapmaya eğilimlidir. Durum böyle olduğunda ise, kaynak metinde üstü kapalı bir şekilde verilmiş olan bir unsur, çevirmen tarafından tam, açık ve “akıcı” bir şekilde yansıtılmak istendiği için metindeki asıl anlamını yitirmiş olur. Okuyucuya orijinal metindeki duygu, düşünce ve yargıları açık bir şekilde verebilen “akıcı” bir çevirinin kolayca anlaşılabilir olduğunu dile getiren Venuti, “akıcı” bir çeviri yapmak uğruna “saydamlığın yanıltıcı etkisini kullanarak” çevirmenin kendini “görünmez” kıldığını belirtir. Çevirmenin çeviri davranışı bu yönde olduğunda ise, çeviri metin, çeviriden çok “doğal bir metinmiş” gibi algılanabilir (a.g.e.: 5). Bu noktada, bir çevirmen kaynak metni erek dilin sözdizim kurallarını kullanarak aktarmış ve ortaya çıkan erek metin okur tarafından okunduğunda bu metin ona doğal gelmiş ise, çevirinin “yerleştirici” bir yaklaşımla yapıldığı söylenebilir. Öte yandan, çevirmen kaynak metnin dilsel ve kültürel farklılığını öne çıkaran alışılmışın dışında bir tutum sergilemişse, çeviri sürecinde “yabancılaştırıcı” bir yaklaşım benimsendiği düşünülebilir (a.g.e.: 81).

Venuti'ye göre, yazar metninde duygu ve düşüncelerini özgürce ifade eder ve bu yüzden yazdıkları orijinal ve “saydam bir öztemsil” olarak nitelendirilebilir. Bu bakış açısından yola çıkarak Venuti, yazarlığın, çevirmen için iki dezavantajlı olası sonucu olabileceğini söyler. Birincisi, çeviri ikinci dereceden bir temsil olarak tanımlanır, sadece yabancı metin “orijinal ve özgün nüsha” olarak nitelendirilirken çeviri ise “ikincil, taklit ve sahte bir nüsha” olarak nitelendirilir. İkinci dezavantaj ise, çevirinin ikincil derecedeki konumunu saydam söylem ile gizlemesi gerektiğidir. Bunu yapabilmek için ise çevirmenin çeviri metnin orijinal bir metin gibi algılanmasını amaçlayarak yazara ait varlığın yanılması metinde vermesi gerekmektedir. Çevirmenin çeviri sürecinde yazarın öztemsilini her zaman hissetmesi kendisini yazarla özdeşleştirmesine yol açar ve bu da yabancı metinle arasındaki ilişkiyi etkiler (a.g.e.: 6-7).

Çevirinin, kaynak metni oluşturan bir dizi gösterenin erek metni oluşturacak bir dizi gösterenle değiştirilmesi süreci olduğunu belirten Venuti, çevirmenin alımlama ve yorumlama gücünün bu süreçte etkili olduğunu söyler (a.g.e.: 17). Kaynak ve erek metnin her ikisinin de yazardan ve çevirmenden bağımsız dilsel ve kültürel malzemeler içerdiğini öne süren Venuti, kaynak metnin çevirisi sürecinde kültürel öğelerin değiştirilmesi, açıklayıcı seçeneklerin eklenmesi şeklinde düzenlenebilecek pek çok anlamsal olasılığının bulunabileceğini söyler. Anlamanın, değişmez bir bütün olmadığını, bu nedenle de çeviri sürecinde de birebir eşleşmenin mümkün, fakat kesin olmadığını belirtir. Kaynak metnin, erek dilde daha önceden var olan değerler, inançlar ve semboller doğrultusunda yeniden yapılandırılması sürecinde erek okur tarafından anlaşılabilir bir metin oluşturulmasının önemine dikkat çeken Venuti, amacı “kültürel ötekini” bilinen haline getirmek olan çevirinin, bu amacına kaynak metni “yerlileştirerek” ulaşabileceğini belirtir (a.g.e.: 18).

“Yerlileştirme” kavramının altında yatan insancıl varsayımlardan çok farklı olan öznellik kavramını savunan “yabancılaştırma” yaklaşımının çevirilerin okunma ve üretilme şekillerini başkalaştırabileceğini öne süren Venuti, farklı kültürlerdeki okuyuculara saydam bir dil aracılığıyla bir fikri özgürce sunmaya çalışan kaynak metin yazarı veya çevirmenin o metnin mutlak yaratıcısı olarak düşünülmemesi gerektiğini belirtir. Söz konusu kişilerin öznelliğinin kültürel oluşum ve tarihsel süreç içerisinde değişkenlik gösterebilen kültürel ve sosyal etkenler tarafından şekillendirildiği düşünülebilir. Kaynak metnin erek metne aktarımı sürecinde kişisel, sosyal, psikolojik ve ideolojik olmak üzere zaman zaman kaynağının tam olarak belirtilmesi mümkün olmayan bir dizi koşul arka planda etkin rol oynar. Kaynak metinden erek metne yapılan aktarım sırasında kesintiye uğrama ihtimali de bulunan bu koşullar altında dilsel ve kültürel malzemenin üretimi başlatılıp yönlendirilebilir. Bu süreçte çevirmen sözlüklerden dilbilgisi kurallarına, dolambaçlı anlatımdan değerlere ve ideolojilere kadar çeşitlenebilen erek dilin kültürel malzemelerine başvurabilir. Kaynak metni yeniden üretme niyetinde olan çevirmenin tüm bu malzemelere başvurması kaynak metni dönüştürmesine ve kaynak metne şiddet uygulamasına yol açar (a.g.e.: 24).

Çevirinin kültürlerarası iletişim sağlayan bir olgu olduğunu belirten Venuti, kaynak metnin erek metne dönüştürülmesi sürecinde dolaylı yoldan da olsa “yerlileştirme”

yapıldığını öne sürer. Yerel edebiyatta daha önceden var olan kullanımlar, terimler ve biçemlerin çevirmeni etkileyebileceğini vurgular. Kaynak metnin dilsel malzemesinin erek dil malzemesi kullanılarak yeniden yazılması sırasında erek kültürde var olan değerler doğrultusunda kaynak metinde verilmek istenen mesaj, yeniden yorumlanarak yeniden yapılandırılır. Bu süreçte kaynak metin malzemesinin ve mesajının değişmez olmasını beklemenin olanaksız olduğunu dile getiren Venuti, erek metnin okurlarının o metinden alımladıkları ile kaynak metnin okuyucularının kaynak metinden alımladıkları arasında fark olabileceğini belirtir. Erek okur kaynak metinde anlatılanları içinde bulunduğu kültürel değerlerle eşleştirirken kaynak metnin okuyucusu ise metindeki mesajı kendi kültürel değerlerinin süzgecinden geçirir (Venuti 2004b: 469-473).

Bu bölümde, bütüncede yer alan kültüre özgü öğelerin erek metinlere nasıl aktarıldığı Lawrence Venuti'nin “yerlileştirme-yabancılaştırma” kavramları kılavuzluğunda incelenecektir. Kaynak metinden erek metinlere yapılan aktarım sürecinde çevirmenlerin kaynak metnin başkalığını koruyup korumadıkları ve kaynak metni daha akıcı ve anlaşılır kılmak için erek kültüre özgü öğeler kullanıp kullanmadıkları incelenecektir. Çevirmenlerin benimsedikleri çeviri yaklaşımlarından hareketle, erek metinler ve kaynak metin arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinilecektir. Ayrıca yazar tarafından kaynak kültüre özgü öğeler kullanılarak yazılmış olan kaynak metnin çevirmenler tarafından nasıl alımlandığı ve çeviri sürecinde erek metinlere hangi kültürel öğeler kullanılarak aktarılmaya çalışıldığı betimlenecektir.

3.3. BÜTÜNCE İNCELEMESİ

Bu bölümde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünde yer alan kültüre özgü öğelerin erek metinlere nasıl aktarıldığı incelenecektir. Bu çalışma kapsamında incelenen EM1, EM2, EM3, EM4 ve EM5'in çevirmenlerinin (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5) kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda verdikleri kararlar metinsel-dilsel normlar kılavuzluğunda betimlenecek ve bu çevirmen kararları “yerlileştirme-yabancılaştırma” kavramları bağlamında açıklanmaya çalışılacaktır. Erek metinlerde yer alan “yerlileştirme-yabancılaştırma” yaklaşımının örnekleri incelenerek birbirleriyle ve kaynak metin ile karşılaştırılacaktır.

1. **EM1:** “Orada **siyahlara bürünmüş, kötü bir adamla** karşılaşacaklarını sanan iki bayan küçük bir çocukla karşılaştılar.”

EM2: -

EM3: -

EM4: “Yatakta hanımefendilerin göreceklerini zannettikleri **kara suratlı, gaddar görünüşlü biri** yerine, duyduğu acının ve yorgunluğun etkisiyle derin bir uykuya dalmış bir çocuk yatıyordu.”

EM5: “Odada **korkunç bir adam** görmeyi bekliyorlardı.”

KM: “Upon it, in lieu of the dodged, **black-visaged ruffian** they had expected to behold, there lay a mere child, worn with pain and exhaustion, and sunk into a deep sleep.”

EM1’de yer alan yukarıdaki cümle incelendiğinde, “siyahlara bürünmüş, kötü bir adam” ifadesi dikkat çekmektedir. Ç1’in bu sözcüklerle KM’deki “black-visaged ruffian” ifadesini aktarmaya çalıştığı düşünülebilir. Ancak KM dikkatle incelendiğinde, “siyahlara bürünmüş” ifadesini karşılayabilecek bir kullanım olmadığı görülebilir. Bu noktada, Ç1’in “yerlileştirici” bir yaklaşımla “black-visaged” ifadesini “siyahlara bürünmüş” şeklinde aktarmayı tercih ettiği söylenebilir. Erek kültüre özgü ifadeler kullanarak EM1’i erek okur için daha anlaşılır hale getirmeyi yeğleyen Ç1’in, sergilediği bu yaklaşım Lawrence Venuti’nin “yerlileştirme-yabancılaştırma” kavramlarıyla açıklanabilir. Venuti’ye göre, bir dilden başka bir dile yaptığı aktarım sürecinde çevirmenler akıcılığı sağlayabilmek için erek metne açıklayıcı ve söz konusu kültür için tanıdık olan ifadeler ekleme eğilimindedirler ve böyle bir eğilimle oluşturulan erek metinlerin ise “yerlileştirilmesi” kaçınılmazdır (Venuti 2004a: 5). EM4’te yer alan “kara suratlı, gaddar görünüşlü biri” kullanımının KM’nin söz konusu ifadesini EM1’de olduğu gibi “yerlileştirici” bir yaklaşım olmaksızın yansıttığını söylemek mümkündür. EM5 incelendiğinde ise, Ç5’in KM’de yer alan bu ifadeyi “korkunç bir adam” şeklinde kısaltarak aktarmayı tercih ettiği söylenebilir. EM2 ve EM3 incelendiğinde, KM’nin bu örnekte odaklanılan söz konusu ifadesinin bu metinlerde yer almadığı görülebilir. Bu nedenle, Ç2 ve Ç3’ün kısaltma sürecinde KM’nin bu bölümünü EM2 ve EM3’ten çıkarmayı yeğledikleri belirtilebilir.

2. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: -

EM5: “Kötülük insanların içindedir.”

KM: “Vice,” sighed the surgeon, replacing the curtain, “takes up her abode in many temples, and who can say that a fair outside shall not enshrine her?”

EM5’in yukarıdaki cümlesi KM ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç5’in KM’de yer alan “vice: kötülük” kavramı ile ilgili yazarın düşüncelerini içeren cümleyi “Kötülük insanların içindedir.” şeklinde aktararak hem erek kültüre özgü bir deyiş kullanmayı tercih ettiği hem de KM’nin söz konusu bu uzun cümlesini kısalttığı söylenebilir. Yazar içinde yaşadığı kültürün öğelerini kullanarak (temple, enshrine) kötülük kavramını tasvir etmiş, Ç5 ise “yerileştirici” bir yaklaşımla kendi kültürüne özgü bir ifade kullanarak erek metni erek okur için daha kolay anlaşılabilir ve daha akıcı bir metin haline getirmeye çalışmıştır. Kaynak kültüre ve kaynak metne “şiddet” uygulamayı yeğleyen Ç5’in, kaynak metinden erek metne yaptığı aktarım sürecinde yerel edebiyattan etkilendiği düşünülebilir. Öte yandan, EM1, EM2, EM3 ve EM4 incelendiğinde, KM’nin bu örnekte odaklanılan cümlesinin bu metinlerin hiçbirinde yer almadığı görülebilir. Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç4’ün kısaltma sürecinde KM’nin söz konusu cümlesini EM1, EM2, EM3 ve EM4’ten çıkarmayı yeğledikleri söylenebilir.

3. EM1: -

EM2: “Sevgili teyzeciğim, **bu çocuğu atmalarına** izin vermeden önce, lütfen bunu düşün.

EM3: “Teyzeciğim, ne olur, **şu hasta çocuğun hapishaneye düşmesine** izin vermeyin.”

EM4: -

EM5: “Olsun, yine de o bir çocuk. Allah bilir hangi şartlar onu suç işlemeye zorlamıştır! Halacığım, **zavallı çocuğu hapishaneye götürmelerine** izin vermeyin! Ne olur!”

KM: “Aunt, dear aunt, for mercy’s sake, think of this before you let them **drag this sick child to a prison**, which in any case must be **the grave of all his chances of amendment.**”

EM2 ve KM’nin yukarıdaki cümleleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, Ç2’nin kullanmayı tercih ettiği “bu çocuğu atmalarına” ifadesinin KM’nin “drag this sick child to a prison” ifadesini tam olarak karşılayamadığı söylenebilir. Ç2’nin söz konusu bu kullanımla anlam karmaşasına yol açabileceği düşünülebilir. EM2’de “bu çocuğu atmalarına” ifadesi tek başına kullanıldığı için, Ç2’nin KM’de açıkça belirtilmiş olan “hapishane” ifadesini erek metinden çıkarmayı tercih ettiğini söylemek mümkündür. EM3 incelendiğinde, “şu hasta çocuğun hapishaneye düşmesine” ifadesi dikkat çekmektedir. KM’den EM3’e yaptığı aktarım sırasında Ç3’ün KM’de yer alan “drag” fiilini “düşmek” olarak çevirdiği görülmektedir. Ç3’ün yaptığı bu tercihle KM’de son derece net bir şekilde belirtilmiş olan “drag to a prison” ifadesini “hapishaneye düşmek” şeklinde aktardığı ve KM’nin söz konusu bu ifadesini “yerlileştirici” bir yaklaşımla erek okura sunduğu belirtilebilir. Ç3’ün, erek dilin söz dizim kurallarını kullanarak kaynak metinden yaptığı aktarım sonucunda oluşturduğu EM3’ün erek okur tarafından “doğal” bir metinmiş gibi algılanmasını sağlamaya çalıştığı söylenebilir. Lawrence Venuti’ye göre, bir erek metin okuyucusuna “doğal” bir metinmiş gibi gelmişse söz konusu çevirinin “yerlileştirici” bir yaklaşımla yapıldığı söylenebilir (a.g.e.: 81). EM5’te ise “zavallı çocuğu hapishaneye götürmelerine” ifadesi yer almaktadır. Ç5’in bu ifadeyi kullanarak KM’ye “şiddet” uygulamaksızın EM5’e aktarım yapmaya çalıştığı söylenebilir. EM1 ve EM4 incelendiğinde, KM’nin bu ifadesinin bu metinlerde yer almadığı görülebilir. Bu noktada, Ç1 ve Ç4’ün kısaltma sürecinde bu ifadelerin yer aldığı cümleleri EM1 ve EM4’ten çıkarmayı yeğlediklerini söylemek mümkündür. Oliver’ın topluma faydalı bir birey olabilmesi ve iyileştirilmesi için son şansının Bayan Maylie’nin müdahalesi olduğunu vurgulayan Rose’un cümlesinde kullandığı “the grave of all his chances of amendment” ifadesi erek metinlerden hiç birinde yer almamaktadır. Kaynak kültürde son şansın da kaybedileceğini ifade etmek için kullanılan bu sözcükler çevirmenler tarafından erek metinlere aktarılmamış, kaynak metnin bu kısmı erek metinlerden çıkarılmıştır.

- 4. EM1:** “Yaşlı kadın **genç kızı göğsüne bastırarak** cevap verdi, “**Sevgili yavrum, bu çocuğun kılına dokunabileceğimi aklımdan geçirebiliyor musun? Günlerim sayılı benim.** Başkalarına iyilik yaptığım sürece başkaları da bana merhamet eder.””
- EM2:** “Bayan Maylie **Rose’u kucakladı**, “**Çocuğun saçının teline bile zarar vermem, ben.** Ama onu polisten korumak için ne yapabiliriz? Giles, bu sabah polise haber vermişti. Bow Street polisi az sonra burada olur.””
- EM3:** “Bayan Maylie, **ağlamaklı olan kızı kucaklayarak**, “Sevgili Rose, dedi. **Tasalanma, kılına zarar getirmem onun.** Tanrı’nın huzuruna merhametli biri olarak çıkmak isterim.””
- EM4:** “Sevgili Rose,” dedi yaşlı hanımefendi, **ağlayan kızı bağrına basarak**, “**ona bir zarar gelmesine izin verir miyim sanıyorsun?**”
“Yo, hayır!” dedi Rose hemen atılarak.
“Elbette hayır,” dedi yaşlı hanımefendi. “**Günlerim artık sayılı.** Başkalarına merhamet gösterdiğim ölçüde merhamet gösterilecek bana. Onu kurtarmak için ne yapabilirim?””
- EM5:** “Yaşlı kadın **ağlamakta olan Rose’yi bağrına basarak**, “Sen hiç merak etme sevgili kızım! **Onun bir teline bile zarar gelmesine müsaade etmem.**” dedi. “**Artık benim bir ayağım çukurda.** Benim başkalarına acıdığım gibi Allah da bana merhamet etsin. Doktor bey, onu kurtarmak için ne yapabilirim?””
- KM:** “My dear love,” said the elder lady, **as she folded the weeping girl to her bosom**, “**do you think I would harm a hair of his head?**”
“Oh, no!” replied Rose eagerly.
“No,” said the old lady, with a trembling lip. “**My days are drawing to their close;** and may mercy be shown to me as I show it to others! What can I do to save him, sir?””

Yukarıdaki cümleler incelendiğinde, EM1’de “genç kızı göğsüne bastırarak”, EM2’de “Rose’u kucakladı”, EM3’te “ağlamaklı olan kızı kucaklayarak”, EM4’te “ağlayan kızı bağrına basarak” ve EM5’te “ağlamakta olan Rose’yi bağrına basarak” ifadeleri dikkat çekmektedir. KM’de yer alan “as she folded the weeping girl to her bosom” ifadesinin erek metinlere aktarılması sürecinde çevirmenlerin “kaynak metnin

dilsel malzemesinin yerine farklı farklı erek dil malzemesi kullandıkları” sıralanan bu örneklerde görülebilir (Toury 1995: 59). KM’nin söz konusu kısmını Ç1’in “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilemeksizin çevirmeye çalıştığı söylenebilir. Ç1’in, KM’de yer alan “the weeping girl” ifadesini “genç kız” olarak aktarmayı tercih ettiği ve bu tercihin EM1’de anlam kaymasına sebep olduğu belirtilebilir. Ç2’nin, KM’nin odaklanılan kısmında çıkarma ve dil bilgisel bir takım değişiklikler yapmayı uygun gördüğü belirtilebilir. “Rose’u kucakladı” ifadesini kullanmayı yeğleyen Ç2’nin, kızın ağlıyor olmasını ve Bayan Maylie’nin kıza olan yaklaşımını EM2’ye eklemeyerek çeviri sürecinde kısaltma yapmayı tercih ettiği düşünülebilir. Ç3’ün, söz konusu kaynak metin malzemesini herhangi bir çıkarma, ekleme, değiştirme yapmadan ve kaynak metne şiddet uygulamamaya çalışarak çevirdiğini söylemek mümkündür. EM4 ve EM5 incelendiğinde, Ç4 ve Ç5’in çeviri sürecinde “bağrına basarak” ifadesini kullanmayı yeğlemeleri “yerlileştirici” bir tutum sergileme eğiliminde olduklarının düşünülmesine yol açmaktadır. Erek kültüre özgü deyimsel bir kullanım olan “bağrına basmak” ifadesi Ç4 ve Ç5’in kaynak metnin dilsel malzemesini erek metne aktarırken kaynak metne şiddet uygulamayı tercih ettiklerini simgeler niteliktedir. Kaynak metnin çevirisi sürecinde kültürel öğelerin değiştirilmesi, açıklayıcı seçeneklerin eklenmesi şeklinde düzenlenebilecek pek çok anlamsal olasılığının bulunabileceğini söyleyen Venuti, anlamın, değişmez bir bütün olmadığını, bu nedenle de çeviri sürecinde de birebir eşleşmenin mümkün, fakat kesin olmadığını belirtir. Çevirinin temel amacının “kültürel ötekini bilinen haline getirmek olduğunu ifade eden Venuti, bu amaca “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilenerek ulaşılabileceğini söyler (Venuti 2004a: 18). KM’de yer alan “do you think I would harm a hair of his head?” sorusunun EM1’de “Sevgili yavrum, bu çocuğun kılına dokunabileceğimi aklından geçirebiliyor musun?”, EM2’de “Çocuğun saçının teline bile zarar vermem, ben.”, EM3’te “Tasalanma, kılına zarar getirmem onun.”, EM4’te “ona bir zarar gelmesine izin verir miyim sanıyorsun?” ve EM5’te “Onun bir teline bile zarar gelmesine müsaade etmem.” şeklinde aktarıldığı görülmektedir. EM1’in incelenen aynı cümlesinin başında “yerlileştirme” yapmayan Ç1’in kullanmayı yeğlediği “kılına dokunabileceğimi” ve “aklından geçirebiliyor musun?” ifadeleri erek kültürde kullanılmakta olan deyimsel ifadeler olduğundan Ç1’in KM’nin söz konusu bu sorusunu çevirirken “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Ç2’nin KM’de soru olan ifadeyi “saçının teline bile zarar vermem”

şeklinde çevirerek KM'nin dilbilgisel yapısında değişiklik yapmayı yeğlediği, ancak Ç1'in yaptığı gibi erek kültüre özgü öğeler kullanmadığı belirtilebilir. Ç3'ün çevirisi incelendiğinde, Ç2'nin yaklaşımına benzer bir yaklaşım görülmektedir. Ç3'ün de dilbilgisel değişiklik yaptığı, fakat deyimsel ifadeler kullanmadığı söylenebilir. Ç4'ün ise dilbilgisel anlamda bir değişiklik yapmadığını, KM'de soru olan bu ifadeyi EM4'e soru olarak aktardığı ve kültüre özgü öğeler ekleme eğiliminde olmadığını söylemek mümkündür. Ç5'in Ç2 ve Ç3'e benzer bir tutum sergileyerek dilbilgisel değişiklik yapmayı yeğlediği ve Ç1 gibi deyimsel ifadeler kullanmamayı tercih ettiği söylenebilir. KM'de yer alan bir diğer cümle olan "My days are drawing to their close" cümlesi, EM1'e "Günlerim sayılı benim", EM4'e "Günlerim artık sayılı" ve EM5'e "Artık benim bir ayağım çukurda" şeklinde aktarılmıştır. Bu noktada her üç çevirmenin de KM'yi farklı şekillerde alımlayıp farklı biçimlerde yorumlayarak çevirmeyi yeğledikleri söylenebilir. Ç1 ve Ç4 KM'nin dilsel malzemesini birbirlerine benzer şekilde aktardıkları belirtilebilir. Ancak Ç5 "bir ayağım çukurda" ifadesini kullanmıştır. Bu ifade erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olma özelliği taşıdığı için Ç5'in "yerlileştirici" bir tutum sergilediğini söylemek mümkündür. EM5'i oluştururken erek okur tarafından kolayca anlaşılabilir ifadeler kullanma eğiliminde olan Ç5'in, Venuti'nin deyimiyle, KM'ye "şiddet uygulamayı" yeğlediği belirtilebilir. EM2 ve EM3 incelendiğinde, KM'nin bu cümlesine yer verilmediği görülebilir.

5. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: "Şimdi şunu öneriyorum: Sizin önünüzde **onu sorguya çekeceğim** ve söylediklerini düşüneceğiz; kötü bir çocuksa –ki bu daha muhtemel görünüyor- o zaman onu **kaderine terk ederiz** ve ben, **başına geleceklere** karışmam."

EM5: "Doktor biraz düşündükten sonra, 'Bayan Maylie, bir teklifim var. Çocuk yaklaşık bir saat sonra uyanır.'" dedi. "Çocuk uyanınca **onunla konuşalım**, eğer anlattıklarından hırsız olduğu sonucuna varırsak **onu kadere ile baş başa bırakırız**. Hırsız olmadığına **kanaat getirirsek** o zaman gerekenleri yaparız. Önerime ne dersiniz?"

KM: “Now, I make this stipulation – that **I shall examine him** in your presence, and that if, from what he says, we **judge**, and I can show to the satisfaction of your cool reason, that he is a real and thorough bad one (which is more than possible), **he shall be left to his fate**, without any further interference on my part, at all events.”

EM4 ve EM5’in yukarıdaki cümleleri incelendiğinde, “onu sorguya çekeceğim” ve “onunla konuşalım” ifadeleri dikkat çekmektedir. KM’nin “I shall examine him” ifadesini EM4’e aktarmak için Ç4’ün kullanmayı yeğlediği “sorguya çekmek” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olma niteliği taşıdığından Ç4’ün KM’den EM4’e yaptığı aktarım sırasında “yerlileştirici” bir tutum sergilediği söylenebilir. KM’nin aynı ifadesini “onunla konuşalım” şeklinde çevirmeyi yeğleyen Ç5’in ise “yerlileştirici” bir tutum sergilemediğini, ancak dilbilgisel değişiklik yapmayı yeğlediğini söylemek mümkündür. KM’nin “he shall be left to his fate” ifadesi, EM4’e “kaderine terk ederiz”, EM5’e ise “onu kaderi ile baş başa bırakırız” şeklinde aktarılmıştır. Bu iki aktarımdan hareketle, Ç4’ün KM’nin söz konusu ifadesini çevirirken yazar tarafından KM’de kullanılan dilsel malzemenin yerine EM4’te kullanmak üzere seçtiği malzemenin erek kültüre özgü deyimsel bir ifade içermediği, Ç5’in ise “baş başa bırakırız” deyimsel ifadesini seçerek “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Öte yandan Ç4 aynı cümlelerin devamında “başına geleceklere” ifadesini kullanmayı yeğlemiş ve böylece cümlelerin başında “yerlileştirici” bir tutum sergilemezken devamında kullandığı bu deyimle Ç5’e benzer bir tercih yapmıştır. Kaynak metinden erek metinlere yapılan aktarım sürecinde çevirmenlerin kaynak kültüre özgü ifadeler kullanılarak oluşturulmuş olan kaynak metni erek kültüre özgü ifadeler kullanarak aktarma eğiliminde olabileceklerini ifade eden Venuti’ye göre, bu süreçte asıl önemli olanın çevirmenlerin kaynak metne ve kültüre ne ölçüde şiddet uygulamayı tercih ettikleridir (Venuti 2010: 65). Öte yandan çevirmenler oluşturdukları erek metinlerin bir kısmında “yerlileştirici” ya da “yabancılaştırıcı” bir tutum sergilemeyi yeğlerken bir başka kısımda ise sergiledikleri tutumu değiştirmelerinin de mümkün olabileceği hatırlanmalıdır. Ç4’ün bu örnekte incelenen cümleleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. EM5’in bir sonraki cümlesi incelediğinde, Ç5’in bir başka deyimsel ifade kullandığı görülebilir. Ç5’in KM’de yer alan “judge” fiilinin çevirisi için “kanaat getirmek” ifadesini

kullanması “yerleştirici” tutumunu EM5’te sürdürdüğünün bir göstergesi olarak düşünülebilir. EM1, EM2 ve EM3 incelendiğinde, KM’nin bu örnekte odaklanılan cümlelerinin bu metinlerde yer almadığı görülebilir. Bu nedenle, Ç1, Ç2 ve Ç3’ün kısaltma sürecinde KM’nin söz konusu cümlelerini EM1, EM2 ve EM3’ten çıkarmayı yeğledikleri söylenebilir.

6. EM1: “Konuşmaları uzun sürdü. Oliver onlara hayat hikâyesini anlatırken ara sıra ağrıdan ve **güçsüzlükten** sözlerini yarıda kesmek zorunda kaldı. Hasta bir çocuğun ölgün sesini, çektiği ıstırapları, koca adamların ona yaptıkları kötülükleri dinlemek gerçekten çok üzücüydü.

Ama artık **ona ince eller uzanmış**, sevgi dolu gülümseyişler yüzünü aydınlatmıştı. Ev halkı ona yardım etmeye hazır bekliyordu. **Oliver mutluydu. Böyle bir huzur içinde ölse de gam yemeyecekti.**”

EM2: -

EM3: -

EM4: “Konuşma epey uzun sürdü. Oliver onlara bütün hikâyesini anlattı; konuşurken duyduğu acı nedeniyle ve **gücünü toplamak** için sık sık duruyordu. O gece **yastığını nazik eller düzeltti** ve uyurken onu sevgi dolu, erdemli yürekler kolladı. **Oliver kendini sakın ve mutlu hissediyordu, artık ölümünü bile itirazsız kabul edebilirdi.**”

EM5: -

KM: “The conference was a long one, for Oliver told them all his simple history, and was often compelled to stop by pain and **want of strength**. It was a solemn thing to hear, in the darkened room, the feeble voice of the sick child recounting a weary catalogue of evils and calamities which hard men had brought upon him. Oh! **If, when we oppress and grind our fellow-creatures, we bestowed but one thought on the dark evidences of human error, which, like dense and heavy clouds, are rising, slowly it is true, but not less surely, to Heaven, to pour their after-vengeance on our heads; if we heard, but one instant, in imagination, the deep testimony of dead men’s voices, which no power can stifle and no pride shut out; where**

would be the injury and injustice, the suffering, misery, cruelty, and wrong, that each day's life brings with it!

Oliver's pillow was smoothed by gentle hands that night, and loveliness and virtue watched him as he slept. **He felt calm and happy, and could have died without a murmur.**"

KM'de yer alan "want of strength" ifadesi EM1'de "güçsüzlükten", EM4'te ise "gücünü toplamak" şeklinde çevrilmiştir. Ç1'in bu ifadeyi çevirirken KM'ye kendi yorumunu eklediği, fakat "yerlileştirmeden" aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Ç4'ün ise bu ifadeyi "gücünü toplamak" deyimsel ifadesini kullanmayı yeğlemesi sebebiyle "yerlileştirici" bir tutumla aktardığı düşünülebilir. EM1'de yer alan "ona ince eller uzanmış" ve EM4'te yer alan "yastığını nazik eller düzeltti" ifadeleri KM'nin "Oliver's pillow was smoothed by gentle hands" ifadesini aktarmak için kullanılmıştır. Ç1'in aktarım sürecinde kullanmayı yeğlediği "el uzatmak" ifadesi, erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğu için Ç1'in bu süreçte "yerlileştirici" bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Ç4'ün ise KM'nin söz konusu ifadesini Ç1'e benzer bir yaklaşım sergilemeksizin, olabildiğince eksiksiz bir şekilde aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür. KM'nin "He felt calm and happy, and could have died without a murmur." cümlesi, EM1'e "Oliver mutluydu. Böyle bir huzur içinde ölse de gam yemeyecekti.", EM4'e "Oliver kendini sakin ve mutlu hissediyordu, artık ölümünü bile itirazsız kabul edebilirdi." şeklinde aktarılmıştır. Ç1'in bu cümleyi aktarırken kullandığı "ölse de gam yemeyecekti" deyimsel ifadesi daha önce erek kültüre özgü ifadeler kullanmaktan kaçınmasına rağmen bu kez "yerlileştirici" bir yaklaşım sergilediğini simgeler niteliktedir. Bu noktada, Venuti'in "yerlileştirme-yabancılaştırma" kavramları hatırlanabilir. Çevirinin çeviri gibi okunabilmesi için "yabancılaştırıcı" bir yöntem benimsenerek yapılması gerektiğini savunan Venuti, çevirmenin çeviri sürecinde aldığı kararların çevirinin "yabancılaştırıcı" mı yoksa "yerlileştirici" mi olacağını belirlediğini vurgular. Çevirmen, kaynak metni korumuş ve erek dil ve kültüre şiddet uygulamışsa çeviride "yabancılaştırma", erek metni korumuş ve kaynak metin, dil ve kültüre şiddet uygulamış ise çeviride "yerlileştirme" yaklaşımının söz konusu olduğunu ifade eder (a.g.e.: 66). Bu bilgiden hareketle, Ç1'in "ölse de gam yemeyecekti" ifadesini kullanarak kaynak metne şiddet uygulamayı, bir başka deyişle, "yerlileştirici" bir yaklaşımla çevirmeyi yeğlediği belirtilebilir. Öte yandan daha önce çeviri sürecinde

“yerlileştirme” yapmayı tercih eden Ç4’ün aktardığı bu cümle incelendiğinde erek dilde akıcılığı engellemesine rağmen KM’nin dilsel malzemesine şiddet uygulamadan çevirmeye çalıştığı görülebilir. Bu nedenle Ç4’ün bu noktada “yabancılaştırma” yaptığını söylemek mümkündür. EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde, bu örnekte odaklanılan KM’nin söz konusu cümlelerinin hiçbirine yer verilmediği görülebilir. Bu noktada, Ç2, Ç3 ve Ç5’in kısaltma sürecinde KM’nin bu cümlelerini EM2, EM3 ve EM5’ten çıkarmayı tercih ettikleri belirtilebilir. KM’de yer alan “If, when we oppress and grind our fellow-creatures, we bestowed but one thought on the dark evidences of human error, which, like dense and heavy clouds, are rising, slowly it is true, but not less surely, to Heaven, to pour their after-vengeance on our heads; if we heard, but one instant, in imagination, the deep testimony of dead men’s voices, which no power can stifle and no pride shut out; where would be the injury and injustice, the suffering, misery, cruelty, and wrong, that each day’s life brings with it!” cümleleri incelendiğinde KM’nin yazarının “haksızlık, ıstırap, sefalet, zalimlik ve suç” gibi toplumu derinden etkileyen kavramlarla ilgili düşüncelerini görmek mümkündür. Yazar tarafından kaynak metnin var olduğu kültüre özgü ifadeler (the dark evidences of human error, pour their after-vengeance on our heads, the deep testimony of dead men’s voices) kullanılarak oluşturulmuş olan bu cümleler erek metinlerden hiç birinde yer almamaktadır. Bu noktada söz konusu bu cümleleri erek metinlere eklememe kararı alan çevirmenlerin erek okurların kaynak metinde yer alan yazarın bu düşüncelerine ulaşmalarını ve dolayısıyla metinde yazar tarafından oluşturulmaya çalışılan bütünlüğü kavramalarını engellediklerini söylemek mümkündür. Erek metinlere kaynak metnin dilsel malzemesini eksilterek aktaran söz konusu çevirmenlerin yaptıkları çıkarma işlemi sebebiyle kaynak metne şiddet uygulama eğiliminde oldukları düşünülebilir.

7. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Şöyle böyle,” dedi doktor. “Korkarım **başınız belada** Bay Giles. Protestan mısınız?”

“Evet, efendim, öyle olduğumu umarım,” dedi Bay Giles sesi titreyerek; **yüzü bembeyaz kesilmişti.**

EM5: -

KM: “So-so,” returned the doctor. “I am afraid **you have got yourself into a scrape** there, Mr Giles.”

“I hope you don’t mean to say, sir,” said Mr Giles, trembling, “that he’s going to die. If I thought it, I should never be happy again. I wouldn’t cut a boy off – no, not even Brittles here – not for all the plate in the country, sir.”

“That’s not the point,” said the doctor, mysteriously. “Mr Giles, are you a Protestant?”

“Yes, sir, I hope so,” faltered Mr Giles, who **had turned very pale**.

KM’de yer alan “you have got yourself into a scrape” ifadesi EM4’e “başınız belada” şeklinde aktarılmıştır. Ç4’ün kullanmayı yeğlediği bu deyimsel ifade ve yine KM’nin bir başka ifadesi olan “had turned very pale” sözcüklerini “yüzü bembeyaz kesilmişti” şeklinde bir başka deyimsel ifade kullanarak EM4’te aktarmış olması Ç4’ün çeviri sürecinde “yerlileştirici” yaklaşımını sürdürmekte kararlı olduğunu simgeler niteliktedir. Ç4’ün bu örnekte incelenen çeviri yaklaşımından hareketle, çeviri sürecinde erek okur için “akıcı ve anlaşılır” bir metin oluşturmayı hedeflediği söylenebilir. Erek okur için tanıdık olan ifadeler, bir başka deyişle, erek kültüre özgü ifadeler kullanmaktan kaçınmayan Ç4’ün, kaynak metinden yaptığı aktarım sürecinde kültürel ötekinin başkalığını koruyucu bir yaklaşım sergilemediğini söylemek mümkündür. Bu nedenle Ç4’ün, KM’ye şiddet uygulamayı yeğlediği belirtilebilir. EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde ise, KM’nin bu örnekte odaklanılan cümlelerinin bu metinlerden hiçbirinde yer almadığı görülebilir. Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in kısaltma sürecinde KM’nin bu cümlelerini metinlerinden çıkararak EM1, EM2, EM3 ve EM5’i kısaltmaya çalıştıkları düşünülebilir.

8. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Size tekrar soruyorum,” diye gürledi doktor. “**Hırsızın o çocuk olduğuna şerefiniz üzerine yemin eder misiniz?**”

EM5: -

KM: “I ask you again,” thundered the doctor, “**are you, on our solemn oaths, able to identify that boy?**”

Yukarıda yer alan KM ve EM4’ten alınmış olan cümleler incelendiğinde, KM’de “solemn oath” şeklinde kullanılmış olan ifadeyi Ç4’ün “şerefiniz üzerine yemin eder misiniz?” şeklinde çevirmeyi yeğlediği görülebilir. Ç4’ün doktorun sorusunun ciddiyetini pekiştirmek için böyle bir çeviri kararı verdiği düşünülebilir. Ancak bu noktada kaynak kültürde “resmi yeminden” kastedilen ile erek kültürde şeref üzerine yemin edilmesinin benzer olup olmadığı tartışılabilir. Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in çevirileri incelendiğinde, bu örnekte odaklanılan KM cümlelerini EM1, EM2, EM3 ve EM5’e aktarmamayı yeğledikleri söylenebilir. Kısaltma sürecinde böyle bir çeviri kararı almış olan Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in metnin anlamsal açıdan kaybettiklerini önemsemeksizin cümle atlamak konusundaki tutumlarını sürdürdüklerini söylemek mümkündür.

9. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Merak ediyordun öyle mi? **O arabacının da canı cehenneme,**” dedi doktor ve çekip gitti.

EM5: -

KM: “You did, did you? **Then confound your – slow coaches down here; that’s all,**” said the doctor, walking away.

KM’de yer alan “Then confound your – slow coaches down here; that’s all,” cümlesi EM4’e “O arabacının da canı cehenneme,” şeklinde aktarılmıştır. Ç4’ün çeviri sırasında kullanmayı tercih ettiği “canı cehenneme” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğundan Ç4’ün “yerleştirici” bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Venuti, çevirinin, kaynak metni oluşturan bir dizi gösterenin erek metni oluşturacak bir dizi gösterenle değiştirilmesi sürecini bünyesinde barındıran bir eylem olduğunu ifade eder. Çevirmenin alımlama ve yorumlama gücünün bu süreçte etkili olduğunu ve kaynak metnin çevirisi sürecinde kültürel öğelerin değiştirilmesi, açıklayıcı seçeneklerin eklenmesi şeklinde düzenlenebilecek pek çok anlamsal olasılığının bulunabileceğini

söyler (a.g.e.: 17-18). Bu örnekte incelenen EM4 ifadelerinden hareketle, Ç4'ün söz konusu anlamsal olasılıklar arasında tercih yaparken erek kültüre daha yakın olanları seçmeyi yeğlediği ve böylece kaynak metne şiddet uygulayarak EM4'ü “yerlileştirdiği” söylenebilir. Öte yandan, EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde, KM'nin bu örnekte odaklanılan cümlelerinin bu metinlerde yer almadığı görülebilir. Bu noktada, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in 7 ve 8. örnekte olduğu gibi KM'nin bu cümlelerini kısaltma sürecinde EM1, EM2, EM3 ve EM5'ten çıkarma kararı aldıklarını ve bu kararı alırken erek metinlerin KM'nin başkalığını yansıtabilecek öğelerden yoksun olmasını önemsemediklerini söylemek mümkündür.

3.4. SONUÇ GÖZLEMLERİ

Çalışmanın bu bölümünde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünde yer alan kültüre özgü öğelerin erek metinlere nasıl aktarıldığı incelenmiştir. EM1, EM2, EM3, EM4 ve EM5'de yer alan “yerlileştirme-yabancılaştırma” yaklaşımının örnekleri incelenerek birbirleriyle ve kaynak metin ile karşılaştırılmıştır. Kaynak metin ile erek metinlerde yer alan kültüre özgü öğeler arasındaki ilişki Lawrence Venuti'nin “yerlileştirme-yabancılaştırma, çeviri sürecinde kaynak metne uygulanan şiddet ve kaynak metnin başkalığı” gibi konularda sunduğu bilgilerden yola çıkılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kaynak metinden erek metinlere yapılan aktarım sürecinde kaynak metnin dilsel malzemesinin yerini erek metinlerde hangi dilsel malzemenin aldığı incelenirken Gideon Toury'nin “metinsel-dilsel normlarından” faydalanılmıştır. Kültüre özgü öğelerin KM'den EM1'e aktarımı sürecinde zaman zaman “yerlileştirici” bir tutum sergileyen Ç1'in bu tutumunun izleri 1, 4 ve 6. örneklerde görülebilir. Öte yandan 4 ve 6. örnekler dikkatle incelendiğinde, Ç1'in bu örneklerde ele alınan cümlelerin bazılarında “yerlileştirici” bir tutum sergilerken bazılarını ise KM'ye şiddet uygulamaksızın aktarmaya çalıştığı belirtilebilir. Ayrıca Ç1'in KM'de yer alan dilsel malzemenin yerini, EM1'de alacak olan dilsel malzemenin seçimi sırasında zaman zaman sergilediği “yerlileştirici” tutuma ek olarak dilbilgisel bazı değişiklikler de yapmayı uygun gördüğü söylenebilir. Söz gelimi, 4. örnekte olduğu gibi KM'de yer alan bir cümlenin zamanını EM1'in anlatımı akıcı hale getirebilmek için aktarım sırasında değiştirmek. KM'den EM2'ye yaptığı aktarım sürecinde yaptığı çıkarmalar sebebiyle anlam kaymasına sebep olan Ç2'nin 3. örnekte

odaklanılan çevirisi incelendiğinde, KM’de açıkça belirtilmiş olan öğeleri belirsiz bir şekilde aktarmayı yeğlediği ve bu nedenle anlam karmaşasına neden olduğu belirtilebilir. Öte yandan kültüre özgü öğelerin aktarımı sürecinde “yerlileştirici” bir tutum sergilemekten kaçınan Ç2’nin KM’nin dilsel malzemesini EM2’ye aktarırken dilbilgisel değişiklikler yapmaktan kaçınmadığını söylemek mümkündür. 4. örnek incelendiğinde, Ç2’nin KM’de soru şekliyle yer alan bir cümleyi düz cümle şeklinde aktarmayı yeğlediği belirtilebilir. 3. örnekte görüldüğü gibi KM’den EM3’e yaptığı aktarım sürecinde “yerlileştirici” bir tutum sergileyen Ç3’ün, 4. örnekte KM’ye şiddet uygulamadan ve olabildiğince eksiksiz bir biçimde aktarım yapmaya çalıştığı söylenebilir. Ancak yine 4. örnekten yola çıkılarak Ç3’ün Ç2’ye benzer bir şekilde KM’de soru olan bir cümleyi düz cümle şeklinde çevirerek KM’nin dilsel malzemesini değişik bir biçimde aktarmayı yeğlediği düşünülebilir. 1. örnek incelendiğinde, Ç4’ün “yerlileştirme” yaklaşımı sergilemeksizin KM’yi olabildiğince eksiksiz aktarma eğiliminde olduğu söylenebilir. Öte yandan, 4, 5, 7 ve 9. örneklerde “yerlileştirici” bir tutum sergileyen Ç4’ün KM’nin dilsel malzemesi üzerinde bir değişiklik yapmamaya çalıştığı belirtilebilir. 6. örnekte ise, Ç4’ün hem “yerlileştirici” bir tutum sergilediği hem de KM’ye şiddet uygulamaksızın aktarım yapmaya çalıştığı söylenebilir. KM’den EM5’e yaptığı aktarım sürecinde “yerlileştirici” bir tutum sergileyen Ç5’in bu tutumunun izleri 2, 4 ve 5. örneklerde görülebilir. 3. örnek incelendiğinde ise, Ç5’in KM’ye şiddet uygulamaksızın aktarım yapmaya çalıştığını söylemek mümkündür. 1 ve 4. örnekler incelendiğinde ise, Ç5’in KM’nin dilsel malzemesini aktarırken değişiklik yapmayı yeğlediği söylenebilir. Ç5’in KM’de soru olan bir cümleyi düz cümleye çevirerek ya da KM’de yer alan ayrıntılı tasvirleri EM5’den çıkararak anlamsal değişikliğe sebep olacak çeviri kararları aldığını söylemek mümkündür.

BÖLÜM 4

ÇEVİRMEN KARARLARI

4.1. GIDEON TOURY VE ÖNCÜL NORMLAR

Çevirinin kaçınılmaz olarak en azından iki dil ve iki kültür geleneğini içeren bir etkinlik olduğunu belirten Toury, çevirinin belli bir dilde bir metin olması ve bu yüzden belirli bir kültürde bir konunun bulunması ya da bir boşluğu dolduruyor olması gerektiğinin altını çizer. Ayrıca çevirinin olabilmesi için başka bir kültüre ait ve o kültür içerisinde belirgin bir konuma sahip olan, söz konusu kültürü paylaşan topluluğun dili kullanılarak önceden yazılmış ve o dil ve kültüre özgü bir temsil oluşturan bir metnin var olması gerektiğini vurgular. Toury, bu iki tür zorunluluğun kaynaklar arasındaki mesafe fazlasıyla değişiklik gösterse de iki kaynaktan ortaya çıktığını öne sürer. Bu iki farklı kaynağın gerektirdikleri arasında yapılabilecek temel seçimin öncül bir norm oluşturduğunu ve çevirmenin kendisini ya kaynak metne ve onun gerçekleştirdiği normlara ya da erek kültürde veya erek kültürün metne ev sahipliği yapacak kesiminde geçerli olan normlara bağımlı kılabileceğini söyler. Çevirmen kendisini kaynak metnin gerçekleştirdiği normlara bağımlı kılsa çevirinin de kaynak dilin ve kültürün normlarına bağımlı kalma eğiliminde olabileceğini ifade eden Toury, “yeterli bir çeviri” yapma arayışı ile ilişkilendirilebilecek bu eğilimin erek kültür norm ve uygulamaları bakımından bir takım uyumsuzluklara neden olabileceğini söyler. Öte yandan, çevirmen kendisini erek kültürde geçerli olan normlara bağımlı kılsa erek kültürün norm dizgeleri harekete geçirilir ve bu durumda kaynak metinden kaymalar kaçınılmaz hale gelir. Toury’ye göre, kaynak normlarına bağlılık çevirinin “yeterliliğini” belirlerken erek kültür kaynaklı normlara bağlı kalmak ise çevirinin “kabul edilebilirliğini” belirler (Toury 1995: 56-57). Öncül norm kavramının bir “açıklama aracı” olarak tasarlandığını öne süren Toury, çeviride makro düzeyde belirgin bir eğilim gösterilmese bile, herhangi bir mikro düzey kararın “yeterlilik – kabul edilebilirlik” kavramları bağlamında

açıklanabileceğini belirtir. Çeviride genel bir tercih yapıldığı durumlarda her bir çevirmen kararının bu genel tercih doğrultusunda verilmediği durumların da söz konusu olabileceğini hatırlatan Toury, herhangi bir davranış alanında mutlak bir düzenlilik beklentisi içinde olmanın gerçekçi bir tutum olmadığını söyler. Gerçekleşmiş çeviri kararlarının öncül normun işaret ettiği yeterlilik – kabul edilebilirlik uçları arasında çevirmenin çeviri sürecinde oluşturduğu bir bileşimi veya bu iki uç arasında uzlaşma sağlayacağını düşündüğü kararlar olduğunu belirten Toury, kuramsal ve yöntembilimsel nedenlerden ötürü bu iki kutbun ilkece ayrı olarak ele alınmasının akıllıca olduğunu vurgular (a.g.e.: 57).

Bu bölümde, Gideon Toury'nin “öncül norm” kavramı bağlamında çevirmen kararları betimlenecek ve çevirmenlerin kendilerini kaynak kültürün normlarına mı yoksa erek kültürde baskın olan normlara mı bağımlı kıldıkları incelenecektir. Çevirmenlerin çeviri eylemini gerçekleştirirken yaptıkları bu tercihin erek metinlerde oluşturduğu benzerlik ve farklılıklar betimlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca herhangi bir çevirmenin erek metnin bir bölümünde kaynak kültür normlarına diğer bölümde ise erek kültür normlarına bağlı kalıp kalmadığının izi sürülecektir.

4.2. GIDEON TOURY VE ÇEVİRMENİN “KARA KUTUSU”

Çeviri araştırmacıları için çeviri süreçlerinin doğrudan gözlemlenemeyen süreçler olduğunu, ancak bazı varsayımsal değerlendirmeler yapılarak bu süreçlere ışık tutulmasının mümkün olabileceğini belirten Toury, çevirmenin çeşitli kısıtlamalar altında kaynak metin boyunca ilerlediği süreçte ne gibi taktikler kullandığı, çeviri eyleminin hangi koşullar altında ve nelere bağlı kalınarak yapıldığının betimlenebileceğini ifade eder. Toury'ye göre, çeviri sürecinde çevirmenlerin aldıkları çeviri kararlarını etkileyen pek çok neden vardır ve çeviri araştırmacıları söz konusu süreçte alınmış çeviri kararları ve bu kararları etkileyen nedenlerle ilgili (tahmini) akıl yürütmelerde bulunabilirler (a.g.e.: 181). Çevirmenin kaynak metni erek metne aktarma sürecinde zihnindeki “küçük kara kutuda” neler olduğuna dair çeviri kuramcılarının pek çok tahmin yürüttüklerini belirten James S. Holmes ise, şimdiye dek bu aktarım sürecinin laboratuvar koşullarında sistemli bir şekilde araştırılması konusunda çok az

çaba sarf edildiğini öne sürer (Holmes 2004: 177). Bu süreci araştırmanın gerçekten çok zor olduğunu vurgulayan Holmes, I. A. Richards'ın çeviri sürecinin “evrenin oluşumundaki en karmaşık olaylardan biri olabileceğini” söylediğini belirtir (a.g.e.: 177).

Gözlemlenebilen ve dışsal veriler olan erek metinlerde çeviri kararların izlerinin sürülebileceğini belirten Toury, kaynak ve erek metinlerin birbirleriyle karşılaştırılarak çevirmenlerin kaynak metni nasıl alımladıkları ve aktarım sürecinde hangi yöntemleri kullandıklarına dair varsayımlar üretilebileceğini söyler. Bu gibi çeviri üzerine düşünce üretilen “geriye dönük” araştırmalarda çeviri kararlarının verildiği “kara kutuda” neler olduğunu net bir biçimde açıklamanın imkânsız olduğunu vurgulayan Toury, kaynak metin – erek metin karşılaştırmasından ya da çevirmenin çeviri sürecinde yaşadıklarına dair aldığı notlardan yola çıkılarak “açıklayıcı varsayımlar” oluşturulabileceğinin altını çizer (Toury 1995: 182). Böyle varsayımların oldukça akla yatkın olabileceğini, ancak doğrulanmasının mümkün olmadığını öne sürer. Öte yandan, karşılaştırmalı yöntemin çeviri sürecini incelemeye almaması, sadece metinlere odaklanması sebebiyle yapısal bir zayıflığının bulunduğunu belirtir. Bu yöntemde kaynak ve erek metin çiftinin incelendiğini, çeviri sürecinde kaç farklı kişinin kaç farklı rol oynadığının sorgulanmadığını ve sürece dair tüm kişilerin “çevirmen” olarak nitelendirildiğini ifade eder. Çeviri araştırmacısının iki metin arasında aracılık eden bir çevirmenin bulunduğu varsayımından asla emin olamayacağını söyleyen Toury, erek metinlerin okuyuculara ulaşmadan önce çözümlene, gözden geçirme, düzeltme ve redaksiyon aşamalarından geçmiş olabileceğini ve bu aşamaların her birinde metne farklı bir kişi tarafından müdahalede bulunmuş olabileceği ihtimalinin akılda tutulması gerektiğini belirtir (a.g.e: 182-185). Böylesine karmaşık bir süreçten geçen bir erek metnin kaynak metinle karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle elde edilen verilerden yola çıkılarak çevirmenin “kara kutusunda” çeviri sürecinde gerçekleşmiş olan çeviri kararlarına dair oluşturulan açıklayıcı varsayımların bağlayıcı ve net açıklamalar olmadığını, sadece süreçte gerçekleşmiş olması muhtemel davranışları açıklayıcı nitelik taşıdığını söylemek mümkündür.

Charles Dickens'ın *Oliver Twist* adlı eserini çeviren beş farklı çevirmene ve bu çevirmenlerin çeviri süreçlerinde aldıkları kararlara odaklanan çalışmanın bu bölümünde, söz konusu çevirmenlerin kaynak metinden erek metne yaptıkları aktarım

sürecinde Toury'nin deyimiyle bir "kara kutu" olan çevirmen zihninde gerçekleşmiş olan çeviri kararlarıyla ilgili açıklayıcı varsayımlar oluşturulmaya çalışılacaktır. Kaynak metin ve erek metinler karşılaştırılarak çevirmenlerin aldıkları çeviri kararlarının olası nedenleri betimlenecek ve bu kararlar sonucunda oluşturulan erek metinlerin kaynak metne ne ölçüde benzediği ve hangi noktalarda kaynak metinden ayrıştıkları incelenecektir.

4.3. METİN İÇİ VE METİN DIŞI KAYNAKLAR

Bir çeviri araştırmasında çeviri normlarının doğrudan gözlemlenebilir olmadığını belirten Toury, çeviri sürecinin ürünü olan metinlerin ya da çeviri sürecine dair yazılmış metinlerin incelenmesiyle kaynak metinden erek metne yapılan aktarım sırasında baskın olan normlar, bir başka deyişle, çevirmenin çeviri kararlarını yönlendiren normlar ile ilgili varsayımlarda bulunulabileceğini belirtir. Çeviri normlarının incelenmesi esnasında başvurulabilecek iki kaynaktan söz eden Toury, bu kaynakları "metin-içi" ve "metin-dışı" diye adlandırmıştır. Toury'ye göre, metin-içi kaynaklar denildiğinde her çeşit norm için çevrilmiş metinlerin kendileri ve bir takım süreç öncesi normlar için çevirilerin analitik envanterleri akla gelebilir. Metin-dışı kaynakların ise yarı kuramsal ya da eleştirel bildiriler olabileceğini söyler. Toury, kuralcı çeviri kuramlarının, çevirmenlerin, editörlerin, yayıncıların ve çeviri etkinliğiyle uğraşan ya da bağlantılı olan başka insanların açıklamalarının, tek tek çevirmenlerin ya da bir çevirmenin veya çeviri ekolünün ürettikleri hakkında yapılan değerlendirmelerin metin-dışı kaynaklara örnek olarak gösterilebileceğini öne sürer. Metinlerin normların düzenlediği davranışın birincil ürünleri olduğunu ve bu nedenle çeviri sürecinde sergilenen davranışı doğrudan temsil ettiğinin düşünülebileceğini hatırlatan Toury, normatif anlatımların normların varlığının ve etkinliğinin yan ürünleri olduğunu ve bir normu herhangi bir şekilde ifade etme girişimi gibi kısmi ve taraflı olabileceğini belirtir. Toury, normatif anlatımları üreten kişilerin öznel ya da naif davranmalarının mümkün olabileceğini ve bu nedenle de ürettikleri normatif anlatımlarla gerçek çeviri davranışları ve sonuçları arasında boşluklar ve hatta çelişkiler bulunabileceğini söyler. Bütün bu çekincelere rağmen normların incelenmesi sürecinde araştırmacıların gerçekleşmiş çeviri davranışlarını çözümlmek için yarı kuramsal ve eleştirel anlatımlara başvurabileceklerini öne sürer. Ancak normatif anlatımlar inceleme sürecinde olası bir anahtar olarak kullanılacaksa,

araştırmacının bu anlatımları kesin bir çerçeve içerisine yerleştirerek açıklaması ve bu açıklamalara istenen sistematik statüyü vermeleri gerektiğini vurgular (a.g.e.: 67-68).

Çevirmen kararlarının inceleneceği bu bölümde, Toury'ye göre normların düzenlediği davranışın birincil ürünleri olan erek metinler incelenecek ve bu metinlerin çeviri sürecinde sergilenen çevirmen davranışlarını doğrudan temsil ettikleri düşünülerek Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in aldıkları çeviri kararları ile ilgili açıklayıcı varsayımlar oluşturulmaya çalışılacaktır. Bu nedenle, bu çalışmanın metin-içi kaynaklara odaklandığını ve bu kaynaklardan yola çıkarak kaynak metinden erek metne yapılmış olan aktarım sürecine ışık tutmaya çalıştığını söylemek mümkündür.

4.4. HANS J. VERMEER VE SKOPOS KURAMI

Çevirinin kaynak metinden yola çıkan bir eylem olarak algılanabileceğini söyleyen Vermeer, çeviriye ilişkin bu eylemin çeşitli şekillerde gerçekleştirilmesinin mümkün olabileceğini belirtir. Her bir eylemin bir maksadının, bir amacının olduğunu öne süren Vermeer, “skopos” sözcüğünün çevirinin amacını belirtmek için kullanılan teknik bir terim olduğunu söyler (Vermeer 2004: 221). Ayrıca, Vermeer, bir eylemin bir sonuca ulaştırabileceğini, yeni bir durum ya da bir olayla ve muhtemel yeni bir nesneyle sonuçlanabileceğini vurgular ve çeviriye ilişkin eylemin de erek metin olarak adlandırılan çeviri metin, kendi deyişle “translatum” ile sonuçlanacağını söyler. Çeviri sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanabilmesi için çevirmenin çevirinin amacını ve ne şekilde yapılacağını belirlemesi gerektiğini belirtir. Çevirinin başlangıç aşamasından son halini aldığı ana kadar çevirmenin verilen çeviri görevini gerçekleştirmekle yükümlü uzman kişi olduğunu söyleyen Vermeer, çevirmenin çeviri eylemi sırasında kaynak metnin nasıl bir rol oynayacağına karar verebileceğini ve bu kararının da önceden belirlenmiş olan çevirinin amacını, bir başka deyişle “skopos”unu etkileyeceğini belirtir.

Vermeer, “skopos” kavramının sadece tam metinler söz konusu olduğunda değil, bir metnin bir bölümü üzerinde çalışıldığı takdirde de kullanılabileceğini vurgular. Kaynak kültürde bir durumu anlatmak için oluşturulmuş bir kaynak metni erek dile aktararak çevirmenin kültürlerarası iletişim sağlayabileceğini belirten Vermeer, kaynak metnin yazarının çoğu zaman erek kültür ve o kültürde oluşturulan metinlerle ilgili gerekli bilgisi olmadığını söyler. Öte yandan Vermeer, “Şayet kaynak metin yazarı söz konusu

erek kültüre ilişkin gerekli bilgiye sahip olsaydı, erek kültür ve erek dile uygun bir şekilde metinlerini oluşturabilirdi” der (a.g.e.: 222). “Dil, kültürün bir parçasıdır,” diyen Vermeer, kaynak metnin dilinin bir kodlar sistemi olarak algılanıp sadece başka kodlar kullanılarak (erek dil kodları) başka bir dile (erek dil) aktarılmasıyla amacına uygun ve anlaşılabilir bir “translatum’un” oluşmasının mümkün olmadığını öne sürer. Adından da anlaşıldığı üzere, kaynak metnin kaynak kültüre yönelmiş ve o kültüre bağımlı olduğunu, erek metnin ise erek kültüre yönelmiş olduğunu ve bunun sonucu olarak “yeterliliğinin” erek kültüre bağımlı olarak belirlendiğini vurgular. Kaynak ve erek metinlerin sadece içeriğin oluşturulması ve metin boyunca dağılımı bakımından değil, her bir metnin amacının belirlenmesi hususunda da birbirlerinden ayrıldığını dile getirir. Bir erek metnin (translatum) kaynak metinle aynı işleve (skopos) sahip olabileceğini belirten Vermeer, böyle bir durumda bile çeviri sürecinin sadece kaynak metnin dilinin yeniden kodlandırarak erek metne aktarılma işlemi olarak düşünülmemesi gerektiğini, böyle bir translatum’un da öncelikle erek kültür odaklı olacağını hatırlatır. Bir çevirmenin kaynak metnin aktarım şeklini ve işlevini erek kültürde daha önceden belirlenmiş olan “skopos’a” göre değerlendireceğini vurgulayan Vermeer, bu noktada kaynak ve erek metin arasındaki “metinlerarası tutarlılığın” derecesinden söz edilebileceğini belirtir (a.g.e.: 223).

Kaynak metnin sözdizimini tam olarak taklit etmeye çalışan bir çevirmenin amacının kaynak metnin sözdizim kurallarını erek kültür okuyucusuna aktarmaya çalışmak olduğu söylenebilir. Öte yandan edebi bir çeviride kaynak metnin yapısının eksiksiz aktarımı erek kültürde edebi bir metin oluşturulmasıyla sonuçlanabilir. Bu noktada, bir kişinin (çevirmenin) ne yaptığını, yaptığı şeyin sonuçlarının neler olacağını, bu şekilde oluşturulmuş bir metnin erek kültürdeki yerinin ne olacağını bilmesinin önem taşıdığını belirten Vermeer, kaynak kültürde söz konusu kaynak metinle yaratılmış olan etkinin erek kültüre yapılan aktarımla ne ölçüde değişeceğini bilincinde olunması gerektiğini vurgular. Çeviri sürecinin amacı, erek metnin işlevi ve çevirinin yapılaş şekli ve bu şeklin tercih edilmesindeki niyet olmak üzere bir çevirmenin çeviri eylemi üzerinde etkili olabilecek üç ayrı “skopos’tan” söz edilebileceğini belirtir. Vermeer, edebiyat metinlerinin bir amacının olmadığı yönündeki iddiaları, “Yazarlar eserlerini oluştururken toplumun beklenti ve olası tepkilerini göz önünde bulundurarak eserlerini kaleme alırlar. Bu durum yazarların toplumun bu yöndeki beklentilerini karşılamak gibi

bir amacı olduğunun bir göstergesidir” diyerek yanıtlamaya çalışır (a.g.e.:225). Ayrıca, amacı olmayan bir sanat (edebiyat) eserinin olamayacağını öne süren Vermeer, amacı olmayan bir eyleminin de olamayacağını vurgular. Sadece kaynak metinde var olanları birebir çevirmeye çalıştığında bile bir çevirmenin bir amacının (kaynağa “sadık” çevirmek) olduğunu belirtir (a.g.e.:226).

Çevirmenin bazı durumlarda özel bir alan ya da konu ile ilgili yayın yapan bir yayıncı tarafından belirlenmiş bir amaca yönelik, başka bir deyişle belli bir alıcı ya da bir alıcı gurubunu hedefleyerek, o gurubun beklentilerini düşünerek çeviri eylemini gerçekleştirmesinin mümkün olabileceğini ifade eder. Vermeer, kaynak metnin çeviri sürecinde özümsetici (assimilating), başka bir deyişle, kaynak kültüre özgü öğeleri erek kültüre uygun hale getiren ya da kasten belirgin hale getirilmiş, başka bir ifadeyle, kaynak kültüre özgü öğeleri erek metinde korumaya çalışan bir yaklaşımla yapılmış olması fark etmeksizin daima bir “skopos’unun” olduğunu belirtir. “Skopos” terimiyle bir çevirmenin erek metne ilişkin her bir özel durumda başka başka biçimlerde belirlenen bazı ilkeler doğrultusunda bilinçli ve tutarlı bir yaklaşımla çeviri eylemini gerçekleştirmesinin kastedildiğini vurgular. Vermeer’e göre, “Skopos kuramı” çevirmenin çeviri eylemini gerçekleştirirken bazı amaçların var olduğunun ve bu amacın da pek çok olasılıktan sadece bir ya da bir kaç olduğunu farkında olması gerektiğini belirtir. Öte yandan, söz konusu bir kaynak metnin sadece tek, doğru ve en iyi çevirisi diye bir durumun söz konusu olamayacağını akılda tutulması gereken önemli bir nokta olduğunu vurgular (a.g.e: 228).

Her bir çeviri eyleminin üstü kapalı olarak ya da tam tersine açık bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken bir “skopos” içerdiğini ve her bir çevirinin çevirmen tarafından kendisi için belirlenmiş olsa bile bir görevi varsaydığını yineler. Günümüzde çeviri görevlerinin metnin nihai amacı doğrultusunda açık bir biçimde verildiğini söyleyen Vermeer, verilen bir görevin fark edilebilirliğinin erek kültür ve kaynak metin arasındaki ilişkiye bağlı olduğunu belirtir. Görev yeterince açık olursa, çevirmenin söz konusu göreve uyum sağladıktan sonra, en uygun şekilde nasıl çevireceği ve ne çeşit değişiklikler yapacağı konusunda çeviri kararlarını alabileceğini söyler (a.g.e: 229-232).

Bu noktada, çevirmenlerden herhangi birinin bütüncenin çevirisi sürecinde özel bir amaca hizmet edecek çeviri kararları alıp almadıkları incelenecektir. Çevirmenlerin daha önceden belirlenmiş olan herhangi bir “skopos” doğrultusunda çevirmeye

çalıştıklarında kaynak ve erek metin arasında “metinlerarası tutarlılığın” ne derece değiştiği ve benimsenen söz konusu “skopos”un hangi amaca hizmet ettiği betimlenecektir. Ayrıca aynı çevirmenin erek metnin bir kısmında özel bir amaç benimserken diğer kısımlarında sadece kaynak metni yansıtmaya çalışıp çalışmadığı incelenecektir.

4.5. BÜTÜNCE İNCELEMESİ

Bu bölümde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünün çevirisi sürecinde, sürecin öznesi konumunda olan çevirmenlerin iki kültür dizgesi arasında yaptıkları aktarım esnasında kaynak metni kısaltırken ve kaynak kültüre özgü öğeleri erek metinlere aktarırken aldıkları kararların olası nedenleriyle ilgili varsayımlar oluşturulacaktır. Bu varsayımlar oluşturulurken “öncül norm” kavramından ve “metin-içi kaynaklardan” yararlanılacaktır. Bu çalışma kapsamında incelenen EM1, EM2, EM3, EM4, EM5 ve KM karşılaştırılarak çeviri sürecinde çevirmenlerin (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5) “kara kutularında” alınmış olan kararlarla ilgili oluşturulan bu varsayımlardan hareketle erek metinlerdeki farklılıkların izi sürülecektir. Son olarak kaynak metinden erek metne yapılmış olan aktarım sırasında çevirmenlerin herhangi bir ideolojik amaç benimseyip benimsemedikleri incelenecek ve bu amaç Hans. J. Vermeer’in “skopos” kavramı kılavuzluğunda betimlenecektir.

4.5.1. Çeviri Sürecinde Verilen Kararlar

4.5.1.1. Kısaltma Süreci

1. örnek incelendiğinde, Ç1’in kısaltma sürecinde erek metni bölümlere ayırdığı ve bu bölümlere kaynak metinde olduğu gibi başlıklar eklediği görülebilir. Ancak Ç1’in bütün bölüm başlıklarını aktarmak yerine kısaltma sürecinde bazı bölümleri birleştirmeyi ve birleştirerek oluşturduğu metne uygun başlıklar kullanmayı yeğlediği düşünülebilir. Söz konusu bu bölüm için “Yeni Bir Ev Daha” başlığını kullanmayı yeğleyen Ç1’in olayın başından beri Oliver’ın oradan oraya savrulan, kendine sığınacak bir yuva arayan bir karakter oluşuna vurgu yapmak istediği söylenebilir. Ç2 çeviri sürecinde kaynak metindeki bölümlendirme biçimini korumamış, metni başından sonuna kadar bölümlere ayırmaksızın aktarmayı yeğlemiştir. Bölüm başlıklarını

EM2'den tamamen çıkarmayı tercih eden Ç2'nin kısaltmaya bölüm başlıklarından başladığı söylenebilir. Ç3 ise Ç1 gibi EM3'te bölüm başlıklarını korumaya çalışmıştır. “Şans Oliver’a Gülüyor” başlığını kullanmayı uygun gören Ç3, Oliver’ın başına gelen onca talihsizlikten sonra hayatında olumlu ve güzel şeyler olacağına vurgu yapmak istemiş olabilir. Ancak yine Ç1’in izlediği yöntemin benzeri şekilde Ç3 de KM’deki tüm bölüm başlıklarını aktarmak yerine kısaltma sürecinde uygun gördüğü bölümleri yeni başlıklar altında EM3’e aktarmayı yeğlemiştir. EM4’te “Oliver Dostlar Arasında” başlığını kullanan Ç4’ün Ç1 ve Ç3 gibi bölüm başlıklarını korumaya çalıştığı söylenebilir. Ç4’ün Ç3’e benzer bir yaklaşımla artık Oliver’ın hayatının daha güzel olacağı ve iyi insanlarla yaşayacağına vurgu yapmaya çalıştığı belirtilebilir. Yine Ç1 ve Ç3’e benzer şekilde Ç4 de KM’deki bölüm başlıklarını tamamen aktarmamış, EM4’ü kısaltma sürecinde metinde önem taşıdığını düşündüğü noktaları yeni başlıklar altında aktarmayı yeğlemiştir. EM5’e eklediği “Yaralı Oliver” başlığı Ç5’in Oliver’ın başına gelen talihsizliklere vurgu yapmayı yeğlediğini gösterir niteliktedir. Ç1, Ç3 ve Ç4 ile benzer yaklaşım sergileyen Ç5’in KM’nin bölümlerini birleştirdiği ve bu bölümlere uygun yeni başlıklar kullanma eğiliminde olduğu söylenebilir. Toury’nin “metin-içi kaynaklar” olarak nitelendirdiği erek metinlerdeki çevirmen izleri takip edildiğinde ve bu izler kaynak metin ile karşılaştırıldığında, bu çalışma kapsamında incelenen beş farklı erek metnin çeviri ve kısaltma sürecinde çevirmenlerin kaynak metni alımlama ve yorumlama gücünün etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle her bir çevirmenin kendi yorumunu eklediği erek metnin söz konusu bölümüne uygun yeni başlık eklemeyi yeğlediği belirtilebilir.

2. örnek incelendiğinde, Ç3 ve Ç5’in KM’nin aynı noktasını, bir başka deyişle, yaralı Oliver’ın kendine gelişini aktarmaya çalıştığı görülebilir. Ç1 ve Ç4 ise KM’nin farklı noktalarından bahsetmektedirler. Ç1, Bayan Maylie ve Rose’un kahvaltı ettiklerinden ve olaya ilk kez katılan karakterler oldukları için kim olduklarından ve fiziksel özelliklerinden bahsederken Ç4, Sikes’in cümlelerini aktarmayı tercih etmiştir. 2. örnek Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5’in KM’yi nasıl bölümlendirdiklerini göstermek amacıyla verilmiştir. Bu örnekte görüldüğü üzere metni bölümlendirerek aktarmayı yeğleyen Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5 KM’nin bölümlerini birleştirmeyi tercih etmiş ve birleştirdikleri bu bölümlere uygun başlıklar oluşturmuşlardır. KM’yi bölümlendirme yapmaksızın çevirme kararı almış olan Ç2’nin oluşturduğu EM2 incelendiğinde, Ç2’nin inceleme

bütüncesi olarak seçilmiş olan bu bölüme EM2’de kısaltarak yer verdiği söylenebilir. Toury, erek metinlerle KM’nin karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle çevirmenlerin “kara kutularında” çeviri sürecinde verilmiş olan kararlarla ilgili varsayımsal değerlendirmeler yapılabileceğini ifade eder (Toury 1995: 182). Toury’nin bu yaklaşımından hareketle, Ç1, Ç3, Ç4 ve Ç5’in oluşturdukları erek metinleri KM’den farklı bir biçimde bölümlendirmeyi ya da EM2’de Ç2’nin yaptığı gibi bölümlere ayırmaksızın çevirmeyi tercih ettikleri belirtilebilir.

3. örnek incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5’in metnin aynı noktasından bahsettikleri görülebilir. Oliver’in eve gelişi, doktorun yaralı çocuğu muayene edişi ve ev sahiplerinin çocuğu görmelerini isteyişinden bahseden bu bölümün, bu çalışmada inceleme bütüncesi olarak belirlenen bölüme geçiş niteliğinde olduğu söylenebilir. Bölüm birleştirme eğilimde olan Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5’in bu örnekte görülen cümlelerle bir önceki bölümden bütünceye geçişi sağladıklarını söylemek mümkündür. KM ile erek metin cümlelerinin karşılaştırılması sonucunda 3. örnekte incelenen cümleler ve KM cümlelerinin benzerliğinden yola çıkılarak Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç4’in söz konusu cümlelerle KM’nin aynı noktasından bahsettikleri belirtilebilir.

4. örnek incelendiğinde, Ç1’in KM’deki paragraf düzenini korumaya çalıştığı, Ç4 ve Ç5’in KM’de iki paragraf şeklinde yer alan kısmı tek paragrafta birleştirdiği görülebilir. Ç2 ve Ç3 ise söz konusu bu bölüme EM2 ve EM3’te yer vermemeyi yeğlemişlerdir. Ç1’in KM’den yaptığı aktarım sırasında cümle birleştirme ve cümlelerin bazı kısımlarını metinden çıkarma eğiliminde olduğu söylenebilir. Kısaltma sürecinde kendisine böyle bir yöntem belirleyen Ç1’in olay örgüsü için önem taşıdığını düşündüğü cümlelere birleştirerek ya da bir kısmını çıkartarak da olsa metinde yer vermeye çalıştığı belirtilebilir. Ç4’ün ise aktarım sürecinde zaman zaman cümleleri böldüğü ve bazı kısımlarını çıkarmayı tercih ettiği, zaman zaman da KM’de yer alan bazı cümleleri bölmeden ve kısaltmadan aktarmaya çalıştığı görülebilir. Bu noktada, Ç4’ün kısaltma sürecinde cümle bölmek ve cümlelerden uygun görmediği kısımları çıkarmak konusunda tutarlı olmadığını, olay örgüsü açısından önem taşıdığını düşündüğü cümleleri KM’de olduğu şekliyle bölmeksizin ve herhangi bir çıkarma işlemi yapmaksızın aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Ç5’in Ç1 ve Ç4’ten farklı olarak EM5’e KM’de yer almayan cümleleri ekleme eğiliminde olduğu

söylenbilir. “Arkasında iki bayan merdivenlerden yukarı çıktılar” ve “Küçük kız, çocuğu sargılar içinde görünce çok duygulandı.” cümleleri KM’de yer almamasına rağmen EM5’te yer almaktadır. Ç1 ve Ç4 gibi kısaltma sürecinde cümle birleştirme ve cümlenin tamamını ya da bir kısmını çıkarma eğilimde olan Ç5’in bir yandan cümle birleştirme ya da çıkarma yaparken diğer yandan da cümle eklediği görülebilir. Ç5’in EM5’i oluştururken KM’den esinlenerek yaptığı bu eklemeleri olay örgüsünü tamamlayıcı unsurlar olarak gördüğü ve bu nedenle böyle eklemeler yapmayı yeğlediği belirtilebilir. Metin-içi kaynaklar olan erek metin incelemelerinden hareketle, Ç1, Ç4 ve Ç5’in KM’yi alımlama ve yorumlama biçimleri arasında fark olduğu ve bu nedenle çeviri sürecinde KM’de yer alan olayı EM1, EM4 ve EM5’e değişik biçimlerde aktardıkları söylenebilir.

5. örnek incelendiğinde, Ç4 ve Ç5’in KM’de yer alan bir paragrafı bir cümle şeklinde aktararak EM4 ve EM5’i kısalttıkları söylenebilir. KM’de Oliver’ın uykusunda gülümsemesine dair yapılan ayrıntılı tasvirlerin hiç birine yer vermeyen Ç4 ve Ç5’in sadece Oliver’ın uyurken kımıldamasına ve gülümsemesine değindikleri söylenebilir. Ç4 ve Ç5’in kısaltma sürecinde tasvirlerin olay örgüsü açısından önem taşımadığını düşündükleri için metinlerinden çıkarmayı yeğledikleri düşünülebilir. Öte yandan Ç1’in de Ç4 ve Ç5’e benzer bir yaklaşımla KM’nin aynı paragrafını çevirdiği ve EM1 içinde söz konusu bu cümlenin yerini değiştirerek bir önceki paragrafta eklediği belirtilebilir. Ç2 ve Ç3 ise KM’nin bu paragrafını EM2 ve EM3’ten tamamen çıkarmayı yeğlemişlerdir. Bu noktada, Ç2 ve Ç3’ün KM’nin bu cümlelerinin kısaltma sürecinde aktarılmamasıyla EM2 ve EM3’ün olay örgüsü bakımından herhangi bir kaybı olmayacağını düşündükleri ve bu nedenle KM’nin bu paragrafta yer vermeyi tercih ettikleri söylenebilir. Toury’nin deyimiyle “gözlemlenebilir” olan ”metin-içi kaynakların” incelenmesiyle Ç1, Ç4 ve Ç5’in KM’nin bu örnekte incelenen cümlelerine erek metinlerde ne şekilde yer verdikleri, Ç2 ve Ç3’ün ise KM’nin söz konusu cümlelerine değinmemeyi tercih ettikleri görülebilir.

6. örnek incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5’in KM’de yer alan söz konusu cümleleri farklı biçimlerde aktardıkları söylenebilir. Ç1, KM’de yer alan “What can this mean?” sorusunu “Bu da ne demek?” şeklinde aktarırken Ç4, “Bunun anlamı ne olabilir?” şeklinde aktarmıştır. Ç1 ve Ç4’ün KM’de yer alan “mean” fiilini iki farklı

şekilde çevirdiği görülebilir. Bu farklılığın Ç1 ve Ç4'ün aktarım sürecinde benimsedikleri çeviri yaklaşımından kaynaklandığı düşünülebilir. Ç1, EM1'in akışına uygun gördüğü "Bu da ne demek?" sorunu kullanmayı yeğlerken, aynı şekilde Ç4, "Bunun anlamı ne olabilir?" sorusunu EM4'ün akışında kullanmayı tercih etmiştir. Ç2, Ç3 ve Ç5 ise KM'nin bu sorusuna yer vermemiştir. Ç2 bu soru yerine EM2'ye "Bayan Maylie dikkatle Oliver'ı süzdü" cümlesini eklerken benzer bir yaklaşımla Ç5 de "Bayan Maylie, "Bu zavallı bir çocuk! dedi" cümlesini EM5'e eklemiştir. Bu noktada, Ç2 ve Ç5'in KM'de yer almayan cümleleri EM2 ve EM5'e ekledikleri belirtilebilir. Ç2 ve Ç5'in EM2 ve EM5'in akışını tamamlayabilmek için KM'de yer alan soru yerine söz konusu cümleleri eklemeyi yeğledikleri söylenebilir. KM'de yer alan "This poor child can never have been the pupil of robbers!" cümlesi Ç1 tarafından "Bu zavallı çocuk asla hırsız olamaz." şeklinde çevrilmiştir. Ç1'in KM'ye olabildiğince yakın anlamlı bir çeviri yapmaya çalıştığı söylenebilir. Ç2 ise aynı cümleyi "Bu çocuk, gerçekten hırsızlardan biri olabilir mi?" şeklinde soru yaparak çevirmeyi yeğlemiştir. Ç2'nin EM2'nin akıcılığını sağlayabilmek için KM'de soru olmayan bir cümleyi soru haline getirerek çevirmeyi tercih ettiği düşünülebilir. Ç3'ün aktardığı "Bir hırsızın yüzüne benzemiyor bu çocuğun yüzü, dedi ihtiyar kadın. Öyle değil mi doktor?" sorusu incelendiğinde, Ç3'ün önce bir düz cümle, ardından bir soru cümlesi kullanarak çevirmeyi yeğlediği görülebilir. Ancak Ç3, aktarım sırasında KM'de yer almamasına rağmen "çocuğun yüzünden" bahsetmeyi ve "Öyle değil mi doktor?" sorusunu eklemeyi uygun görmüştür. Ç3'ün kısaltma sürecinde KM'nin bazı cümlelerini atlادığı ve gerekli gördüğü noktalarda ise EM3'ü daha akıcı hale getirebilmek için eklemeler yapmayı yeğlediği söylenebilir. Ç4, KM'nin söz konusu cümlesini "Bu zavallı çocuğun o hırsızlarla bir ilgisi olamaz" şeklinde aktarmıştır. Ç4'ün aktarım sürecinde "ilgisi olmak" fiilini kullanmayı tercih ettiği belirtilebilir. Ç4 de Ç2'nin aksine KM'de yer alan bu cümleyi soru haline getirmeden çevirmiştir. Ç4'ün KM'ye yapısal anlamda bağlı kaldığı ancak bu örnekte olduğu gibi anlamsal bazı sapmalara sebep olabilecek şekilde çevirmeyi yeğlediği düşünülebilir. EM5'te yer alan Ç5'in "Böyle bir çocuk, hırsız olamaz. Bu yüz, kötü bir çocuğun yüzüne benzemiyor, değil mi doktor bey?" cümleleri incelendiğinde, Ç5'in de Ç3 gibi ekleme yapma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ç5'in KM'de yer almayan "Bu yüz, kötü bir çocuğun yüzüne benzemiyor, değil mi doktor bey?" sorusunu EM5'e ekleyerek metni daha açık ve anlaşılır hale getirmeye çalıştığı

düşünülebilir. Bu örnekte incelenen söz konusu cümlelerden hareketle, Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in KM'yi alımlama ve aktarma biçimleri arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. EM1, EM2, EM3, EM4 ve EM5'in cümleleri birbirleriyle ve KM ile karşılaştırmalı olarak incelendiğinde, çeviri sürecinde söz konusu çevirmenlerin “kara kutularında” alınmış olan çeviri kararları ile ilgili varsayımlarda bulunmak mümkün hale gelebilir. Söz gelimi, Ç1 ve Ç4 çeviri sürecinde KM'den alımladıklarını farklı söz dizimi ve kelimeler kullanarak aktarmayı yeğlerken, Ç2 ve Ç5 KM'de yer almayan, ancak oluşturdukları metni anlamsal açıdan tamamlayıcı nitelikte olduğunu düşündükleri cümleler eklemeyi yeğlemişlerdir. Öte yandan bir diğer çevirmen olan Ç3 ise bu örnekte incelenen cümlelerden bazılarını oluşturduğu erek metne eklememeyi tercih etmiştir. Bu nedenle Ç3'ün aktarım sürecinde söz konusu cümleyi metinden çıkarmasının olay örgüsü bakımından bir eksikliğe sebep olmayacağını düşündüğü belirtilebilir.

7. örnek incelendiğinde, Ç2'nin KM'nin bazı cümlelerini metinden çıkardığı ve kısaltma sürecinde kendi oluşturduğu metne uygun eklemeler yaptığı görülebilir. Ç3'ün ise KM'nin ilk cümlesini çıkararak metni kısaltırken ikinci cümlesini KM'ye olabildiğince bağlı kalarak aktarmaya çalıştığı belirtilebilir. Ç4'ün KM'yi kısaltma sürecinde yeniden yazarken KM'de yer alan cümlelerin yerini değiştirdiği söylenebilir. Ç5 ise KM'nin ilk cümlesini kısaltarak “yeniden yazmayı”, ikinci cümlesini ise kısaltmadan aktarmayı yeğlemiştir. Ç1 söz konusu bu cümlelere EM1'de yer vermemiştir.

8. örnek incelendiğinde, KM'nin söz konusu cümlelerini aktarırken Ç1'in “Kim bilir. Güzel bir evde kötü şeylerin yaşadığı sık sık görülür.” cümlesini eklediği görülebilir. Ayrıca Ç1'in kısaltma sürecinde KM'nin anlamını değiştiren çeviri kararları verdiği söylenebilir. KM'nin bu kısmında “suç” nitelenirken EM1'de “ölüm” nitelenmiştir. Bu noktada, Ç1'in oluşturduğu metnin KM ile karşılaştırmalı olarak incelenmesinin ardından Ç1'in, KM'yi alımlama ve anlamlandırma sırasında yeterince yoğunlaşmadığı ve bu nedenle anlamca farklı bir metin oluşturacak kararlar aldığı düşünülebilir. Ç2'nin KM'nin söz konusu cümlelerini herhangi bir ekleme, çıkarma, yer değiştirme ve kısaltma yapmaksızın aktarmaya çalıştığı belirtilebilir. Ç3 ise KM'de yer alan cümlelerin ilkini çevirirken, ikinci cümleyi EM3'ten çıkarmayı yeğlemiştir. Ç3'ün KM'yi kısaltma sürecinde EM3'e aktardığı ilk cümleyle KM'nin söz konusu iki

cümlesinde anlatılmak istenen düşünceyi metnine ekleyebileceğini düşündüğü ve bu nedenle bu çeviri kararını verdiği söylenebilir. Ç4, KM'nin bu kısmını EM4'ten tamamen çıkarmayı ve KM'nin bir sonraki kısmının metin içindeki yerini değiştirmeyi yeğlemiştir. Kısaltma sürecinde metnin bazı kısımlarını atlamayı uygun gören Ç4'ün KM'den EM4'e yaptığı aktarım sürecinde EM4'ün anlamca bir şey yitirmeyeceğini düşündüğü için böylesine çıkarma işlemlerinden kaçınmadığı düşünülebilir. Ç5, Ç3'e benzer bir yaklaşımla ilk cümleyi çevirmeyi ve ikinci cümleyi EM5'ten çıkarmayı tercih etmiştir. Ayrıca Ç5 ilk cümleyi çevirirken iki cümleye bölerek aktarmayı yeğlemiştir. Ç5'in kısaltma sürecinde cümle çıkarma, cümleleri birleştirme ya da bölmeye eğilimli olduğu söylenebilir.

9. örnek incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'nin ilk iki paragrafını atladıkları görülebilir. Ç4 ise 8. örnekte belirttiği gibi KM'nin söz konusu bu paragraflarının bazı kısımlarının metin içindeki yerini değiştirerek aktarmıştır. Bu örnekte verilen KM'nin bir sonraki uzun paragrafını Ç1 olabildiğince kısaltmış ve Rose'un Oliver ile ilgili düşüncelerini ve Bayan Maylie ile ilgili hislerini içeren tüm ayrıntıları EM1'den çıkarmıştır. Ç1'e kıyasla Ç2'nin söz konusu bu kısım ile ilgili daha çok ayrıntıya yer verdiği, ancak Ç2'nin de KM'nin bu paragrafını tamamını çevirmeyi yeğlemediği söylenebilir. Ç3 ise Ç1'e benzer bir yaklaşımla KM'nin bu kısma çok az değinmeyi tercih etmiştir. Ç3 Rose'un Oliver ile ilgili düşüncelerinin bir kısmına yer verirken Bayan Maylie'ye hitaben söylediklerini metinden çıkarmayı uygun görmüştür. KM'nin söz konusu paragrafını sadece iki cümle şeklinde aktarmayı yeğleyen Ç4'ün, kısaltma sürecinde metnin anlamsal açıdan yitirdiklerini göz ardı etme eğiliminde olduğu söylenebilir. KM'den EM5'e yaptığı aktarım sürecinde Ç5'in de Ç1, Ç3 ve Ç4 gibi cümle çıkarma ve metinde en önemli gördüğü noktaları kısaltarak çevirme yaklaşımını benimsediği belirtilebilir. Bu örnekte görüldüğü üzere bu çalışma kapsamında kısaltılmış çevirileri incelenen Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in KM'de yer alan duygu ve düşünceleri genel hatlarıyla aktarma, önemli bulmadıkları ayrıntıları atlama eğiliminde oldukları söylenebilir.

10. örnek incelendiğinde, Ç1'in KM'de yer alan Bayan Maylie'nin iki konuşmasını birleştirerek ve Rose'un aradaki konuşmasını çıkararak aktarmayı yeğlediği görülebilir. Öte yandan Ç1'in Bayan Maylie'nin konuşmalarını herhangi bir değişiklik yapmaksızın

EM1'e aktarmaya çalıştığı belirtilebilir. Ç2'nin EM2'ye yaptığı aktarım incelendiğinde, Ç2'nin Bayan Maylie'nin konuşmasından iki cümle aktardıktan sonra "Ama onu polisten korumak için ne yapabiliriz? Giles, bu sabah polise haber vermişti. Bow Street polisi az sonra burada olur." cümlelerini EM2'ye ekleyerek KM'nin birkaç paragraf sonrasında anlatılanlara geçmeyi yeğlediği söylenebilir. Bu noktada, Ç2'nin KM'de yer alan uzunca bir kısmı EM2'den çıkardığı ve bu şekilde metni kısaltmaya çalıştığı belirtilebilir. Ç3'ün ise Ç1'e benzer bir yaklaşımla Bayan Maylie'nin konuşmalarını birleştirmeyi ve Rose'un konuşmasını EM3'ten çıkarmayı uygun gördüğü söylenebilir. Ç4'ün Ç1, Ç2 ve Ç3'ün aksine Bayan Maylie'nin ve Rose'un konuşmalarını KM'de yer aldığı şekliyle aktarmaya çalıştığı, herhangi bir çıkarma, birleştirme, ekleme ya da yer değiştirme işlemine gerek görmediği belirtilebilir. Ç5 ise Ç1 ve Ç3'e benzer şekilde Bayan Maylie'nin konuşmalarını birleştirmeyi ve Rose'un konuşmasını metinden çıkarmayı yeğlemiştir. Ç5'in Bayan Maylie'nin konuşmalarını aktarırken KM'yi birebir aktarmak yerine, "Sen hiç merak etme sevgili kızım!" cümlesinde olduğu gibi kendi ifade biçimlerini kullanarak aktarmayı yeğlediği söylenebilir. Bu noktada, bu çalışma kapsamında incelemeye alınan çevirmenlerin "kara kutularında" alınan çeviri kararlarının farklılık gösterdiği ve bu nedenle ortaya çıkan erek metinlerin de birbirlerinden ve KM'den farklı olduğunu söylemek mümkündür.

11. örnek incelendiğinde, KM'nin söz konusu kısmını Ç2'nin sadece iki cümle halinde aktarmaya çalıştığı, doktorun düşünürken yaptıkları ve planına dair söylediklerine yer vermediği söylenebilir. Ç3 ise bu örnekte görülen cümle ile KM'nin bir sonraki bölümüne geçmiş, bu bölümle ilgili başka herhangi bir cümleye yer vermemiştir. Ç3'ün kısaltma sürecinde metnin sadece cümlelerini değil, aynı zamanda paragraflarını da atlamayı yeğlediği belirtilebilir. Ç4 ise KM'nin bu kısmında yer alan doktorun düşünürken yaptıklarına ve sonrasında söylediklerine kısaca değinmeyi tercih etmiştir. Ayrıntıları EM4'ten çıkararak metni kısaltmaya çalışan Ç4'ün genel hatlarıyla olaya değinmesinin, EM4'ün olay akışının KM'ye paralel ilerleyişini sağladığını söylemek mümkündür. Ç1 ve Ç5 ise KM'nin bu örnekte incelenen kısmına EM1 ve EM5'te yer vermemeyi tercih etmişlerdir. Toury'nin "metin-içi kaynaklar" diye adlandırdığı kaynakların KM ile karşılaştırmalı olarak incelenmesinin ardından Ç2, Ç3, Ç5'in kısaltma sürecinde cümle ve paragraf atlama eğiliminde olduklarını söylemek mümkündür.

12. örnek incelendiğinde, Ç4'ün EM4'te Bayan Maylie'nin konuşmasına yer verdiği, ancak Rose'un konuşmasını ve doktorun Oliver'a karşı Rose'un merhamet gösterişini ifade eden cümlelerini metinden çıkardığı görülebilir. Doktorun diğer cümlelerini de kısaltarak aktarmayı yeğleyen Ç4'ün, daha önce olduğu gibi metinde önem taşıdığını düşündüğü noktalara değinerek kısaltma yaklaşımını sürdürmeye devam ettiği söylenebilir. EM5'e yaptığı aktarım incelendiğinde, Ç5'in, Bayan Maylie'nin ve Rose'un konuşmalarına ve Ç4'e benzer şekilde doktorun Rose'un Oliver'a yaklaşımıyla ilgili söylediklerine yer vermediği, sadece doktorun teklifinden kısaca bahsetmekle yetindiği görülebilir. Bu nedenle, Ç5'in kısaltma sürecinde cümle veya paragraf çıkarmaktan kaçınmadığı, kendi kurguladığı EM5 için gerekli gördüğü önemli noktalara yer vererek metni kısalttığı düşünülebilir. Öte yandan KM'nin söz konusu bu kısmını Ç1, Ç2 ve Ç3 tamamen atlamayı yeğlemiş, EM1, EM2 ve EM3'e KM'de yer alan bu ayrıntıları aktarmamayı uygun görmüşlerdir. Ç1, Ç2 ve Ç3'ün bu yaklaşımının kısaltma sürecinde EM1, EM2 ve EM3'ün cümle, paragraf ve hatta bölüm bazında KM'den farklı birer metin haline dönüşmesine yol açtığı düşünülebilir.

13. örnek incelendiğinde, Ç1, Ç4 ve Ç5'in KM'de yer alan doktor ve Rose arasında geçen konuşmaya yer vermemeyi ve Ç4 ile Ç5'in doktorun önerisinin kabul edildiğine dair bir cümle eklemeyi yeğledikleri söylenebilir. Ç1 doktorun teklifine ve bu teklifin kabulüne dair bir bilgiye yer vermeksizin Oliver'ın uyanışından bahsetmeyi tercih etmiştir. Ç4 ise Oliver'ın uyanışını beklediklerinden bahsetmiş, ancak KM'de yer alan ayrıntılara yer vermemiştir. Ç5 de Ç4'e benzer bir yaklaşımla bekleyişten bahsetmiş, ancak ayrıntılara değinmemiştir. Ayrıca, Ç5 KM'nin bir sonraki paragrafında yer alan cümlelerin "Konuşma oldukça uzun sürdü. Oliver, bütün olanları anlattı. Doktor, duyduklarını anlatmak için aşağı inerken nemlenmiş olan gözlerini sildi." şeklindeki kısaltılmış çevirisinin yerini değiştirerek bu örnekte incelenen paragrafın sonuna eklemeyi yeğlemiştir. Ç5'in kısaltma sürecinde cümle birleştirmekle kalmayıp paragraf da birleştirmeye eğilimli olduğu söylenebilir. KM'nin söz konusu cümlelerini kısaltarak, atlayarak ya da yer değiştirerek çeviren Ç1, Ç4 ve Ç5'in aksine Ç2 ve Ç3 oluşturdukları EM2 ve EM3'te KM'nin bu kısmına hiç yer vermemeyi tercih etmişlerdir.

14. örnek incelendiğinde, Ç1'in KM'de iki paragraf şeklinde yer alan bu cümleleri KM'ye benzer bir şekilde iki paragraf halinde aktarmayı yeğlediği görülebilir. Oliver'ın hayatıyla ilgili anlattıklarına kısaca değinen Ç1, yazarın ilk paragrafta yer verdiği benzetmeleri aktarmamayı yeğlemiştir. İkinci paragrafı ise olabildiğince eksiksiz bir şekilde çevirmeye çalışan Ç1'in kısaltma sürecinde metin açısından önem taşıdığını düşündüğü noktalara değinmeye özen gösterdiği söylenebilir. Ç4'ün çevirisi incelendiğinde, Ç1'in aksine KM'de iki paragraf şeklinde yer alan bu kısmı bir paragrafta birleştirmeyi yeğlediği görülebilir. KM'de uzun bir şekilde ve çeşitli benzetmeler kullanılarak anlatılmış olan ilk paragrafı iki cümleyle aktarmayı uygun gören Ç4'ün, Ç1'e benzer bir şekilde KM'nin ikinci paragrafını eksiksiz aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Öte yandan Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'nin söz konusu bu paragraflarına EM2, EM3 ve EM5'te yer vermemeyi, kısaltma sürecinde metinlerinin olay örgüsü bakımından önemli bir noktayı kaybetmeyeceğini düşündükleri için bu kısmı metinlerinden çıkarmayı tercih ettikleri belirtilebilir. Toury'nin deyimiyile "küçük bir kara kutu" olan çevirmen zihninde çeviri sürecinde ne gibi kararlar alındığına dair kesin yargılarda bulunmak imkânsızdır, ancak çevirmenlerin erek metinlere bıraktıkları kişisel izler takip edilerek aktarım sırasında almış oldukları çeviri kararlarıyla ilgili açıklayıcı fakat kesin olmayan varsayımlarda bulunmak mümkündür (Toury 1995: 182). Bu nedenle, EM2, EM3 ve EM5'in incelenmesiyle, Ç2, Ç3 ve Ç5'in kısaltma sürecinde metinden çıkarmayı yeğledikleri cümlelerin KM'nin anlamsal bütünlüğünü bozmayacağını düşündükleri söylenebilir.

15. örnek incelendiğinde, doktorun Oliver'la konuşmasının bitmesinden, Oliver'ın dinlenmeye bırakılmasından ve doktorun mutfağa gidişinden kısaca bahseden Ç4'ün, KM'de yer alan ayrıntılara değinmeksizin olayı genel hatlarıyla aktarmayı tercih ettiği söylenebilir. KM'de hizmetlilerin toplaşıp konuşmalarıyla ilgili olan kısımların asıl anlatılmak istenen olayla önemli bir bağlantısının olmadığını düşündüğü için Ç4'ün kısaltma sürecinde bu gibi ayrıntılara yer vermemeyi yeğlediği düşünülebilir. Kısa bir biçimde de olsa KM'nin söz konusu paragraflarına değinen Ç4'ün aksine, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5 KM'nin bu kısmına EM1, EM2, EM3 ve EM5'te yer vermemeyi tercih etmişlerdir.

16. örnek incelendiğinde, Ç4'ün KM'de yer alan doktorun konuşmasını olabildiğince eksiksiz aktarmaya çalıştığı görülebilir. Ancak Mr. Giles'in iki ayrı konuşmasını kısaltarak birleştirmeyi yeğleyen Ç4, Brittles'in tepkisi ve Mr. Giles'in o anki tavrını betimleyen cümleleri EM4'ten çıkarmayı tercih etmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, Ç4'ün olayın akışını etkileyecek derecede önem taşımadığını düşündüğü noktaları KM'den EM4'e yaptığı aktarım sırasında çıkarmak konusunda tutarlı davrandığı hatırlatılabilir. KM'nin söz konusu bu kısmını Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5 aktarmamayı yeğlemişlerdir. Bu nedenle, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in çevirdikleri EM1, EM2, EM3 ve EM5'in olay örgüsünün bütünlüğü bakımından KM'den farklılaştıklarını söylemek mümkündür.

17. örnek incelendiğinde, Ç4'ün doktorun konuşmalarını birleştirerek aktardığı ve Mr. Giles'in Oliver'ın ölümünden duyacağı üzüntü ile ilgili duygularını içeren cümlelerini metinden çıkardığı görülebilir. Kısaltma sürecinde sergilediği tutum konusunda tutarlı olan Ç4'ün yine metinde çok önem arz etmediğini düşündüğü kısımları çıkararak metni kısaltmaya devam ettiği belirtilebilir. Önceki birkaç örnekte olduğu gibi Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5, Ç4'ün kısaca da olsa değindiği KM'nin bu cümlelerine yer vermemeyi yeğlemişlerdir. Bu noktada, Ç4'ün oluşturduğu metinde KM'den çıkardığı kısımlar bulunmasına rağmen incelenen diğer metinlere (EM1, EM2, EM3 ve EM5) kıyasla olayla ilgili daha çok bilgi içerdiği söylenebilir.

18. örnek incelendiğinde, Ç4'ün KM'nin bu cümlelerini herhangi bir ekleme veya yer değiştirme yapmaksızın olabildiğince eksiksiz bir biçimde çevirmeye çalıştığı belirtilebilir. KM'de yer alan "I'm – the same as Mr Giles, sir." cümlesini "Ben de efendim." şeklinde aktaran Ç4'ün, "Mr Giles" ifadesini cümleden çıkarmayı tercih ettiği, ancak bu tercihin anlamca bir kaymaya yol açmadığı söylenebilir. EM1, EM2, EM3 ve EM5'te bu cümlelere yer vermeyen Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'nin belli bir bölümünü tamamen atlamak konusunda tutarlı davrandıklarını söylemek mümkündür.

19. örnek incelendiğinde, Ç4'ün doktorun Mr. Giles ve Brittles'a Oliver ile ilgili yönelttiği soruyu ve ardından söylediklerini birleştirerek aktarmayı yeğlediği görülebilir. Brittles ve Mr. Giles'in duygularını ve o anki hallerini tasvir eden ve doktorun nasıl bir gerginlik yaşadığını betimleyen paragrafları atlamayı tercih eden Ç4'ün daha önce olduğu gibi kısaltma sürecinde betimleme içeren paragrafları metinden

çıkarmak konusunda tutarlı davrandığı söylenebilir. EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde ise, bu örnekte odaklanılan KM cümlelerinden hiçbirine yer verilmediği görülebilir. Bu nedenle Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'nin söz konusu cümle ve paragraflarını EM1, EM2, EM3 ve EM5'ten çıkarmayı yeğledikleri söylenebilir. Bu noktada, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in "kara kutularında" alınmış olan çeviri kararlarının Ç4'ün kararlarından farklı olduğu belirtilebilir. Ç4 kısaca da olsa KM'deki ayrıntılara EM4'te yer vermeye çalışırken Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in bu yönde çaba sarf etmemeyi yeğledikleri söylenebilir.

20. örnek incelendiğinde, Ç4'ün kâhyanın iki konuşmasını birleştirerek aktarmayı yeğlediği görülebilir. Doktorun olay gecesinde yaşananları hararetli bir şekilde hatırlattığı paragrafı atlamayı tercih eden Ç4, doktorun Brittles ve Mr. Giles'a tekrar yönelttiği soruyu eksiksiz bir biçimde aktarmaya çalışmıştır. Bu noktada, Ç4'ün KM'de önemli olduğunu düşündüğü noktaları çevirmeye devam ettiği hatırlatılabilir. Öte yandan KM'nin uzunca bir bölümüne EM1, EM2, EM3 ve EM5'te yer vermemek yönünde bir çeviri kararı almış olan Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in bu örnekte incelenen KM cümlelerini de EM1, EM2, EM3 ve EM5'ten çıkarmayı yeğledikleri belirtilebilir.

21. örnek incelendiğinde, Ç4'ün Brittles ve Mr. Giles ile ilgili KM'de yer alan cümlelerden bazılarını aktarırken bazılarını EM4'ten çıkarmayı yeğlediği söylenebilir. Kısaltma sürecinde diğer çevirmenlere nazaran daha çok bilgiye yer veren Ç4'ün KM'nin anlam bütünlüğünü korumaya dikkat eden bir yaklaşım sergilediğini söylemek mümkündür. Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in oluşturdukları EM1, EM2, EM3 ve EM5'i okuyan bir okuyucunun Ç4'ün EM4'e yaptığı aktarım sırasında eklediği tüm bu ayrıntıları okuma fırsatı bulamayacağını söylemek mümkündür.

22. örnek incelendiğinde, daha önce incelenen bölümlerde KM'nin uzunca bir bölümünü atlamayı tercih eden Ç2'nin bu örnek kapsamında incelenen cümleleri kısaltarak EM2'ye eklediği görülebilir. Bütüncenin son cümlesi olması özelliği nedeniyle Ç2'nin bu cümleyi aktardığı düşünülebilir. Ç2'nin bir sonraki bölüme geçmeden önce bütüncenin son cümlesini aktararak geçiş sağlamaya çalıştığı söylenebilir. Ç2'ye benzer şekilde KM'yi kısaltma eğiliminde olan Ç3, KM'nin daha önceki cümlelerinde yer alan doktorun mutfağa gelişinden bahsederek kapının çalınışına geçmiş ve böylece KM'de yer alan aradaki kısmı EM3'ten çıkarmıştır. Yine Ç2 gibi

KM'nin son cümlesi olması bakımından polislerin gelişine değinen Ç3'ün bütüncenin son cümlelerini önemli bulduğu için EM3'e eklediği düşünülebilir. Brittles'in bazı konuşmalarını birleştirerek aktarmayı yeğleyen Ç4, doktorun arada söylediği bir cümleyi de çıkarmış ve bütüncüyü sonlandırmıştır. Bütüncenin başından sonuna önemli bulduğu noktaları aktarmaya çalışan Ç4'ün son cümleleri de olabildiğince eksiksiz aktarma eğiliminde olduğu belirtilebilir. Ç5 ise polisin gelişini belirttikten sonra KM'de yer almayan “Doktor bey, duyduklarını bir bir anlattı. Böylelikle Oliver'ın suçsuz olduğu ortaya çıkmıştı” cümlelerini EM5'e eklerken KM'nin bu örnekte görülen diğer cümlelerini EM5'ten çıkararak metni kısaltmaya çalışmıştır. Bu örnekte incelenen KM cümlelerini EM1'e aktarmayı yeğlemeyen Ç1'in kısaltma sürecinde KM'den pek çok cümle ve paragraf çıkardığı söylenebilir.

23. örnek incelendiğinde, bölüm birleştirmeyi tercih eden Ç1, Ç3 ve Ç4'ün birleştirdikleri söz konusu yeni bölümlere verdikleri “Yeni Bir Ev Daha”, “Şans Oliver'a Gülüyor” ve “Oliver Dostlar Arasında” başlıkları altında yer alan kısmı bu çalışma kapsamında bütüncü olarak belirlenmiş olan bölümden farklı bir noktada sonlandırmayı yeğledikleri görülebilir. KM'nin bütünceden sonraki bölümünde yer alan cümlelerle söz konusu yeni bölümleri sonlandıran Ç1, Ç3 ve Ç4'ün oluşturdukları EM1, EM3 ve EM4'ün bölüm başlangıç ve sonları bakımından KM'den ayrıştıkları söylenebilir. EM5 incelendiğinde ise, Ç5'in “Yaralı Oliver” başlığını verdiği söz konusu bölümü bütüncü olarak belirlenmiş olan KM bölümüne benzer bir noktada bölümü sonlandırmayı yeğlediği görülebilir. Bu noktada, Ç5'in de Ç1, Ç3 ve Ç4 gibi bölüm birleştirme eğiliminde olduğu, ancak bütüncü olarak belirlenmiş olan bu bölümü KM'ye benzer bir şekilde sonlandırdığı hatırlatılabilir. KM'den EM2'ye yaptığı aktarım sürecinde bölümlendirme yapmamayı tercih eden Ç2'nin KM'yi bir bütün halinde aktarmaya çalıştığı için bu örnekte incelenebilecek herhangi bir bölüm sonuna ulaşamadığını belirtmek mümkündür.

4.5.1.2. Kültüre Özgü Ögelerin Aktarım Süreci

1. örnek incelendiğinde, Ç1'in KM'de yer alan “black-visaged ruffian” ifadesini EM1'e “siyahlara bürünmüş kötü bir adam” şeklinde aktardığı görülebilir. KM'nin bu ifadesi dikkatle incelendiğinde, “bürünmüş” ifadesini karşılayabilecek bir kullanımın olmadığı, ancak Ç1'in EM1'in erek kültüre özgü kullanımlar içerdiği takdirde erek

okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilceğini düşünmesi sebebiyle bu ifadeyi seçtiği söylenebilir. Aynı ifadeyi “kara suratlı, gaddar görünümlü biri” şeklinde çeviren Ç4’ün, Ç1’in benimsediği “yerlileştirici” yaklaşımın aksine EM4’ü daha akıcı ve anlaşılır bir hale getirmek için erek kültüre özgü öğeler eklememeyi yeğlediği belirtilebilir. Ç4’ün KM’nin bu ifadesini KM’ye olabildiğince benzer bir şekilde aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Ç5 ise söz konusu bu ifadeyi “korkunç bir adam” şeklinde çevirmiştir. Bu noktada, Ç5’in sadece adamın korkunç olduğunu söylemekle yetindiği, yüzünün nasıl göründüğünü EM5’e eklememeyi tercih ettiği belirtilebilir. Ç5’in de Ç4 gibi “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilemeksizin KM’nin bu ifadesini aktarmaya çalıştığı söylenebilir. EM2 ve EM3 incelendiğinde, Ç2 ve Ç3’ün KM’nin söz konusu ifadelerine EM2 ve EM3’te yer vermemeyi yeğledikleri görülebilir.

2. örnek incelendiğinde, Ç5’in yazarın KM’de tasvir ettiği “kötülük” kavramını “yerlileştirici” bir yaklaşımla çevirmeyi yeğlediği söylenebilir. KM’de uzun bir cümle olan söz konusu cümleyi, “Kötülük insanların içindedir.” şeklinde aktaran Ç5’in verdiği bu kararlar hem KM’nin bu cümlesini kısalttığı hem de erek kültüre özgü bir ifade kullanmayı yeğlediği belirtilebilir. Ç5’in bu yaklaşımının EM5’i erek okur için daha akıcı ve anlaşılır hale getirme isteğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ancak bu noktada akla şu soru gelmektedir: “Erek okurun beklentilerini karşılamak amacıyla daha akıcı ve anlaşılır bir metin oluşturma isteğinin ürünü olan EM5, KM’de yer alan duygu ve düşüncelerin ne kadarını içeriyor?” Bu soruya, “Ç5’in zaman zaman kaynak kültüre özgü öğelerin anlaşılmaması endişesi nedeniyle erek kültüre özgü öğelerle değiştirerek aktarmayı uygun gördüğü kısımlarda yer aldığı kadarını içeriyor” şeklinde cevap verilebilir. EM1, EM2, EM3 ve EM4 incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç4’ün bu örnekte odaklanılan KM cümlelerinden hiçbirine değinmedikleri görülebilir. Söz konusu cümleleri EM1, EM2, EM3 ve EM4’ten çıkarmak yönünde çeviri kararı almış olan Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç4’ün oluşturdukları EM1, EM2, EM3 ve EM4’ün anlamsal bütünlük bakımından KM’den ayrıştıklarını söylemek mümkündür.

3. örnek incelendiğinde, KM’de yer alan “drag this sick child to a prison” ifadesini Ç2’nin “bu çocuğu atmalarına” şeklinde çevirdiği görülebilir. Ç2’nin metinden çıkarmayı yeğlediği “hapishane” sözcüğünün çocuğun nereye atılacağına belli olmaması gibi bir anlam kaymasına neden olduğu belirtilebilir. Öte yandan verdiği bu

çeviri kararıyla Ç2'nin “yerlileştirici” ya da “yabancılaştırıcı” bir yaklaşım sergilediğini söylemek mümkün değildir. KM'nin aynı ifadesini Ç3'ün “şu hasta çocuğun hapisaneye düşmesine” şeklinde aktarmayı yeğlediği belirtilebilir. Ç2'nin aksine Ç3'ün çevirisinden çocuğun nereye götürüleceği anlaşılmaktadır. Ancak, Ç3'ün kullanmayı tercih ettiği “hapisaneye düşmek” ifadesi erek kültüre özgü bir kullanım olduğu ve Ç3'ün KM'de açıkça belirtilmiş olan “drag” (götürmek) fiilini “yerlileştirici” bir yaklaşımla aktarmayı yeğlediği söylenebilir. Ç3'ün Oliver'ın hapse düşmesini daha acıklı bir hale getirmek ve okuyucunun ilgisini çekmek için böyle bir yaklaşım sergilediği belirtilebilir. KM'nin söz konusu ifadesini Ç5, “zavallı çocuğu hapisaneye götürmelerine” şeklinde EM5'e aktarmıştır. Ç3'ün aksine “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilemeyen Ç5'in, KM'nin bu ifadesini olabildiğince benzer şekilde aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Ç1 ve Ç4'ün KM'nin söz konusu cümlesine EM1 ve EM4'te yer vermemeyi yeğledikleri söylenebilir. Ayrıca, Rose'un cümlesinde kullandığı “the grave of all his chances of amendment” ifadesine Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'ten hiçbiri değinmemiştir. Kaynak kültürde son şansın da kaybedileceğini ifade etmek için kullanılan bu sözcükler çevirmenler tarafından erek metinlere aktarılmadığını ve yazarın bu ifadesinin erek okuyucuyla buluşmasının engellendiğini söylemek mümkündür.

4. örnek incelendiğinde, KM'nin “as she folded the weeping girl to her bosom” ifadesini Ç1'in “genç kızı göğsüne bastırarak”, Ç2'nin “Rose'u kucakladı”, Ç3'ün “ağlamaklı olan kızı kucaklayarak”, Ç4'ün “ağlayan kızı bağrına basarak” ve Ç5'in “ağlamakta olan Rose'yi bağrına basarak” şeklinde erek metinlere aktardığı görülebilir. Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5'in yaptığı bu aktarımlar sırasıyla incelendiğinde, Ç1, Ç2 ve Ç3'ün erek kültüre özgü bir deyiş kullanmaksızın KM'nin söz konusu ifadesini çevirmeye çalıştıkları söylenebilir. Ancak, Ç4 ve Ç5'in aktarım sırasında kullanmayı yeğledikleri “bağrına basmak” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğu için Ç4 ve Ç5'in KM'nin bu ifadesini “yerlileştirici” bir yaklaşımla çevirmeyi yeğledikleri söylenebilir. Erek okuyucuya daha tanıdık olan ifadeler sunmaya çalışan Ç4 ve Ç5'in deyimsel ifadeler kullanarak erek metinleri daha anlaşılır hale getirmeye çalıştıkları belirtilebilir. KM'de yer alan “do you think I would harm a hair of his head?” sorusunu Ç1 “Sevgili yavrum, bu çocuğun kılına dokunabileceğimi aklından geçirebiliyor musun?”, Ç2 “Çocuğun saçının teline bile zarar vermem, ben.”, Ç3 “Tasalanma, kılına zarar getirmem onun.”, Ç4 “ona bir zarar gelmesine izin verir miyim sanıyorsun?” ve

Ç5 “Onun bir teline bile zarar gelmesine müsaade etmem.” şeklinde erek metinlere aktarmıştır. Ç1’in kullandığı “kılına dokunabileceğimi” ve “aklından geçirebiliyor musun?” ifadeleri erek kültüre özgü deyimsel ifadeler olduğundan Ç1’in bu ifadeleri çevirirken “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilediğini söylemek mümkündür. Aynı cümlelerin başında yer alan ifadeyi “yerlileştirme” yapmaksızın çeviren Ç1’in cümlelerin devamında “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilediği görülebilir. Bu nedenle Ç1’in çeviri sürecinde izlediği “yerlileştirme” tutumunun süreklilik göstermediği belirtilebilir. Ç2, Ç3 ve Ç5’in cümleleri incelendiğinde, KM’de soru şeklinde olan ifadeyi olumsuz cümle olarak aktardıkları görülebilir. Ç2, Ç3 ve Ç5’in KM’nin söz konusu cümlesinde sadece dilbilgisel olarak değişiklik yaptıkları ve kültüre özgü öğelerin aktarımında özel bir yaklaşım benimsemediklerini söylemek mümkündür. Ç4’ün ise KM’de soru olan bu ifadeyi yine soru olarak aktardığı ve Ç2, Ç3 ve Ç5’e benzer şekilde “yerlileştirme” ya da “yabancılaştırma” yaklaşımı sergilemediği belirtilebilir. KM’de yer alan bir diğer cümle olan “My days are drawing to their close.” cümlesini, Ç1 “Günlerim sayılı benim.”, Ç4 “Günlerim artık sayılı.” ve Ç5 “Artık benim bir ayağım çukurda.” şeklinde aktarmıştır. Ç1 ve Ç4’ün çevirileri incelendiğinde, KM’ye benzer ifadeler kullandıkları görülebilir. Ancak Ç5’in kullanmayı yeğlediği “bir ayağım çukurda” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğundan Ç5’in KM’nin bu ifadesini aktarırken “yerlileştirme” yaptığı düşünülebilir. Daha önce de “bağrına basmak” deyimsel ifadesini kullanan Ç5’in “yerlileştirici” yaklaşımında tutarlı olduğu belirtilebilir. EM2 ve EM3 incelendiğinde, Ç2 ve Ç3’ün KM’nin bu cümlelerine EM2 ve EM3’te yer vermemeyi yeğledikleri görülebilir.

5. örnek incelendiğinde, KM’nin “he shall be left to his fate” ifadesini, Ç4’ün “kaderine terk ederiz”, Ç5’in “onu kaderi ile baş başa bırakırız” şeklinde aktardığı görülebilir. Ç4’ün bu cümlelerin çevirisi sürecinde “yerlileştirici” bir tutum sergilemediğini söylemek mümkündür. Ancak Ç5’in kullanmayı yeğlediği “baş başa bırakmak” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğundan, Ç5’in KM’den EM5’e yaptığı aktarım sürecinde “yerlileştirici” bir yaklaşım benimsediğini gösterir niteliktedir. Bu örnekte incelenen cümlelerin başında kullanmayı yeğlediği “sorguya çekmek” ve cümlelerin devamında kullandığı “başına gelmek” ifadeleri erek kültüre özgü deyimsel ifadeler olma özelliği taşıdığından Ç4’ün “yerlileştirici” çeviri yapma yaklaşımında tutarlı olduğu söylenebilir. Ç4’ün EM4’ü erek okur için daha akıcı ve

anlaşılır kılmak için böyle bir tutum sergilediği düşünülebilir. Ç5'in ise bu örneğin bir sonraki cümlesinde “kanaat getirmek” ifadesini kullanmayı yeğlediği ve “yerlileştirici” tutumunda istikrarlı olduğu söylenebilir. Ç1, Ç2 ve Ç3'ün bu örnekte odaklanılan cümlelere EM1, EM2 ve EM3'te yer vermemeyi tercih ettikleri belirtilebilir.

6. örnek incelendiğinde, KM'de yer alan “want of strength” ifadesini Ç1'in “güçsüzlükten”, Ç4'ün ise “gücünü toplamak” şeklinde çevirdiği görülebilir. Ç1 ve Ç4'ün çevirileri karşılaştırıldığında, Ç4'ün “gücünü toplamak” deyimsel ifadesini kullanmayı yeğlediği belirtilebilir. Bu nedenle, Ç4'ün “yerlileştirici” bir yaklaşımla KM'nin bu ifadesini aktarmaya çalıştığı söylenebilir. Bu örnekte incelenen ilk paragrafta “yerlileştirici” bir tutum sergilemeyen Ç1'in bir sonraki paragrafta kullanmayı yeğlediği “el uzatmak” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olma özelliği taşıdığından Ç1'in bu ifadenin çevirisi sırasında “yerlileştirme” yaptığını söylemek mümkündür. Ç4 ise söz konusu ifadeyi “yastığını nazik eller düzeltti” şeklinde çevirerek Ç1'in aksine “yerlileştirme” yapmaksızın KM'nin bu ifadesini aktarmayı yeğlemiştir. Bu örneğin ilk paragrafında “yerlileştirici” bir tutum sergileyen Ç4, ikinci paragrafta “yerlileştirme” yapmayı tercih etmiştir. Bu örneğin devamında yer alan, KM'nin “He felt calm and happy, and could have died without a murmur” cümlesini, Ç1 “Oliver mutluydu. Böyle bir huzur içinde ölse de gam yemeyecekti”, Ç4 “Oliver kendini sakin ve mutlu hissediyordu, artık ölümünü bile itirazsız kabul edebilirdi” şeklinde aktarmayı yeğlemiştir. Ç1'in kullandığı “ölse de gam yemeyecekti” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olma niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, Ç1'in bu ifadenin aktarımında EM1'i daha akıcı ve anlaşılır bir metin haline getirebilmek için “yerlileştirici” bir yaklaşım sergilemeyi tercih ettiği belirtilebilir. Öte yandan, daha önce “yerlileştirme” yapmaktan kaçınmayan Ç4'ün KM'nin bu ifadesini aktarırken kaynak kültüre özgü ifadeleri korumaya çalıştığı ve bu nedenle de “yabancılaştırıcı” bir tutum sergilediği düşünülebilir. Kaynak metnin başkalığını korumak için erek metne şiddet uygulamayı yeğleyen Ç4'ün, bu yaklaşımıyla kaynak kültüre özgü ifadeleri erek metne aktardığı ve erek okuyucuyla buluşturmaya çalıştığı söylenebilir. EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde, Ç2, Ç3 ve Ç5'in bu örnekte odaklanılan cümlelerden hiçbirine EM2, EM3 ve EM5'te yer vermedikleri görülebilir. Ayrıca, KM'nin yazarının “haksızlık, ıstırap, sefalet, zalimlik ve suç” gibi toplumu derinden etkileyen kavramlarla ilgili düşüncelerini içeren “If, when we oppress and

grind our fellow-creatures, we bestowed but one thought on the dark evidences of human error, which, like dense and heavy clouds, are rising, slowly it is true, but not less surely, to Heaven, to pour their after-vengeance on our heads; if we heard, but one instant, in imagination, the deep testimony of dead men's voices, which no power can stifle and no pride shut out; where would be the injury and injustice, the suffering, misery, cruelty, and wrong, that each day's life brings with it!" cümleleri erek metinlerden hiçbirine aktarılmamıştır. Kaynak kültüre özgü ifadeler (the dark evidences of human error, pour their after-vengeance on our heads, the deep testimony of dead men's voices) içeren bu cümlelerin erek metinlerde yer almaması çevirinin kültürlerarası iletişim sağlama özelliğiyle çelişmektedir. Çevirmenlerin aktarım sürecinde kültüre özgü ifadeleri aktarmamalarının ya da "yerlileştirerek" aktarmayı yeğlemelerinin erek okurun kültürel ötekenden haberdar olmasını engellediği düşünülebilir.

7. örnek incelendiğinde, KM'de yer alan "you have got yourself into a scrape" ifadesini Ç4'ün "başınız belada" şeklinde aktardığı görülebilir. "başı belada olmak" erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğundan Ç4'ün KM'nin bu ifadesini aktarırken "yerlileştirici" bir yaklaşım benimsediği düşünülebilir. KM'nin bir başka ifadesi olan "had turned very pale" sözcüklerini "yüzü bembeyaz kesilmişti" şeklinde bir başka deyimsel ifade kullanarak EM4'te aktarmış olan Ç4'ün, çeviri sürecinde "yerlileştirici" tutumunu sürdürmekte kararlı olduğu söylenebilir. Çeviri sürecinde kaynak metne şiddet uygulamayı yeğleyen Ç4'ün erek okur tarafından anlaşılabilir bir metin oluşturma çabasıyla kültüre özgü öğelerin aktarımı sırasında "yerlileştirme" yapmayı uygun gördüğü belirtilebilir. Öte yandan, EM1, EM2, EM3 ve EM5 incelendiğinde, bu örnekte odaklanılan yukarıdaki cümlelerden hiçbirine yer verilmediği görülebilir. Bu nedenle, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5'in KM'nin anlamsal bütünlüğünü ve içerisinde barındırdığı kaynak kültüre özgü öğeleri dikkate almaksızın kısaltma sürecinde EM1, EM2, EM3 ve EM5'ten cümle ve paragraflar çıkarmayı yeğledikleri söylenebilir.

8. örnek incelendiğinde, KM'de yer alan "are you, on our solemn oaths, able to identify that boy?" sorusunu Ç4'ün "Hırsızın o çocuk olduğuna şerefimiz üzerine yemin eder misiniz?" şeklinde aktardığı görülebilir. Bu noktada, KM'de yer alan "solemn oath" ifadesinin temsil ettiği vurgu ile EM4'e aktarılan "şeref üzerine yemin etmek"

ifadesinin vurgusunun aynı olup olmadığı üzerinde düşünülebilir. Kaynak kültürde “solemn oath” resmi bir yemini temsil ederken, erek kültürde “şeref üzerine yemin etmek” ifadesinin resmi bir bağlayıcılığının olmadığı söylenebilir. Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in bu örnekte incelenen yukarıdaki ifadeler EM1, EM2, EM3 ve EM5’te yer vermediklerini söylemek mümkündür.

9. örnek incelendiğinde, KM’de yer alan “Then confound your – slow coaches down here; that’s all,” cümlesini Ç4’ün “O arabacının da canı cehenneme,” şeklinde aktardığı görülebilir. Ç4’ün kullandığı “canı cehenneme” ifadesi erek kültüre özgü deyimsel bir ifade olduğundan Ç4’ün KM’nin bu kısmını çevirirken “yerleştirici” bir yaklaşım sergilediği düşünülebilir. Ç4’ün erek kültüre özgü ifadeler kullanarak KM’nin başkalığını önemsemeksizin EM4’ü açık ve akıcı hale getirmeye çalıştığı söylenebilir. Öte yandan daha önceki örneklerde de belirtildiği gibi, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5’in KM’nin cümlelerini atlamak ve kültüre özgü öğelerin aktarımını göz ardı etmek konusundaki tutumlarını bu örnekte incelenen ifadeler konusunda da sürdürdükleri belirtilebilir.

4.5.1.3. Çevirmenlerin Benimsedikleri İdeolojik Amacın Erek Metinlere

Yansıması Süreci

Bütüncü üzerinde yapılan incelemelerden hareketle erek metinlerden birinde çevirmenin metinsel dilsel normlarını yönlendiren katı bir ideolojiden söz etmek mümkündür. Gözlemlenen ideolojinin çocuklara dini öğeleri benimsetme amacını güttüğü söylenebilir. Bu bölümde, bu amacın erek metinlere ne şekilde yansıdığı incelenecektir. Erek metin ve kaynak metin karşılaştırmalı olarak incelendiğinde çevirmenin işverenin ve erek okurun beklentilerini dikkate alarak oluşturduğu söz konusu metinde çok net bir ideolojik amacın kendini gösterdiği görülmektedir. İdeolojik bir yaklaşımla oluşturulan bu metin ve diğer metinler karşılaştırmalı olarak incelendiğinde görülen farklılıklardan hareketle çevirmenlerin belirli bir ideolojiye bağlı olduklarında aldıkları kararlarla herhangi bir ideolojik amaç gütmeyen çeviri yaptıklarında aldıkları kararlar kaynak metnin söz konusu bölümünün çevirileri ve çevirmenlerin ifade biçimleri incelenerek betimlenecektir.

1. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: -

EM5: “Kötülük insanların içindedir.”

Rose, “Ama bu kadar küçük yaşta olamaz.” diye itiraz etti.

KM: “Vice,” sighed the surgeon, replacing the curtain, “takes up her abode in many temples, and who can say that a fair outside shall not enshrine her?”

“But at so early an age!” urged Rose.

Ç5’in yukarıdaki cümlesi incelendiğinde, KM’de çok net bir şekilde ifade edilmemiş olmasına rağmen EM5’e kötülüğün insanların içinde olduğu mesajını eklediği söylenebilir. Bu noktada, Ç5’in bu aktarımla kötülüğün tüm insanların ortak bir özelliği olduğunu, ancak kişi inançlı olduğunda kötülüklerinden arınabileceğini ve iyi bir insan olabileceğini vurgulamaya çalıştığı belirtilebilir. Hans J. Vermeer, her bir çeviri eyleminin üstü kapalı olarak ya da tam tersine açık bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken bir “skopos” içerdiğini ve her bir çevirinin çevirmen tarafından kendisi için belirlenmiş olsa bile bir görevi varsaydığını belirtir (Vermeer 2004: 229-232). Bu örnekte incelenen cümle ile Ç5’in insanlara inançlı ve iyi bir insan olmanın olumlu bir davranış olduğunu hatırlatma görevini benimsediği için böyle bir çeviri kararı almış olduğu söylenebilir. EM1, EM2, EM3 ve EM4 incelendiğinde, Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç4’ün KM’nin söz konusu cümlelerini EM1, EM2, EM3 ve EM4’e aktarmadıkları görülebilir.

2. EM1: -

EM2: -

EM3: “Düşünün bir kere,” diye konuştu genç kadın. “Bu çocuk bir hırsızlar çetesinin eline düşmüş olamaz mı? Zorla hırsızlık yaptırıyorlardır belki zavallı yavrucağa. Teyzeciğim, ne olur, şu hasta çocuğun hapisaneye düşmesine izin vermeyin. Acıyın ona!”

EM4: “Günahkâr olsa da,” dedi Rose, “daha çok küçük, ona acıyın!”

EM5: “Olsun, yine de o bir çocuk. **Allah bilir hangi şartlar onu suç işlemeye zorlamıştır!** Halacığım, zavallı çocuğu hapishaneye götürmelerine izin vermeyin! Ne olur!”

KM: “But even if he has been wicked,” pursued Rose, “think how young he is; think that he may never have known a mother’s love, or the comfort of a home, and that ill-usage and blows, or the want of bread, may have driven him to herd with men who have forced him to guilt. Aunt, dear aunt, for mercy’s sake, think of this before you let them drag this sick child to a prison, which in any case must be the grave of all his chances of amendment. Oh! As you love me, and know that I have never felt the want of parents in your goodness and affection, but that I might have done so, and might have been equally helpless and unprotected with this poor child, have pity upon him before it is too late!”

Yukarıdaki örnek incelendiğinde, Ç5’in KM’den EM5’e yaptığı aktarım sürecinde oluşturduğu “Allah bilir hangi şartlar onu suç işlemeye zorlamıştır.” cümlesi dikkat çekmektedir. Ç5’in KM’nin yukarıdaki kısmından esinlenerek oluşturduğu bu cümlenin çocuklara dini öğeleri benimsetme amacını güttüğü söylenebilir. Kimsenin bilmediği şeyleri yüce bir varlık olan “Allah’ın” bilebileceğini vurgulayan bu cümleyle Ç5’in, çocuklara Allah’ın her şeyi gördüğü ve bildiği mesajını vermeye çalıştığı düşünülebilir. Bu mesajla çocuklar üzerinde bir kontrol mekanizması oluşturmaya çalışan Ç5’in benimsediği ideoloji gereği çocuklara “iyi huy ve ahlaklı davranış” öğelerini benimsetmeyi amaç edindiği, yaptıkları iyi ya da kötü şeylerin “Allah” tarafından bilinebileceği fikrini vermeye çalıştığı belirtilebilir. Vermeer, “skopos” olarak adlandırdığı ve her çevirinin açık olarak belirtilmese de bir amaca hizmet etmesinin mümkün olabileceğini belirtir (a.g.e.: 222). Bu nedenle Ç5’in çeviri sürecinde sebebini açık olarak belirtmediği fakat kişisel izleri takip edildiğinde görülebilen bir amaca hizmet edebilecek ifadeler kullanma eğilimde olduğunu söylemek mümkündür. KM’nin aynı cümlesini Ç3, “Zorla hırsızlık yaptırıyorlardır belki zavallı yavrucağa” şeklinde çevirmeyi yeğlemiştir. Bu nedenle Ç3’ün Ç5 gibi bir ideolojik amaç gütmeyen KM’nin söz konusu cümlesini EM3’e aktardığı söylenebilir. EM4 incelendiğinde ise, Ç4’ün kullandığı “Günahkâr olsa da, dedi Rose, daha çok küçük, ona acıyın!” cümlesi dikkat

çekmektedir. Ç4'ün EM4'e aktardığı bu cümle ile günahkâr da olsa bir kişiye merhamet edilebileceğini vurgulamaya çalıştığı söylenebilir. Hatalarından dolayı bir kişiye kötü davranılmaması gerektiği fikrini öne çıkarmaya çalışan Ç4'ün herhangi bir ideolojik amaç benimsemediğini söylemek mümkündür. EM1 ve EM2 incelendiğinde, Ç1 ve Ç2'nin bu örnekte odaklanılan KM cümlelerini EM1 ve EM2'ye aktarmamayı yeğledikleri söylenebilir.

3. EM1: “Yaşlı kadın genç kızı göğsüne bastırarak cevap verdi, ‘Sevgili yavrum, bu çocuğun kılına dokunabileceğimi aklından geçirebiliyor musun? Günlerim sayılı benim. **Başkalarına iyilik yaptığım sürece başkaları da bana merhamet eder.**’”

EM2: -

EM3: “Bayan Maylie, ağlamaklı olan kızı kucaklayarak, “Sevgili Rose, dedi. Tasalanma, kılına zarar getirmem onun. **Tanrı'nın huzuruna merhametli biri olarak çıkmak isterim.**”

EM4: “Sevgili Rose,” dedi yaşlı hanımefendi, ağlayan kızı bağına basarak, “ona bir zarar gelmesine izin verir miyim sanıyorsun?”

“Yo, hayır!” dedi Rose hemen atılarak.

“Elbette hayır,” dedi yaşlı hanımefendi. “Günlerim artık sayılı. **Başkalarına merhamet gösterdiğim ölçüde merhamet gösterilecek bana.** Onu kurtarmak için ne yapabilirim?”

EM5: “Yaşlı kadın ağlamakta olan Rose'yi bağına basarak, “Sen hiç merak etme sevgili kızım! Onun bir teline bile zarar gelmesine müsaade etmem.” dedi.

“Artık benim bir ayağım çukurda. **Benim başkalarına acıdığım gibi Allah da bana merhamet etsin.** Doktor bey, onu kurtarmak için ne yapabilirim?”

KM: “My dear love,” said the elder lady, as she folded the weeping girl to her bosom, “do you think I would harm a hair of his head?”

“Oh, no!” replied Rose eagerly.

“No,” said the old lady, with a trembling lip. “My days are drawing to their close; and **may mercy be shown to me as I show it to others!** What can I do to save him, sir?”

Bu örnekte Ç1 ve Ç4'ün çevirileri incelendiğinde, KM'ye benzer ifadeler kullanmaya çalıştıkları söylenebilir. EM3 incelendiğinde ise, Ç3'ün KM'nin aynı ifadelerini “Tanrı'nın huzuruna merhametli biri olarak çıkmak isterim” şeklinde aktardığı görülebilir. Ç3'ün KM'de yer almamasına rağmen kaynak kültürün dini inancını simgeleyen “Tanrı” sözcüğünü kullanmayı yeğlemiştir. Ç5 ise KM'nin söz konusu ifadelerini “Benim başkalarına acıdığım gibi Allah da bana merhamet etsin” şeklinde çevirmeyi tercih etmiştir. Ç5'in KM'den yaptığı bu aktarımla Allah'ın bağışlayıcı ve affedici özelliğini vurgulamaya çalıştığı söylenebilir. Öldükten sonra ahirete gidileceği ve orada dünyada işlenmiş olan günahların hesabının sorulacağı ve bağışlayıcı, tek yüce varlık olan “Allah'ın” affına sığınacağı düşüncesini benimsetmeye çalışan Ç5'in, yaptığı bu çeviriyle çocuklara dini öğeleri benimsetmek gibi ideolojik bir amaca hizmet etmeye çalıştığı düşünülebilir. Vermeer, çeviri sürecinin amacı, erek metnin işlevi ve çevirinin yapılaş şekli ve bu şeklin tercih edilmesindeki niyet olmak üzere bir çevirmenin çeviri eylemi üzerinde etkili olabilecek üç ayrı “skopos'tan” söz edilebileceğini belirtir (a.g.e.: 225). EM5'in bu örnekte incelenen cümlelerinden yola çıkılarak Ç5'in çeviri sürecinde oluşturduğu erek metnin erek okur kitlesini oluşturan çocuk ve gençlere dini öğeleri benimsetmek gibi ideolojik bir amaç benimsediğini söylemek mümkündür. EM2'de KM'nin bu örnekte odaklanılan ifadelerinin yer almadığı belirtilebilir.

4. EM1: -

EM2: -

EM3: -

EM4: “Şöyle böyle,” dedi doktor. “Korkarım başınız belada Bay Giles. Protestan mısınız?”

“Evet, efendim, öyle olduğumu umarım,” dedi Bay Giles sesi titreyerek; yüzü bembeyaz kesilmişti.

EM5: -

KM: “That's not the point,” said the doctor, mysteriously. “Mr Giles, are you a Protestant?”

“Yes, sir, I hope so,” faltered Mr Giles, who had turned very pale.

KM’de yer alan “Mr Giles, are you a Protestant?” sorusunu Ç4 “Protestan mısınız?” şeklinde çevirerek EM4’e eklemiştir. Ancak bu çalışma kapsamında çevirileri incelenen diğer çevirmenler (Ç1, Ç2, Ç3 ve Ç5) KM’nin bu sorusuna erek metinlerinde (EM1, EM2, EM3 ve EM5) yer vermemeyi yeğlemişlerdir. Bu noktada, Ç4 dışındaki çevirmenlerin erek kültürün bireyleri olarak yetişmekte olan çocuklarda kendi dini inanışları dışında başka dinlerin bulunabileceği fikrini uyandırmama amacını güttükleri söylenebilir.

4.6. SONUÇ GÖZLEMLERİ

Çalışmanın bu bölümde *Oliver Twist* adlı eserin “Relates What Oliver’s New Visitors Thought of Him” başlıklı bölümünün çevirisi sürecinde, sürecin öznesi konumunda olan çevirmenlerin iki kültür dizgesi arasında yaptıkları aktarım sırasında kaynak metni kısaltırken ve kaynak kültüre özgü öğeleri erek metinlere aktarırken aldıkları kararların olası nedenleriyle ilgili varsayımlar oluşturulmuştur. Bu çalışma kapsamında incelenen “metin-içi kaynaklar” olan EM1, EM2, EM3, EM4, EM5 ve KM karşılaştırılarak çeviri sürecinde çevirmenlerin (Ç1, Ç2, Ç3, Ç4 ve Ç5) “kara kutularında” alınmış olan kararlarla ilgili oluşturulan bu varsayımlardan hareketle erek metinlerdeki farklılıkların izi sürülmüştür. KM’yi kısaltma sürecinde cümle, paragraf ve bölüm bazında “birleştirme” yapmayı yeğleyen Ç1’in, zaman zaman cümle ve paragraf “atladığı” belirtilebilir. Kısaltma sürecinde bu yönde çeviri kararları alan Ç1’in, KM’de yer alan ve birleştirmeyi ve/veya atlamayı tercih ettiği cümle, paragraf ya da bölümlerin KM’nin anlamsal bütünlüğünü bozmayacağını düşündüğü ve bu nedenle böyle bir çeviri davranışı sergilediği söylenebilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda zaman zaman “yerleştirici” tutum sergileyen Ç1’in bu tutumunun “kabul edilebilir” bir erek metin oluşturma isteğinden kaynaklandığı belirtilebilir. Ancak EM1’in bazı cümlelerini ise KM’ye benzer bir şekilde oluşturmaya çalışan Ç1’in kimi zaman “kabul edilebilir” bir çeviri yapma arayışındayken kimi zaman da “yeterlilik” ucuna yakın bir çeviri anlayışı benimsediğini söylemek mümkündür. KM’den EM1’e yaptığı aktarım sürecinde herhangi bir ideolojik amaç benimsemediği gözlemlenen Ç1’in, akıcı ve anlaşılır bir erek metin oluşturmak amacını güttüğü söylenebilir. Kısaltma sürecinde KM’de yer alan bölümleri ve bölüm başlıklarını dikkate almaksızın çevirmeyi yeğleyen Ç2’nin, bölüm “birleştirme”, cümle, paragraf ve bölüm “atlama”, cümle ve

paragrafların “yerini değiştirmek” gibi yöntemler benimsediğini söylemek mümkündür. Ç2’nin kısaltma sürecinde böyle çeviri kararları almasının kısaltılmış çevirilerin KM’deki tüm biçimsel ve anlamsal ayrıntıları içermesinin mümkün olamayacağını düşünmesinden kaynaklandığı varsayılabilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı sürecinde “yerlileştirici” bir tutum sergilemekten kaçınan Ç2’nin, KM’nin dilsel malzemesini EM2’ye aktarırken bir takım dilbilgisel değişiklikler yapmayı yeğlediği ve bu kararının akıcı bir erek metin oluşturma isteğinden kaynaklandığı belirtilebilir. Ayrıca aldığı çeviri kararlarından hareketle, Ç2’nin “yeterli” bir çeviri yapma eğiliminde olduğu söylenebilir. Ç1 gibi Ç2’nin de çeviri sürecinde herhangi bir ideolojik amaç benimsemediğini söylemek mümkündür. Ç1 ve Ç2’nin aksine kısaltma sürecinde EM3’e “eklemeler” yapan Ç3’ün, KM’den çıkarmayı tercih ettiği cümle ve paragrafları eklediği söz konusu cümlelerle telafi edebileceğini düşündüğü için bu yönde bir çeviri kararı aldığı belirtilebilir. Yine kısaltma sürecinde KM’nin bölümlerini “birleştirerek” ve bu bölümlere yeni başlıklar vererek EM3’e aktarmayı yeğleyen Ç3’ün KM’nin biçimsel özelliğini korumaya çalıştığı söylenebilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda ise, Ç3’ün bazen “yerlileştirici” bazen ise KM’ye şiddet uygulamamaya çalışarak aktarım yaptığını söylemek mümkündür. Bu nedenle, Ç3’ün çeviri sürecinde “kabul edilebilirlik” ve “yeterlilik” uçları arasında gidip geldiği belirtilebilir. Çeviri sürecinde herhangi bir ideolojik amaç benimsediği gözlemlenmeyen Ç3’ün, akıcı bir çeviri yapma eğiliminde olduğunu söylemek mümkündür. Kısaltma sürecinde KM’de yer alan cümle ve paragrafları “atlamama” çabasında olan Ç4’ün, Ç1 ve Ç3 gibi KM’nin bölümlerini “birleştirdiği” ve bu bölümlere yeni başlıklar verdiği söylenebilir. Ç4’ün KM’nin cümle ve paragraflarını olabildiğince eksiksiz bir biçimde aktarmak yönündeki çabasının KM’nin anlamsal bütünlüğünü koruma isteğinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda ise Ç4’ün, hem “yerlileştirici” hem de KM’ye şiddet uygulamamaya çalışan bir tutum sergilediği belirtilebilir. Bu noktada, Ç4’ün kimi zaman “kabul edilebilirlik” kimi zaman ise “yeterlilik” kutbuna yaklaştığı söylenebilir. EM4 üzerinde yapılan incelemelerden hareketle, Ç4’ün çeviri sürecinde herhangi bir ideolojik amaç benimsemediğini söylemek mümkündür. Kısaltma sürecinde cümle ve paragraf bazında “atlamalar” yapmayı yeğleyen Ç5’in, zaman zaman EM5’e “eklemeler” yapmayı tercih ettiği söylenebilir. Cümle, paragraf ve bölüm “birleştirme” yönünde de çeviri kararları alan

Ç5'in, "atlamalar, eklemeler ve birleştirmeler" yaparak KM'yi kısaltmaya çalıştığı belirtilebilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda sergilediği "yerleştirici" tutumun yanı sıra EM5'in bazı cümlelerini ise KM'ye şiddet uygulamadan çevirmeye çalışan Ç5'in bu tutumunun, Ç5'in çeviri sürecinde hem "kabul edilebilirlik" hem de "yeterlilik" uçlarına yaklaşmasına yol açtığını söylemek mümkündür. Öte yandan çocuklara dini öğeleri benimsetmek gibi ideolojik bir amaç benimseyen Ç5'in, çeviri sürecinde bu amaca hizmet edecek ifadeleri seçtiği söylenebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ

Bu çalışmada Charles Dickens'ın *Oliver Twist* adlı eserinin beş farklı kısaltılmış çevirisi incelenmiştir. Söz konusu beş çevirinin birbirlerinden farklarını görebilmek için farklı kısaltma biçimleri ve kaynak kültüre özgü öğelerin erek kültüre aktarımı incelendikten sonra çevirmenlerin hem kısaltma sürecinde hem de kültüre özgü öğelerin aktarımında vermiş oldukları kararların olası nedenleri ile ilgili varsayımlar oluşturulmuştur. Erek okur kitlesini çocuk ve gençlerin oluşturduğu söz konusu çeviriler Çocuk ve Gençlik Edebiyatı kapsamında yapılan çevirilerdir. Dolayısıyla, yayıncıların çocukların ve gençlerin Batı kültürüne özgü bir eser olan *Oliver Twist* adlı bu eseri ilgiyle okuyabilecekleri varsayımından yola çıkarak çevirtmiş ve yayın listelerine almış oldukları söylenebilir. Dünya Klasikleri'nin Türkiye'de yaşayan çocukların eğitiminde önemli bir yeri olduğu düşüncesinden hareketle Milli Eğitim Bakanlığı 100 Temel Eser kapsamında pek çok eserin çevrilmesini sağlamıştır. *Oliver Twist* de bu eserler arasında yer almaktadır.

Oliver Twist adlı eserin bu çalışma kapsamında incelenen çevirilerinde kısaltma kararlarının ve kültüre özgü öğelerin aktarımının belirgin olduğu bölüm inceleme bütüncesi olarak belirlenmiştir. Bu bölüm kaynak metinde "Relates What Oliver's New Visitors Thought of Him" başlığıyla yer almaktadır. Söz konusu beş farklı kısaltılmış çevirinin birbirlerine ne ölçüde benzediği, birbirlerinden hangi noktalarda ayrıştıkları, çevirmenlerin kaynak metnin hangi bölümlerine neleri gözeterek yer verdikleri ve hangi bölümlerini ne tür amaçlarla erek metinlerinden çıkardıkları incelenirken erek metinler ve kaynak metin birbirleriyle karşılaştırılmış ve tüm bu sorulara yanıt aranmıştır. Erek metinlerle kaynak metnin karşılaştırılması sürecinde varsayılmış bir kaynak metinden hareket edilmiştir. Temel amacı çevirmenlerin erek metinlerdeki izlerini takip etmek olan bu çalışmada, hem kısaltma biçimleri hem de kültüre özgü öğelerin aktarımı

konusunda sınırlı bir bütüncü içinde gözlemlenen çeviri davranışları ile ilgili varsayımlar oluşturulmaya çalışılmıştır.

EM1 üzerinde yapılan incelemelerden hareketle, Ç1'in kısaltma sürecinde cümle, paragraf ve bölüm birleştirdiği ve birleştirdiği bölümlere uygun yeni başlıklar oluşturduğu söylenebilir. Bu çalışma kapsamında bütüncü olarak belirlenmiş olan bölümü içeren ve EM1'de yer alan yeni bölüme “Yeni Bir Ev Daha” başlığını veren Ç1'in, kaynak metinden erek metne yaptığı aktarım sırasında cümle ve paragraflar atlamayı yeğlediği belirtilebilir. Ç1'in KM'nin anlamsal bütünlüğünü bozmayacağını düşündüğü için kısaltma sürecinde söz konusu birleştirme ve atlamaları yapmayı tercih ettiğini söylemek mümkündür. Öte yandan çeviri sürecinde böylesine birleştirme ve atlamalar yapmayı yeğleyen Ç1'in, KM'den alımladıklarını “yeniden yazarak” EM1'i oluşturduğu belirtilebilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı konusunda, KM'nin bazı cümlelerini “yerlileştirerek” bazı cümlelerini ise KM'nin başkalığını koruyacak şekilde EM1'e aktaran Ç1'in, bu tutumuyla kimi zaman “kabul edilebilirlik” kimi zamanda “yeterlilik” kutbuna yaklaştığı söylenebilir. Çeviri sürecinde katı bir ideolojik bir amaç benimsemediği gözlemlenen Ç1'in, KM'de yer alan olayı en genel hatlarıyla erek okura aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür.

EM2 üzerinde yapılan incelemelerden hareketle, Ç2'nin kısaltma sürecinde KM'de yer alan bölümlendirmeyi dikkate almadığı söylenebilir. EM2'yi bölümlendirme yapmaksızın oluşturmayı tercih eden Ç2'nin, çeviri sürecinde cümle, paragraf ve bölüm atlattığı ve cümle ve paragrafların yerini değiştirdiği belirtilebilir. Bütüncü olarak belirlenen bölümün içeriğine EM2'de çok az değinen Ç2'nin, KM'den çıkardığı kısımların eserin olay örgüsünü bozmadığını düşündüğü ve bu nedenle kısaltılmış bir çeviri olan EM2'de bu cümle ve paragraflara yer vermediğini söylemek mümkündür. Ç2'nin kültüre özgü öğelerin aktarımı sırasında “yerlileştirici” bir tutum sergilemekten kaçındığı ve bu tutumuyla “yeterlilik” kutbuna yaklaştığı belirtilebilir. Ancak KM'nin dilsel malzemesini EM2'ye aktarırken dilbilgisel bir takım değişiklikler yapan Ç2'nin akıcı bir metin oluşturma isteğinin onu bu yönde kararlar almaya yönelttiği söylenebilir. EM2 üzerinde yapılan incelemeler sonucunda Ç2'nin çeviri sürecinde katı bir ideolojik amaç benimsemediğini söylemek mümkündür.

EM3 üzerinde yapılan incelemelerden hareketle, kısaltma sürecinde Ç3'ün KM'de yer alan bölümlendirmeyi dikkate aldığı ancak KM'nin bölümlerini birleştirerek ve bu

bölmelere yeni başlıklar vererek EM3'e aktardığı söylenebilir. Ç3 bütüncüyü içeren bölüme “Şans Oliver’a Gülüyor” başlığını vermiştir. Bu başlık altında yer alan bölüm incelendiğinde, Ç3'ün KM'den EM3'e yaptığı aktarım sürecinde bölüm birleştirmek dışında KM'de yer alan cümle ve paragrafları da birleştirdiğini ve zaman zaman da atlamalar yaptığını söylemek mümkündür. Kısaltma sürecinde yaptığı bu atlamaları KM'de yer almayan cümleleri EM3'e ekleyerek gidermeye çalışan Ç3'ün, KM'nin anlamsal bütünlüğünü bu şekilde koruyabileceğini düşündüğü belirtilebilir. Çeviri sürecinde Ç3'ün atlamalar, eklemeler yaparak ve cümle, paragraf ve bölüm birleştirerek KM'yi “yeniden yazdığı” söylenebilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı sırasında kimi zaman “yerlileştirici” bir tutum sergileyerek erek kültüre özgü öğeler kullanarak EM3'e aktarım yapmayı yeğleyen Ç3'ün kimi zamanda KM'de yer alan kaynak kültüre özgü kullanımları olabildiğince değiştirmeden aktarmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Bu nedenle, Ç3'ün çeviri sürecinde “kabul edilebilirlik” ve “yeterlilik” uçlarından sadece birine yakın olduğunu söylemek imkânsızdır. EM3 üzerinde yapılan ayrıntılı incelemeler sonucunda Ç3'ün çeviri sürecinde katı bir ideolojik amaca hizmet edebilecek ifadeler kullanmamaya özen gösterdiği belirtilebilir.

EM4 üzerinde yapılan incelemelerden hareketle, kısaltma sürecinde Ç4'ün KM'de olduğu gibi EM4'ü bölümlere ayırarak çevirdiği, fakat Ç4'ün de Ç1 ve Ç3 gibi KM'nin bölümlerini birleştirmeyi ve bu yeni bölümlere yeni başlıklar vermeyi yeğlediği söylenebilir. Ç4 bütüncüyü içeren bölüme “Oliver Dostlar Arasında” başlığını vermiştir. Bu başlık altında yer alan bölüm incelendiğinde, Ç4'ün çeviri sürecinde KM'nin cümlelerini çok ayrıntılı tasvirler içermediği sürece atlamamaya gayret ettiği belirtilebilir. Bu nedenle Ç4'ün oluşturduğu EM4'ün KM'de anlatılan olayla ilgili, incelenen diğer metinlerden daha fazla ayrıntı içerdiğini ve dolayısıyla erek okurun olayı daha iyi kavramasını sağlayabilecek nitelikte olduğunu söylemek mümkündür. Kültüre özgü öğelerin aktarımı sırasında Ç4'ün KM'nin bazı cümlelerini “yerlileştirerek”, bazı cümleleri ise KM'ye şiddet uygulamamaya çalışarak aktarmayı yeğlediği söylenebilir. Ç4'ün sergilediği bu yaklaşımdan hareketle, Ç4'ün çeviri davranışının kimi zaman “kabul edilebilirlik” kimi zaman ise “yeterlilik” kutbuna yaklaşmasına yol açtığı belirtilebilir. Çeviri sürecinde katı bir ideolojik amaç benimsemediği gözlemlenen Ç4'ün, KM'de anlatılan olayı olabildiğince eksiksiz

anlatma ve erek okur tarafından anlaşılabilir bir metin oluşturma çabasında olduğunu söylemek mümkündür.

EM5 üzerinde yapılan incelemelerden hareketle, Ç5'in KM'de yer alan bölümlendirmeyi dikkate aldığı, ancak Ç1, Ç3 ve Ç4 gibi bölüm birleştirmeyi ve bu bölümlere yeni başlıklar eklemeyi yeğlediği söylenebilir. Bütüncüyü içeren bölüme “Yaralı Oliver” başlığını veren Ç5'in kısaltma sürecinde cümle ve paragraf birleştirme ve atlama eğiliminde olduğu belirtilebilir. Çeviri sürecinde yaptığı birleştirme ve atlamaların yanı sıra EM5'e eklemeler de yapan Ç5'in, KM'yi “yeniden yazma” sürecinde yaptığı atlamalar sebebiyle KM'den anlamca uzaklaştığını düşündüğü ve bu durumu telafi etmek istediği için eklemeler yapmayı tercih ettiği söylenebilir. Kültüre özgü öğelerin aktarımı sürecinde ise Ç5'in kimi zaman “yerlileştirici” bir tutum sergilemesine rağmen kimi zaman da kaynak kültüre özgü öğeleri olabildiğince şeffaf bir şekilde yansıtmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Bu tutumuyla Ç5'in de “kabul edilebilirlik” ve “yeterlilik” uçları arasında gidip geldiği belirtilebilir. Öte yandan çeviri sürecinde çocuklara dini öğeleri benimsetmek gibi bir ideolojik amaç benimsemiş olan Ç5'in, KM'den EM5'e yaptığı aktarım sürecinde bu amaca hizmet edeceğini düşündüğü sözcük ve ifade biçimlerini kullandığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmada da görüldüğü gibi farklı çevirmenler tarafından farklı çeviri yaklaşımları benimsenerek yapılan çeviriler sonucunda oluşan erek metinler Türk edebiyat dünyasındaki varlıklarını sürdürmektedir. Yabancı dilde yazılmış olan bir edebiyat eserini kendi dilinde okumak isteyen çoğu edebiyat okuru ise çeviri dünyasındaki bu farklılığın bilincinde değildir. Erek okur kitlesini çocuk ve gençlerin oluşturduğu bir grup düşünüldüğünde bu farkındalığın daha da azaldığı düşünülebilir. Kitabevi raflarında yan yana durmakta olan söz konusu çeviri eserlerden istediğini seçmek ve okumak konusunda özgür olan okurların bu seçimi yaparken öncelikle kaynak metne ulaşma amacını güttükleri varsayılabilir. Bu noktada, Türk edebiyat okurunun kültürel ötekine ulaşmasını sağlayan çeviri edebiyatı eserlerine yetkinliğine güvendikleri çevirmenlerin kaleminden ulaşmaları önerilebilir. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı okurlarının çeviri edebiyatı eserlerine ulaşma sürecinde ailelerinin ve öğretmenlerinin tavsiyelerine ihtiyaç duyabilecekleri düşüncesinden hareketle, aile ve öğretmenlerin çocuk ve gençlere yol gösterici tavsiyelerde bulunmalarının onların

yetkin çevirmenler tarafından yapılmış çevirilere ulaşmalarını sağlayabileceği varsayılabilir.

Erek dil ve okurların beklentileri değıştikçe klasik metinler yeni çevirilerle okurların beğenisine sunulmaya devam edecektir. Farklı çevirilerinin olması kaynak metin için bir zenginliktir. Ancak okurların edebiyat dünyasında birden fazla çeviriyle varlığını sürdürmeye devam eden bir kaynak metnin çevirileri arasında bir seçim yapmaları gerekebilir. Edebiyat okurları eserlerini ve anlatımını beğendikleri yazarları takip etmekte özgür oldukları gibi çevirilerini başarılı ve güvenilir buldukları çevirmenleri de takip etmekte özgürdürler.

KAYNAKLAR

Baker, Mona; Saldanha Gabriela (Ed) (2009) *Routledge Encyclopedea of Translation Studies* (Second Edition), USA and Canada: Routledge.

Bayley, John (1962) "Oliver Twist: Things as They Really Are" in *Dickens And The Twentieth Century* (eds.) John Gross and Gabriel Pearson, London: Routledge and Kegan Paul: 49-64.

Bloom, Harold (1987) *Modern Critical Views Charles Dickens*, New York, Philadelphia: Chelsea House Publishers.

Brown, Ivor (1963) *Dickens in His Time*, Great Britain: Thomas Nelson and Sons LTD: 169-185.

Çiçekler, Ahmet Naim (2010) "Sanayi devrimi döneminde İngiltere'de çalışma koşulları: Charles Dickens romanlarından yansımalar", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

Dickens, Charles (2000) *Oliver Twist*, London, UK: Wordsworth Editions Limited.

Dickens, Charles (2000) *Oliver Twist*, (Düzenleyen) Öner Kemal, İstanbul, Türkiye: İnkılap Kitabevi.

Dickens, Charles (2009) *Oliver Twist*, (Ed.) Erdal Çakıcıoğlu, İstanbul, Türkiye: Akvaryum Yayınevi.

Dickens, Charles (2011) *Oliver Twist* (Çev.) Şerif Benekçi, İstanbul, Türkiye: Erdem Yayınları.

- Dickens, Charles (2011) *Oliver Twist* (Çev.) Gürol Koca, İstanbul, Türkiye: Remzi Kitabevi.
- Dickens, Charles (2011) *Oliver Twist* (Yayına Haz.) Murat Mat, İstanbul, Türkiye: Zambak Yayınları.
- Ece, Ayşe (2010) *Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmeninin İzinde*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Epstein, Norrie (1998) “Oliver Twist” in *The Friendly Dickens, USA: A Winokur Boates Book*, Viking: 78-95.
- Gissing, George (1924) *Charles Dickens*, New York: Dodd, Mead and Company: 221-233.
- Güven, Gonca (2007) “Charles Dickens ve Kemalettin Tuğcu’nun Eserlerinde Toplum Eleştirisi”, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.
- Holmes, James S. (2004) “The Name and Nature of Translation Studies” in *The Translation Studies Reader*, edited by Lawrence Venuti, (advisory ed.) Mona Baker, London and New York: Routledge / Taylor and Francis Group: 172-185.
- Lefevere, André (1992) “Prewrite” in *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*, London: Routledge: 1-10.
- Marangoz, Selin (2000) “Charles Dickens’in “Oliver Twist”, “David Copperfield” ve “Büyük Umutlar” adlı romanlarındaki iyilik ve kötülük kavramları”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Neydim, Necdet (2003) *Çeviri Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Bu Yayınevi: 149-153

- Özcan, Mehmet (1998) “The Reflections of the Industrial revolution on fictional characters in the English Literature: “Oliver Twist” and “Sons and Lovers”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Price Martin (1967) *Dickens A Collection of Critical Essays*, Prentice Hall, Inc. Englewood Cliffs.
- Razi, Bilge (2006) “Charles Dickens’in “Hard Times”, “David Copperfield”, Great Expectations”, “Oliver Twist” adlı romanlarında yoksulluk”, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, Türkiye.
- Sertkan, Kamer (2007) “The ideology of lexical choices in the Turkish translations of *Oliver Twist* [*Oliver Twist*’in Türkçe çevirilerindeki sözcük seçimlerinin ardındaki ideoloji], Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Şirinbilek, Merve (2011) “Poverty and Child Abuse in Charles Dickens’s novels: *Oliver Twist*, *Hard Times* and *David Copperfield*”, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, Türkiye.
- Toury, Gideon (1995) “The Nature and Role of Norms in Translation” in *Descriptive Translation Studies and Beyond*, Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins Publishing: 53-69.
- Toury, Gideon (1995) “Trying to Close in on the ‘Little Black Box’ ” in *Descriptive Translation Studies and Beyond*, Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins Publishing: 182-185.

- Toury, Gideon (2008) “Çeviri Normlarının Doğası ve Çevirideki Rolü” (çev: Arzu Eker), *Çeviri Seçkisi II*, (Haz: Mehmet Rifat) İstanbul, Sel Yayıncılık: 149-164.
- Turalı, Aydan (2010)“Ideology and middle class values in Charles Dickens’s *Oliver Twist* and *Great Expectations*: An Althusserian study”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Venuti, Lawrence (2010) “Translation as Cultural Politics: Régimes of Domestication in English” in *Critical Readings in Translation Studies*, (ed.) Mona Baker, the USA, Canada: Routledge: 65-79.
- Venuti, Lawrence (2004a) “Invisibility” in *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*, the USA, Canada: Routledge: 1-42.
- Venuti, Lawrence (2004a) “Canon” in *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*, the USA, Canada: Routledge: 43-98.
- Venuti, Lawrence (2004b) “Translation, Community, Utopia” in *The Translation Studies Reader*, edited by Lawrence Venuti, (advisory ed.) Mona Baker, London and New York: Routledge / Taylor and Francis Group: 468-488.
- Vermeer, Hans J. (2004) “Skopos and Commission in Translational Action” in *The Translation Studies Reader*, edited by Lawrence Venuti, (advisory ed.) Mona Baker, London and New York: Routledge / Taylor and Francis Group: 221-232.
- Vermeer, Hans J. (2008) “Çevirinin Doğası-Bir Özet” (çev: Şebnem Bahadır-Dilek Dizdar) *Çeviri Seçkisi II*, (Haz: Mehmet Rifat) İstanbul, Sel Yayıncılık, 165-172.

- WEB_1, (2007) “Victorian Period and Charles Dickens”
<http://www.digitaltermpapers.com/b846.htm>, 20 Mart 2007
- WEB_2, (2012) http://www.dickens-literature.com/Appreciations_and_Criticisms_by_G.K_Chesterton/4.html,
18.02.2012
- WEB_3, (2012) http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/dickens_charles.shtml,
18.02.2012
- WEB_4, (2013)
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_atasozleri&view=atasozleri
- WEB_5, (2013) <http://tureng.com/>
- WEB_6, (2013) <http://www.seslisozluk.net/>
- WEB_7, (2013) <http://www.zargan.com/>
- WEB_8, (2013) <http://www.ldoceonline.com/>
- WEB_9, (2013) <http://thesaurus.com/>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: AYNUR ÖZÇAĞLAR

Doğum Tarihi ve Yeri: 05.05.1985/ Kastamonu

Uyruğu: T.C.

Ev Adresi: Barış Mah. Çiftlik Cad. Güneşli Sok. No:12 D:24 Beylikdüzü/İST.

Tel GSM: 0537 724 43 58

E-Mail: aynurguloglu34@yahoo.com

ÖĞRENİM DURUMU

- 2010- : T.C. OKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çeviribilim Bölümü
- 2006-2010 : ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, Eskişehir
Açık öğretim Fakültesi - Halkla İlişkiler Bölümü
- 2003-2007 : ÇANAKKALE 18 MART ÜNİVERSİTESİ
Fen Edebiyat Fakültesi
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
- 1999-2003 : KADRIYE MOROĞLU LİSESİ, İstanbul
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise

KURS VE SERTİFİKALAR

- 2001 T.C. İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Özel Mercan Kursu
Bilgisayar İşletmenlik Belgesi
Microsoft Office Programları (Word, Excel, Powerpoint)
- 2004 Çanakkale Valiliği İl Sivil Savunma Müdürlüğü
Sivil Savunma Görevlileri ve Toplum Afet Gönüllüleri
Halkın Afete Hazırlık Eğitimi
- 2006 Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yabancı Diller Eğitim Merkezi
İngilizce Öğretmenliği Sertifika Programı

TEZ

- 2013 Charles Dickens'ın *Oliver Twist* Adlı Eserinin Türkçeye Yapılmış Kısaltılmış Çevirilerinde Gözlemlenen Çevirmen Kararları

İŞ TECRÜBELERİ

- 10/2006-01/2007 M.E.B. İbrahim Bodur Lisesi (Çanakkale) İngilizce Öğretmenliği Stajı
- 01/2008-06/2008 Scuola Media Statale "Giovanni Pascoli" (İtalya) okulunda Comenius Asistanlığı
- 10/2008- T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Hazırlık okulunda, 15/10/2008-30/08/2009 tarihleri arasında haftada 24 saat olmak üzere "Reading, Writing, Communication Skills, Video ve Grammar dersleri. 30/08/2009 tarihinden itibaren yine T.C. İstanbul Arel Üniversitesi Hazırlık Okulu "Testing Office" biriminde derslerde kullanılmak üzere çeşitli "Reading, Writing ve Grammar" alıştırmalarının hazırlanması ve öğrencilerin dil gelişimlerini ölçmek amacıyla haftalık, aylık ve dönemsel sınavların hazırlanıp uygulanması ve tüm bunların sonrasında sürecin değerlendirilmesi. Aynı zamanda hazırlık sınıflarında Grammar, Reading, Writing ve Vocabulary dersleri.

SEMİNERLER

- 02/2008 Comenius Asistanlığı Uyum Semineri (Floransa- İtalya)
- 04/2009 T.C. Aydın Üniversitesi "Teaching and Evaluation" konulu ELT Konferansı
- 05/2009 T.C. Bahçeşehir Üniversitesi "Professional Development, Challenges and Opportunities for Teachers" konulu ELT Konferansı
- 05/2009 T.C. İstanbul Arel Üniversitesi "Managing Innovative Changes in TEFL: New Insights Beyond Methods" konulu ELT Konferansı
- 10/2010 T.C. Aydın Üniversitesi "New Trends and Innovations in ELT" konulu ELT Konferansı
- 19-22.05/2011 Cambridge University Press "Keeping It Real" konulu ELT Konferansı